

Městská knihovna v Praze

Krakonošův hermec

Marie Kubátová

Praha

2017

e-kniha

Městská knihovna v Praze

ůjčujeme:

knihy / časopisy / noviny / mluvené slovo /
hudbu / filmy / noty / obrazy / mapy

přístupujeme:

wi-fi zdarma / e-knihy / on-line encyklopedie /
e-zdroje o výtvarném umění, hudbě, filmu

ořádáme:

setkání s autory / přednášky / koncerty /
filmová představení / výstavy /
aktivity pro děti a jejich rodiče / čtení

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.facebook.com/knihovna

www.e-knihovna.cz

Krakonošův hermec

Marie Kubátová

Znění tohoto textu vychází z díla [Krakonošův hernec](#) tak, jak bylo vydáno v Praze nakladatelstvím Československý spisovatel v roce 1972. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

§

Text díla (Marie Kubátová: Krakonošův hernec), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte autora-Nevyžívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 18. 8. 2017.

OBSAH

I.....	7
Vo tom Krakonošovym čarounym kořeni.....	8
Krakonošův hermec.....	11
Jak Krakonoš pomáhal bohatému.....	15
Jak Krakonoš d'ál pořádek mezi zamilovanejma	19
Trakař	22
Krakonošova neujesta	26
Muzikantská vo zajících.....	28
Fousatá poudačka vo Krakonošoj	30
Kdo je v lese největší pán.....	35
Perlařská poudačka	37
II	43
Jak ud'ály kontesy terno.....	44
Makouskej hořčák.....	49
Tervanlivej receptis.....	53
Pašerácký přitrefuňky	55
Jak kohátníci verloužou	57
Lajdácký kalhouty	60
Jak švec d'ál cepy a cepař bačkory	62
Živej nebožtík.....	65
Jak švec kšeftoval s Pánem Bohem.....	67
Kiliánova chalpa	70
Dneska zadarmo – zejtra za peníze.....	72
Jak sme Jeho Milosti vypálili sernce.....	78
Vo pytláckým sjedomí	80
Co dovede šňupavej tabák	84
Vo škubánkový králouně.....	86
III	91
Kanonýrskej guláš	92
Vo šetrný Dontouce a vo bílým čertoj.....	96
Vodkud se uzalo košíkářský řemeslo	101
Kominická pohádka	106

Vo Buluškoj bubeníkoj	111
Kalcouská bída	116
Vo skleněný panně	119
Proč se na horách vybere tolik kamení z pole	126
Jak přišla basa do nebe.....	128

I

*A ty, dobrej Krakonoši,
dycky při nás stůj,
svůj lid horskej nezmelsanej
porád vopatruj!*

Vo tom Krakonošovym čarounym koření

Tak byl jennou jeden takovej, jako už na horách sou. Vláčel a hakoval, sík a vokopával, kalcoval v zejmě a děti jako kuželek a chleba jako drahý masti, no, takovej pán, rozbitej čbán. No, jak moh vypadat – suchej jako šindel, pupek až ve řbetě a ruce jako koženice ztverllý, košile mu spannouť mohla s ramen, kdyby ji máma porád neflikovala. Samá lomenice, derc na derc a flek na fleku, hrom do toho živobyti už uhoď! A tak si de do háje na náký ty skolky, aby v zejmě nezmerz.

Krakonoš se nad nim rozlitoval, když ho tak vid'al ve svym lese. To von si takle Krakonoš vobčas vyjde na špacír vobhlínnouť to svý králouství, a prej, člouječe, seš zelenej, jako bys jenom kobyly jed. Copak tě trápí?

„I copak vo to, hraběcí milosti, vono to každýho někdy potrefí. Tullečky pár skolků si nesu, s vodpuštěním, vono kyselo nějni kořalka a čloujek se po něm nezahřeje, a po bandorách taky prej zebou nohy,“ poudal ten chudák a dával uctivý pozdravení. Bude to bez-tak náký panstvo ze Brannejch, myslel si, je toho na podzim pelnej háj a čloujek se nevyzná, co je pán a co myslivec. Tak se radš deržeť zpátky. Popad pytel a juž se koukal pakovat z lesa. Ale Krakonoš ho zaderžal: „Já se tě upřimně ptám a ty mně upřimně vodpoudej!“ Voči mu koukaly jako svatýmu na voltáři, a tak se ud'alo pozorno a ticho vokolo, jako by i zajíci a serny poslouchali, i víter leh k nohám svýho pána jako poslušnej pes. I propánakrále! Chudákoj se rozsvítilo v palici, že ho potkalo prenáramný štěstí! Tak těch tram-pot vysypal milýmu Krakonošoj celej pytel. Pole daremný a túze do kopce, je to bennožení! Von maronnej na nohy a stará už taky pama-tuje párkrát novej sníh, jo jo, kdyby tak Pánbu nebeskej na ourodě požehnat ráčil jako na dětech! A tak jeden neví, jak to k tý smerti doklátí. Kdyby aspoň toho zdraví bylo, juž by se ten rok nák překu-lil, ale to mámu tulle píchá, támle zas jako by to ušECKO dolu táhalo

a outor¹ se vobracel, tak je jí porád nekalo. Tullečky bandory eště nejsou pod střechou a na zejmu potřá ňáký ty koháty přivézt' a taky se drobek zaforotit', a jeden aby se bál sekynu zvihnout'. Poudám, pajšel jako z cucků, čloujek je celej usúpanej, a v tý noze, co na ni ten strom spad, bude asi taky zkaženej špik.

Krakonoš si ty nemoce ušecky srounal v hlauje a poudal: „Pomužu ti. Líbí se mi, že nechceš vykručeť ňákej ten grejcar, že bys radš zdraví. Dám ti drobek koření ze svý čarouný zahrádky. To je na ušecky nemoce dobrý.“ Ud'ála se mha jako kerč a Krakonoš se do ní ztratil jako cukr v logru. Tomu chudákoj zustal v ruce kormout s čarouným kořením. Máma toho krapet uvařila ve stupičce, vona to pila na lačnej outor a von si v tom koupal nohu – a vo posvícení už voba terlovali u muziky jako zamlada. Oučinkovalo to náramně pro celý hora. Bábě to vykulírovalo bolák a dědek přestal nosit brejle, poselákoj se po tom lehčej běhalo a kráuje pro žvejek nebo na vymeno to bylo taky túze dobrý. Všecky na Krakonoše vzpomínali v dobrym.

Jen Hánesoj se to nelíbilo. Inu ten bejval v lese vod mlada, znal, kde co roste, a měl doma dycky nasušený mařinky, arniky, vopichu, šlakový kolečka, chlapice, cválníku a ušelijaký to koření, když na horách někdo stonal. A ted' mu ten s tím Krakonošovym bejlim leze do kšeftu. Ináč to nepude, než aby se Hánes za tím Krakonošem taky vypravil. No, šel, ud'ál ze sebe ztrápenýho, a prej takhle a takhle, milej Krakonoši, juž sem doktoroj vrazil stouku a hrobař čeká na druhou, juž to se mnou asi jiný nebude. Krakonošoj se to ňák nezdálo, von byl ten Hánes jako dumlík, ten bude mít dobrej outor. No, ale když prosil, tak dostal taky kormout koření.

Hánes si to, prašiuka, pěkně prohlíd, co znal, toho eště přiterhal, přisypal do toho drobek lišejníku a pytel vopichu, pašeráctví poujesil na řebík a začal doktorovat. Že to bylo v zejmě, to je na stonání tak jakorát čas, poudalo se vo tom, někdo se uzdravil, někdo holt ne, ale proto sláva toho Hánesova koření byla náramná. Nemocný tam vozili až z kraje.

¹ Žaludek. Pozn. red.

Lidský řeči dou jako voda z kopce, a tak se to doneslo samotnému Krakonošoj. Ten již porychtval za ty léta ušelíjaký daremníky, a že se taky bude merknout, co se to u Hánesa činí. Udál ze sebe ztrápenýho, kulhal na ušecky štyry a ksift, jako by žvejkal šťovík. Hánes v sesli z vohejbanýho dřeva, cviger na nose a v hubě veržinko, dal mu do kormoutu tak vráně na vocas. „A co prej byste platil, dědku,“ – dědek ušoupanej, na zannici lomenici a na kabátě flek, ale kozu třá von bude mít. „Tak mi přinesete kůzle po jaru!“ Krakonoš na to ani nemerk, poznať se nedal, ale poudá si: „Já tobě zadarmo honnej kormout echtouního, a ty mně za kůzle drobek vopichu? No počkej!“ A udál nad tím celým Hánesovým krámem svý čáry máry. Já prej ti dám bylinnýho doktora! Jen těch pár chudáků eště litoval, co to Hánesovo koření potom pili. Smerdělo jako ouzant a rostly po tom voslí uši. Toceví, to již měl Hánes po doktorování.

Ale Krakonoš si taky dal! Hánes již nedoktoroval, a kdopak bude ke každému tento volat až z Verchlábe doktora! Tak se to ušecho hernulo ke Krakonošoj. Ten se již za tejden derbal za ušima. To jen aby terhal, sušil a míchal čarouný koření a v zahrádce by mu nevostalo pomalu ani na semeno. Lidem pomoc vodříct' nechtěl, a tak se dal na mudrování. Mudroval, mudroval a koření se mu na vo'hýnku vařilo furtem pryč. Voni bejvaj muský při vaření takový zapomenutý. Vařilo se to, bublalo to, voňalo to a těm, co čekali u plotu zahrádky, se už vod tý vůně událo dobře a byli uzdravený.

Tak to dělá Krakonoš posavad. Vaří tam někde v Obřím dole koření pro ušecky lidi najennou, aby se to po kormoutech daremně nerozmerhalo, a rozfoukává tu vůni po horách na ušecky strany. To je to naše čerstvý poujetří, co uzdravuje, nestojí to nic a je toho pro ušecky dost. A tak se tu lidi na tom poujetří i při tý dřině a při bandorách deržej třá do vosmavosumdesáti. Ale voni na to již taky přišli lidi z kraje, jezděj sem za tím poujetřím jako diví a máte vidět ten tunel, když se to ušecho vyherne s prkýnkama ve Verchlábi z vlaku!

Krakonošův her nec

Hajnej Dlouhej, to vám byl kos, po hájích chodil jako poplašeněj, hned byl tu a hned byl tam, na lidi byl jako zlej čert. Pro pár soušků nebo černejch jahod by chudáka třeba holej zbil. Tak taky jennou šla tetka Pelchova do háje na černý jahody, aby mohla těm svejm capartům, co ní vostali po mužoj na kerku, uvařit k večeri jahodovici. Na náký melsoty nebylo vejdělku. Vona kalcovala haman na cejchy a to víte, vod toho nikde faktoři moc neplatili. Živiť štyry malý caparty, to byla starosť. Nejstarší Ančka, co měla po vagacích začít chodit do školy, ta juž musela mámě soukať nitě na ciuky, aby mohla máma honně kalcovať.

Málem bych zapomněl, jak to bylo s těma černejma jahodama. Tak když přišla ta Pelchouka do háje, jahůdí bylo dost, ale jahody byly všude vaterhaný, málokde náká. Tak chodila a chodila, ale jahod ní v hernci málo přibejvalo. Tu se před ní vobjevil nákej hajnej, to poznala polle zelený kamizoly i polle toho zelenýho klobouku. Juž se lekla, esli nebude na ni hubovať, a začala her nec schovávať pod zástěru. Ale von hned začal s dobrou. Prej juž honnou chvíli kouká, jak vona ty jahody po jenný shání. Ale támhle za tím skalovím, tam prej je jahod zrouna černo. Tam děte! Tam si naterháte za chvíli pelnej her nec.

Tetka nejdřiu svejm uším nevěřila, to snad vopraudu juž uhodil konec sjeta, když hajnej posílá lidi na jahody, no ale když viděla na svý voči jeho laskavej pohled, tak mu pěkně poděkovala a šla.

Jak tam přišla, viděla takový pěkný jahody, hned se dala do terhání vobouma rukama. To se ví, za půl hodiny byl her nec verchovatej. Juž chtěla jít domů, když se přihartusil s velikým klením hajnej Dlouhej a hned ať ty jahody vysype. Točil ní holej nad hlavou. Pelchouka prosila, že chtěla uvařit těm svejm capartům trochu jahodovici a že vysypat je na zem že by byl řích, a tu se hajnej dopálil, praštil ní holej do her nce, až z něj kusy lítaly. Ale v tom okamžiku ty

kusy hernce na zemi začaly tuze naříkat a zezadu bylo slyšet přísněj hlas: „Cos to ud’ál, ty bezbožníku?“

Hajnej Dlouhej se votočil, i ta vdova, a tu vid’ali toho perního hajnýho, jak má hůl zvennutou. Byl vo kus větčí, než jak ho vdova Pelchouka předtím vid’ala, oupelnej óberhajnej, ňáká lepčí šarže. A zle se na Dlouhýho rozzlobil a v tý zlosti poudal: „Tak dlouho tě bude ten hernec strašit, dokad se nepolepčíš a dokad nebudeš lepčí na chudej lid!“

Mezitím ty kusy hernce samy k sobě přiskákaly, složily se nazpátek v ten hernec a milej hernec se pár kroků před hajným koulel a tak naříkal, že to až u serce bolelo.

Ten cizej óberhajnej sundal klobouk a poudá rozkulenejm jahodám ňáký engelebengele a v tu ránu mu ušecky rozsypaný jahody naskákaly do klobouku. Vdova chtěla poujeděť, že měl dříu aspoň šnuptychlem vystlat dýnko, takhle že bude mít klobouk celej flekatej, ale nezmohla se ani pinknout. Japak by taky, když toho fousatýho pána i jahody poslouchaly!

„Nate, teta, abyste měla dycky na jahodouku pro svou chasu,“ poudal Krakonoš, a dyť to taky žánnej jinej nemohl bejť než von. Kdepak by nadlesní zmařil pro ňákou Pelchouku svůj klobouk.

Pelchouka mu chtěla eště ruku políbit a voptať se, kam má ten klobouk vzácnýmu pánoj vrátit, ale von se jen smál: „Nechte si ho a berte z něj jahod, abyste se nemusela doprošovat do lesa, pokavad v něm strašej takový hajný jako tulleten.“ Pich holej do hernce, kerej porád eště tak tuze naříkal, a zakřičal svůj soud, až se lesy zatřásly: „Vod tejdě nebude jen strašit hajnej lidi, ale hernec bude strašit hajnýho!“ A vobrátil se k tetce: „Klobouk mi urátíte, až ten hernec přestane hajnýho strašit.“

Co budu vypravovat: tetka Pelchouka palikovala domů uvařit svý chase jahodouku a hajnej taky páлил pryč, jako by mu lesy hořaly za patama. Hernec se, toť se ví, kulil s ukrutným nářkem za ním. Hajnej doběh na paseku, kde dřevaři řezali kmeny na klády. Když vid’ali hajnýho, tak čekali, nač zas bude nadávat. Ale von na ně spustil, aby prej ten hernec, co se za ním kutálí, sebrali a vonnesli tý

vdově Pelchový. Von ho porád vid'ál a slyšal, jak naříká a běduje, že dostal takovou ránu holej. Jenže dřevaři koukali jako diví. Poudali hajnýmu, že nic neviděj. Hajnej se rozzlobil, že ho musej viděť a slyšeť, jak naříká a běduje. Dřevaři se dušovali, že nic neviděj ani neslyšeť. Tu se hajnej rozzlobil podruhý, nadal nim a šel pryč. Dřevaři si potom poudali, že se snad minul rozumem nebo že se ho chytá fantas. Hajnýho ten hernec pronásledoval po celej den; i v noci se mu vo něm zdálo. Druhej den nanovo i další dni. Tak v neděli šel do kostela, na mollení dal, jak mu to pan farář poradil, sjecenou vodou se umyl i proutek sjecenejch kočiček si dal na kerk na šňůrku, ale nic to nepomáhalo. I jeho žena se za něj mollila, aby ho ta vidina vopustila, ale hernec porád za ním se ušude kutálel a naříkal a juž se zdálo, že hajnej vopraudu musí do blázince. U doktora byli, i kdo co radil, d'áli, ale hernec porád strašil. Jiný lidi nic nevid'ali ani neslyšali, ale hajnej porád vid'ál a slyšal. Jeho žena byla z toho juž taky celá pryč, když hajnej naříkal, že pro ten hernec nemůže spát. Tu se sebrala a šla k jenný kořenářce, a když ní to ušecho vypověděla, tak ta kořenářka poudala: „No to je tak lehký! Kupte takovej hernec, a ať hajnej do toho naterhá jahod, eště ňáký v háji sou, donese to ušecho tý vdově a poprosí za vodpuštění. A já věřím, že to pomůže.“

Tak hajná šla hned koupit ten hernec a hajnej šel s ním potom na jahody. Naterhali ho pelnej a donesli ho tý Pelchouce. Hajnej ji pěkně poprosil za vodpuštění, a když mu vdova podala ruku, bylo mu, jako když to z něj spanne. Ten hernec, co eště před chvílej se za ním kutálel a naříkal, byl najennou ten tam.

Mnoho se vo tom vypravovalo, jak hernec vykulíroval hajnýho, tejdě že je na chudý tetky jako milijus.

I vo, tom divotvorným Krakonošouje klobouku se nesla řeč sjetem, jak z něj Pelchouka porád vařila jahodouku a porád v něm bylo jahod dost. Přišli prej za Pelchoukou až z Verchlábe ňáký páni a chtěli ten Krakonošův klobouk pro múzeum, že ní za to dají razítko na papíře. Ale kde juž byl klobouku konec?

„Juž ho zas nosí dobrej Krakonoš na svý moudrý hlauje,“ poudala nim Pelchouka. „Přecet' si ho daremně nenechám, když juž hajnej nehoní lidi z lesa! Dyť von to tak poudal, tak sem to ud'ála.“

Enu, chudej čloujek ctí slovo. To nejni jako mezi měštskejma pány, těm lítaj slova vod huby jako laštovičky, jak poudám, křilla a fr! Chytejte si je v poujetří!

Jak Krakonoš pomáhal bohatému

A tak zas jennou vyšláp Krakonoš mezi lidi, já nevím, jaký medy mezi nima hledal. Tenkrát to nabíral někudy vod Maříkova na Krosnou. To sou stráně, perkno by se skulilo. Na těchhle drápovištích se žněma nebudou mít velkou šukaci, poudá si Krakonoš. Těch pár snopů svezou na rohačkách po sterništi a zerna to dá sotva pro pět slepic do jara.

No tak de milej Krakonoš polle těch drápovišť, lituje ty lidi a najennou vykultí brule na Antošovo: pšenci tam mají zasetou, klasy má těžký jako cepy a zlatá jako mědi pecen. Ke ušem kozlům, snad se starej Antoš nedal na čáry? Kus dál v pláních mají Antošovi louku a namoutě, taky tam tráva jako kožich hustá, mastná, zrouna jako sedumkrát hnojená. Krakonoš pro oupelnost vobhlíd eště Antošovo zelí. Hlavy učiněný dělový koule, tvrdý, šikouně zavnutý. A hned velle v louce kmín do toho zelí a dál vokopiště bandor, jen je k tomu zelí přepasírovať přes prase. Poudám, požehnání leželo na ušem, co je Antošovo, ani mák a hrách nim ftáci nevyklubali a slimáka v jejich kapustě abys hledal brejlema. To se asi hospodář takovýho zboží nese za půl barona a jeho selka klubákem hjezdy z nebe zobe, pomyslel si Krakonoš a již již se chtěl Antošovu stavení vyhnout, dyť čímpak by asi sytej podaroval hladovýho. Vtom vidí druhýho takovýho chudáka, za jakýho byl sám přestrojenej. „Člouječe, nechojte tam ani, do statků já nohy netejráám,“ chtěl mu již poradit a koukne – i prachabroky, dyť ten zkormoucenej chouda je sellák Antoš sám! Vidál-li kdy kdo takhle zuboženýho bohatýho pantátu? Dyť by ho z kalhot vytřepal jennou nohavicej! Jako by něco ho užíralo.

Krakonoš se honem udál za čeledína, že jako hledá práci, a dal se s tím sellákem do řeči: „Koukám, pantáto, jakou máte kalou ourodu,“ začal, když dal pozdravení.

„E, stojí to ušeko za borovou šišku,“ sellák na to.

„Za takovou pšenci, pane, uteržíte.“

„I kata, peníze sou čertův chrůst,“ vzdychl sellák, a to již se Krakonoš rounou voptal, jaký to má sellák sojky v palici.

„Diblíka mám doma a ne a ne se ho zbavit,“ přiznal sellák. „Nehnojím a sklízím, ale co to platí, když je jeden mezi svejma proto jako prašivěj. Voni platěj každej snop poctivejma hlomouzema a já – darmo mluviť, nezaslouženej život je z kopřiu plot. Třechu nad hlavou a půl života bych připsal tomu, kdo mě zbaví tý potvory.“

Krakonoš se poderbal za ušima. Nadělit' chudejm zlatý říbky, v tom se von vyznal, ale udělat boháče chudákem, vo to ho eště žánnej nepoprosil, až tuhlečky Antoš.

„No, a již ste ho vyháněl, toho diblíka?“ voptal se.

„Kdybych věd'al, v kerý kůži vězí,“ pouzdych sellák. „Koupil sem stavení, jak ležalo a stálo, když vostalo bez hospodáře.“

„Enu, co čert schválí, nerad vrátí,“ kejval Krakonoš. „Ale esli mě, pan-táto, vezmete za čeledína, já bych třá zkusil vyhnat toho diblíka ven.“

Sellák byl radostěj celej bez sebe a hned mu sterkal zlatku na pivo a retka. Krakonoš se drobek upejpal, zlatka spalla na zem, a když se pro ni sellák shejbnul, zved místo ní dukát.

„Vidíš, a takhle to de porád dokola,“ kormoutil se. „Zaseju troník a sklízím krejcary, zaseju krejcary a sklízím zlatky. Japak se na mě lidi nemaj dívat' jako na morovýho. Hůř než na Valčejna.“

Krakonoš šel teda za sellákem dounitř do jejich stavení. Ale hned jak překročil práh, již to ucejtil, ten smrad pekelnej. A vod pece to lilo potokem. Tam sed'al černej kočik.

Jak uvid'al Krakonoše, taky se celej naježil. Serst jako řebiky, voči jeden zelenej voheň.

Krakonoš byl doma. Á, totě ten vejlupek!

Když večer ušecho vodešlo spát, selka pod cejchu, vejminkáři do kanafasu a chasa do sena na dům, vostali Krakonoš s kocourem ve sjetnici. Kocour se usnábil na pec, Krakonoš si dal na lajci čepici pod ucho, ale zahlížali na sebe zle.

Tu poudá Krakonoš: „Nekaloto nekalá, dyť já vím, co ty seš zač. Ty seš ten, kerýmu se za dobrý byllo platí lickejma dušema a smerdíš mi peklem na sto honů.“

Kocour zaperskal: „Já taky vim, vim, kdo seš ty. Ty seš ten Krakonoš, co dává lidem přilepčení zadarmo a jen mi tím kazí dílo. Voba se pod touhle třechou nesrounáme.“

„My se taky nebudeme rounat’,” vodpoujeďal Krakonoš. „Jeden z nás musí ven.“

To již bylo rozhonnutý, že spolu budou ty dva zápasit. „Je to v mým rejóně, tak já ti ukládám tři oukoly. Když je nespelníš, vodtáhneš, odkads přišel.“

Kocour zapráskal fousama, co mu zbejvalo. Druhej den ráno, než vobul hospodář pantofle a moh říct čeledínoy, kam se s koněm pojede, vyjel čeledín s koněm k Jizeře. Černej kocour vylít za ním. U Jizery nased čeledín na koně a poudá kocouroj: „Tejdě dávej pozor na perní oukol. Než přeletím na tý kobyle přes Jizeru, musíš jí ukrást ušecky štyry podkovy. Když to dokážeš, dobře pro tebe a špatně pro mne popervý.“ To dořek a již hnal kobylu přes vodu. Voda v ten ráz stoupla jako po povonni, vylila se z břehů a já nevím, kdo ušECKO měl v tu chvíli zatopený bandory a sklepy. Voda pěnila, cákala, vařila se, no jako když se tamtudy čerti ženou. Přehnalo se to jako zlý dopuštění z jennoho břehu na druhej a kocour se jen šklebil a v pazourech deržal ušecky štyry podkovy. Copak vo kradení, na to čerti sou.

„Počkej, eště nevyhráls,” poudá Krakonoš. „Tejdě poženeme nazpátek a zase musíš ty podkovy mý kobyle vrátit. Esli je v letu přibíješ, dobře pro tebe a zle pro mě podruhý.“

A zasej se to hnalo a již se taky začala sbíhat celá ves. Báby z baráků při vodě vybíhaly s hromničkama, matky balily uzle peřin a děti a metošily to ke kopcům nahoru jako před potopou, a muský chystali billa a vodvazovali dobytek. Dyť ta voda co jen činila, když se černej kocour s Krakonošem na kobyle podruhý hnali z břehu na břeh! Když dorazili a voklepali vodu, kocour se smál, až perskal. Kobyla byla vokovaná!

„No dobrá,” poudá Krakonoš. „Perní práci sem pro tebe vybral čertouskou, druhou polle svýho poctivou. Třetí bude zasej čertouská, abys na mě nenařikal. Poženeme vodou naposledy a budeš tý kobyle počítat’ perdy. Já ji nakermil vobrokem, jakej vyrost z tvýho

čertouskýho nadělení, tak tejdě chytej a počítej perdy, ať víš, co takovej vobrok dovede. Na druhým břehu mi je přepočítáš, aby se vidělo, eslis počítal dobře.“

A zasej hnali přes Jizeru. Krakonoš na kobyle a černej kocour tý kobyle u vocasu, čpáry natažený a chyтал a počítal. Lidi padali tvářema k zemi a každej se deržal, co kde bylo peunýho. Totě bylo rachotu jako při zemětřesení!

Na druhým břehu se Krakonoš vobrátil ke kocouroj a poudá: „Tak mi je tejdě přepočítej, esli je máš vsecky!“

Kocour koulel brulema jako vyjevenej, chtěl počítat, a ve čpárech neměl nic.

„Tak vidíš, musíš vocad’“, zahovořil Krakonoš. „Potřetí to dopadlo zle pro tebe, prohráls.“

Kocour zaverčal, zařval, natáh vocas a hnال to hapatýrem pryč. To bylo, jako když sto velků veje. Lidi byli strachem tak zmožený, že se juž ani nekřížovali. Pak se třásli eště honnou chvíli, než se Krakonoš dosyta vychechtal nad povedeným dílem. A tepervá potom byl pokoj vode ušeho zlýho.

Sellák tomu ani nechtěl věřit, že je vod diblíka vysvoboděnej.

„Enu, to abych ti dal aspoň na pivo za takovej kousek“, poudá čeledínój a plác se přes kapcu, podává mu zlatku.

Krakonoš se zase upejpal, von není na vděk u lidí zvyklej, a zlatka se zase skulila na zem. Když ji sellák zved, juž to nebyla zlatka, byl to jen troník. Tejdě tepru uvěřil docela svýmu štěstí a pad Krakonošoj vokolo kerku.

„I ty můj dobroditeli dobrotivej, dyť tys mě vopraudu vysvobodil! Tejdě mi už lidi nebudou mít co závidět. Japaks to dokázal?“

„Enu, po čertousku. S čertem jakýpak velký párání“, poudá Krakonoš a ten troník, co dostal vod selláka, vobrátil celej na tabák. Jakžiu mu prej fajfka nechutnala jako tenkrát, co si na ten tabák vydělal a nevyčaroval.

Jak Krakonoš d'ál pořádek mezi zamilovanejma

Na ropratickejš končinách vostával svýho času pousteunik. Voni mu tak říkali, že se nechtěl ženit. Esli to s nim bylo dycky tak, to vám nepovím. Sloužil prej v Jičíně u landvéru zamlada a tam mu natloukli do palice takovejch motanin vojanskejch, že juž potom ani s ženskou neuměl kale promluvit'. Každý vypravoval, jak d'áli na execírplace klencáky, kvérkryfy, linksem, rechtstam, kértajch a ty ušelijaký švenky, to že ani nepamatuje a kór to pucování kvéru a rozšroubování. Než děuce vyložil, jak rozšroubovat' a zasej seštelovat' kvér, každá utekla. Tak nabył toho důmění, že sou ušecky ženský stvoření pověterný a vostal sám. Čet si vojenský kalendáře, kupředu i nazpátek, kozu si podojil, jed, co země dala, a mollil se k svýmu patronu svatýmu Josefoj, aby mu to juž tak do smerti vyderžalo. Když ho s tím ženěním dopalovali, říkal: „Kdybych se chtěl ženit, hrom by do mě musel uhodit“

Tak se na něj jennou děuky smluvily. Když zas klečal a mollil se k svýmu patronu, aby mu ten libej pokoj vyderžal, přepally ho jako rota loupežnická, pousteunu uzaly šturmem a hubiček mu nasázely jako hjezdíček. Pousteunik volal, křičel vo pomoc k moci sjecký i keušem svatejm, ale žánnej mu nepomoh.

Když se konečně vysvobodil z toho přepadení, vomyl si vobličej sjecenou vodou a tejden se pak postil.

Ale juž taky spakoval svý vojenský kalendáře i svatý vobrázky do rance a vodešel někam až do Prajska, protože by doma nevyderžal pro lickou vyšklejšbačnost. Tam ho lidi neznali a měl pokoj. Žil s nákejma balábry, co s nima d'ál na silnicích. To byli tažný ftáci, karty nim v rukou jen hrály. Ale Josef si mezi nima pousteuničil po svým dál.

Jennou, to byli ubytovaný v náký hospodě, přišla bouřka. Hrom bil čistě velle tý hospody, vokna se trásly. Náš pousteunik se jen

mollil, aby taky do něj neprásklo, dyť to by se pak polle svý vlastní řeči musel voženíť. Ty balábři hráli karty jako každej večír. Jeden prohrával, a tak třísk pěstěj do stolu a křiknul: „Hrom aby do toho uhodil!“ – Zablejsklo se, rána a stoletá lípa nad hospodou byla vejpůl. Ten balábr kouk voknem a poudá: „Nono, Krakonoši! Dyť to nemuselo bejt tak honem. To juž aby se čloujek bál promluvit, když ty bereš hned za slovo!“

Tolle pousteunika vyděsilo eště víc. Eště by s takovejma nezna-bohy ten hrom na sebe přivolal a potom dál – radš nemysleť! Spa-koval zasej kalendáře a svatý vobrázky a vobrátil se zpátky na čes-kou stranu.

Zasej pousteuničil po svym a bylo by mu to juž do smerti vyder-zalo, nebejt ropratickýho faláře. Ten sám se do toho vložil a pozval si pousteunika na faru. Tam mu udál vejklad, že načpak se teda Hospodin tejrál dělať Evu, když si muský potom toho daru nepova-žujou, a rozebral pousteunika do nitě. Esli se ten velemnej pán vsa-dil s jinejma velemnejma pány, že ropratickýho pousteunika vožení, to vám nepovim. Ale slíbil ho voddať zadarmo a tak to snad taky oučinkovalo. I neujestu mu vybral, takovou vosobu, co by si vážila svý střechy nad hlavou, a dost pořánnou ženckou, aby dala pous-teunika i jeho chalpu do rychtyku.

A tak byla svarba, dobrá půlka Ropratic přišla na tu událost ke kostelu. Den byl jako malovanej, ale věřte Krakonošoj v horách. Než se dobral svaremnní průvod vod pousteuny ke kostelu, pluly mraky jako duchny a v horách se to vozejvalo. Při perním šňápnutí hromu byl ženich bílej jak her nec vod vápna. Když šňáplo podruhý, klek na kolena a při třetí ráně zved ruce k horám: „Mocnej Krakonoši, já nejsem vinnej, to ropratickej falář!“

Když to bylo takový, Krakonoš se stáh zpátky a ženich svou svarbu šťastně přežil ve zdraví. Ale pro jistotu se se svejma kalendá-řema vodstěhoval na půdu na hambalka a eště za sebou vytáh žeb-řík, aby ho tam ta jeho Marjánka nepřepalla. Deržal se tam jako ve festuňku. Slejzal jen za pracej a jíllo si kmochtil jako dřiu.

Zasej si to brali lidi do huby, až se do toho vložil velemnej pán, že Josefoj domluví. Ale ten ved svou: „Já sem na svý voči vid’al, co se konalo v Prajsku, jak to tam nahoře berou s tím hromem doslova, a já vím, že by do mě kvůli žencký šňáplo!“ – Esli prej to umí vyhovorit’ velemnej pán s Krakonošem, to že by pak byla jiná věc.

Esli se ty dje verchnosti spolu domluvily, to taky nevím. Ale vypravujou, že se tenkrát popervý vobjevil v Ropraticích Krakonoš v žencký sukni. Byl tuze pěkně nadělanej, přistrojenej za ženckou, co prodává písek. Enu, japak to říct, aby to nebylo na pelnou hubu. Sváděl toho pousteunika, no. Udál si pěkněj měsíc na voblohu, zjennal slavíky a pruboval tejnořit’ Josefoj pod žebříkem. Jak to dopadalo, to vám ani nepovím. Ale ráno prej se staujel Krakonoš dole na kafe u Marjánky a poudal: „Vosobo drahá, nechte toho. Kdybyste velle něj posadila nevím jakou Jezabel a celou noc spolu prosed’ali na dernový lajče pod vokýnkem, co sedaj milouníci, nedostane vona z něj víc, než jak von tenkrát v tom Jičíně musel pucovat kvér a nejhůř že bylo s tím feršlúsem. Ten když rozdál a vypucoval, nikdá ho nemoh dát’ dohromady.“ A slíbil slauně: „Na Josefa juž hromu nezmařím, neni dělanej na sedumou svátost.“

Tak to bylo jennou jedinkrát, co se vobjevil Krakonoš v ženckým přestrojení. Zlý huby vypravujou, že se pak v Ropraticích vobjevil eště pártucetkrát v mysliveckým a dycky že se stavoval v pousteuně na kafe, aby se tý Josefový Marjánce nestejskalo. Ale já jen poudám, jak sem koupil, dušovať se nemůžu. S Krakonošem nejsou špásy.

Trakař

Tollete, co budu vypravovat, mohlo bejt tak za pár roků potom, co byla postavená selnice vod Jilemnice k Novýmu Sjetu. Tenkrát se udala jenna holka ze Zolbochu do Krosnova, vejnavu si vezla na trakaři juž kus po tý selnici. Enu, vona to přivezla na trakaři, a von měl pilu, sekeru, klíny, palici a dje ruce a víc ke dřevařině nepotřeboval. Ale ten trakař měli novej, v Jilemnici na terhu ho vybírali, tam se vodbejvaly toho času terhy dvakrát do tejhodně.

Von dřevařil na Dlouhým kopci, nákej Joska Košků, tak ho menovali. Vona byla Marjánka. Byl to pokojnej čloujek, dobře s nim pochodila. Po práci se stavoval na Rezku na kápku tý žitný, ale to mu vona přála, aby ty hnáty po takový dřině psouský zas nák povokrály.

Jennou, jak tam tak sedal s vostatníma dřevařema a lamentoval na tu lopotu, přised si k nim nákej cizej čloujek, tak kolem padesátky. Slovo dalo slovo a ten čloujek poudal, že de vod Trutnova a že by se dostal rád na Puchperk. Dnes že tam juž nedojde, takže musí sháněť někde nocleh a že ho po tý cestě bolejí nohy. Tak milej Joska Košků uzal toho čloujeka s sebou domů. Snad ho Marjánka nepřivítá s pometlem, že přived vod tý žitný kumpařona.

Ale Marjánka nebyla vošklivá. Esli prej není nocležník vybírajej, aj si vleze na pec. Eště mu sama podala vžici, aby si jen přised a pojed s nima z mísy drobek couračky. Jen litovala, že nemají bandory, bez těch že se stejská.

„Ale selláci juž vozej nový bandory na terh do Jilemnice,“ poudal nocležník. Voni pocestný mnoho vědí.

„Zajeli bysme si pro pytel, trakař máme šikounej, lehkej do ruky a nákej pytel by uvez. Ale darmo dělať hubě chutě, když je to eště tuze drahý pochutnání,“ pouzdychla Marjánka. „A starý bandory, kde ty juž sou, trá s nima jeden šetřil jako se šafránem.“

No tak se místo těch bandor pomollili, prej, vo co je outor míň nacpanej, vo to bude lehčí spaní, a sfoukli petrolejku.

Ráno Marjánka nejdřív vypravila muže do lesa a potom taky toho nocležníka. Eště mu i skrojek chleba sterčila do kapcy a podala žejlík kozího mlíka. Ale strejc vokolkoval, vobšlapoval, a porád se neměl k tomu, aby se vypakoval z baráku, až z něj vylezlo, esli by mu hospodyně nepučila ten trakař. Že má u Tesařů trochu směsky a že by si ji chtěl svízt dolů do mlejna.

To Marjánku napallo, že se ani Josefa nevoptala, kerej strejc to je a jak k němu přišli. Ale přesto mu trakař pučila i šandu, dyť nemusí z každýho strejce hned koukat zloděj. Eště se za ním dívala, jak to s trakařem nabírá rounou čarou Krosnovem dolů a k Maříkovu na selnici.

No ale když se milej strejc s trakařem do voběda neukázal ani po vobědě, došlápla si Marjánka pro pokoj duše k Tesařovej, esli tam takovej a takovej čloujek pobyl. A juž litovala, že neměla ten trakař dávat z ruky. U Tesařů strejce nevidali, směsku tam žánnou neměl a kdoví po jaký selnici juž kůlko jejich trakaře zpívá. Ted' aby si naštemovala řeč, než Joska přide, jakýmu ftákoj von u tý zpropadený kořauky sed na vějičku. To zrouna jako by ten trakař propil.

No a tejdě za tím strejcem.

Vodpolenne přijel nákej strejda k Maříkovu s trakařem, měl na něm pytel bandorů. Zajel ze selnice na cestu ke Krosnovu, trakař složil na kraj cesty a šel ke Kavánoj na krápek žitný. Šenkýř mu podal žitnou a ptal se, vodkad jede a kam i co to veze. Když naříkal, že ho bolejí náky z tý selnice nohy, takže si musí trochu vodpočinout', šenkýř mu nabídl, že mu ten trakař přiveze k hospodě, aby mu ho někdo nesebral. Ale milej strejda že ne, ať ho nechá tam, že ho žánnej nevezme. Potom se tam sešlo pár formanů i některý lidi, co šli z fabriky. Strejda se uklidil do kouta a tlouk tam špačky. Co tak dřímál, přišel k trakaři mladej Kubů. Šlahá na pytel, rozvazuje, kouká a vidí, takový pěkný nový bandory. Šel ho hospody, dal si půlku žitný a ptal se: „Kdo to má ty bandory?“

Šenkýř mu poujed'al, že ten strejda. Myslí, že mu je žánnej nevezme. Kuba kouká, co to je za strejdu, ale žánnej ho neznal.

„A kam prej jede,“ ptal se Kuba.

„No nahoru do Krosnova,“ poudal šenkýř.

No, von ten Kuba vodjakživa jak moh lacino k něčemu přijít, tak hned to bylo jeho. V hospodě bylo živo a tu se Kuba vytratil a honem rounou k trakaři. Popad šandu, hodil ji přes rameno, uzal trakař a vohlíd se, esli ho někdo nevidí. A již ujížděl pryč.

Mezitím se koukne šenkýř voknem, kde je trakař, ale trakař pryč. Tak zbudil hned toho strejdu a poudá: „Vstávejte, někdo vám sebral trakař, já sem vám ho chtěl uložit, ale vy ste nechtěl. Co tejdě dělat?“

„No, co bysme d'áli, nic, ať ho vzal, kdo ho vzal, von ho tam, kam patří, vodveze. Von ten trakař trefí domů.“

No, to vám vostali ušecky celí zkopernělí, co to ten strejda poudá? Von si eště koupil za dva krejcary žitný, nacpal si fajfku, zapálil a pomalu se loudal pryč. Šenkýř hned poslal kluka ke Kubovejm, esli maj ten trakař a esli ty bandory již nevařej.

Když tam kluk přišel, Kubová hned na něj spustila, esli tam zas Kuba nesedí v hospodě, a nadávala, že kluk dostal strach a utíkal domů. Příběh celej udejchanej a vypravoval, že Kuba doma není. Šenkýř poudal těm vostatním, co byli v hospodě: „No, mně se to takhle nelíbí, v tom vězí náká nekalota.“

Soused Plecha se hned nabíd, že se pude pod'vať, kde ten Kuba s trakařem je. Tak to uzal vod Maříkova kalupem ke Krosnovu. Tu potkal jennu tetku a ptal se jí, esli nevid'ala někde Kubu.

„Vid'ala, vid'ala, jede nahoru vod mlejna a naříká, jak ho vod toho zatracenýho trakaře berněj ruce, že již kolikrát si chtěl vodpočinout, ale trakař ne a ne se rukou pustiť, kolečko se jen točí a verže, až uši bolejí. Juž je vod toho celej marod.“

Plecha zas přidal do kroku. Když již pospíchal Krosnovem nahoru, slyšal to vošklivý verzání. Jak doběh Kubu, ptal se ho, kam to veze? Kuba naříkal, z vočí mu tekly selzy. Plecha, že by mu pomoh. Tak Kuba chtěl trakař složit, ale sotva trakař zavadil vo zem, tak to Kubu píchlo, že zas vylít, jako by ho seršán štípla. Naříkal a plakal, proč se jen tak vokrad, že ten trakař uzal do ruky? A co nejhoršího, že trakař jede sám, kam chce, uhnout ho nejde.

Joska Košků, když přišel z háje a zvěděl, co se stalo s trakařem, začal hubovať, ale tu koukne voknem dolů a vidí, dva chlapi jedou s trakařem. Tu se uhnuli z cesty po pěšině a rounou k nim. Honem vyběh ven. Marjánka, celá uplakaná, za ním. Co vám viděli. Jejich trakař jde jako pán a za ním se pláská Kuba Kubů, celej zničenej a zpocenej, jen ždímať. Jak přijel k domu, přestal trakař verzať, pustil Kubu a šanda taky spalla na zem. Kuba, jak to ucejtil, votočil se a upaloval dolů, co mu jen nohy stačily. Plecha ale vostal stáť a vypravoval, co se ušecho na tom Maříkouje semlelo, i jak se ten strejda z Maříkova ztratil. Hned se koukali, co v tom pytli je, a tu poznali, že na verchu sou dva věrtele novejš bandorů a vespod pytlík mouky. No, taky dobrej věrtel. Na tom pytli byla cedulička a na tý stálo:

„Tadyk vám posílám voplátku za nocleh a pohoštění. Sám se s tím tejrať ale nebudu, ste moc na kopci, von to někdo doveze.“

Enu, von je náš Krakonoš taky drobek prašiuka.

Krakonošova neujesta

Ejnu jo, každýho to jennou nebo i párkrát potrefí, a velký páni to taky znaj, i když maj vokolo toho zas jinej móres než tullečky čloujek. Dyť i mouchy sedaj čloujeku na chlupáče se zélím v páru, cák by měl Krakonoš vostať jedinej po celý věky sám?

Tolika lidem pomoh ke štěstí, tolika holkám dal pár zlatejch říbků do vejbavy – tak mu to lidi ze serce přáli, a nikdo se nad tim nepozastavoval. Ani vám juž nepovím, kerou si tenkrát vybral, esli byla rodu králouskýho, nebo esli to byla přeceť vdova po sklínkařoj ze Brannejch, co von se porád tam vometal vokolo chalupy – jo to se juž přes tolik věků pozapomene. Ale d'úče to muselo bejť náramný, když si ho takovej pán vybral! Ale aj byla, co byla – vono by se to nakonec každý líbilo, posadit' ji takle do samýho zlata a hervábí. Nemusela to mít špatný. Vůně v čarouný zahrádce jako v apatyce, a ke kerýmu kvítku si přivoněla, každej jí něco dal. Jeden krásu, druhej ubral roků, někerej pelnil všechny přání – no a tak byla porád hezcí a mladší, měla pomyslení a jeleni se zlatejma parohama ji vozili, na kerej jarmark si usmyslela. Tak to porád šlo, dokavad vlád Krakonoš v lese sám. Žili voba dva jako v ráji, a my chudáci s nima taky. Von zas, když má velkej pán dobrou náladu, jináč svýmu lidu přeje, než kdyby ho něco kormoutilo. Ale von má každej tady na sjetě prej svýho štěstí nasypanou mírku; u někoho je mírka větší, u někoho menčí, ale každá má svý dno. A tak milýmu Krakonošoj nasadila sjetská verchnoš' do levíru fořtouskýho mládence.

Modrovokej, tělo jako bříza, knírek nakroucenej na vobě strany a serce marcipánový, no jak juž takoví panáčci vod lesa bejvaj. Kampak se na takovýho hrabe Krakonoš i se svym čarounym kvítim! Kdepak Krakonoš, dědek mechovatej! Fousy po pás, nohy čůchama vomotaný a v hubě kypsouku! Tulleten měl panskej móres, a na to holky dou! Milá neujesta začala najennou kunýrovať, tolle se jí nelíbilo, támleto nebylo polle módy, no jako když ženský přelítne něco přes nos. Jen jeleni ji porád vozili z vejletu na vejlet, až to

chudákoj Krakonošoj dones nákej víter, jak to s těma vejletama jeho neujesty vypadá. I prej, hrom do tý fořtouský kerve! Von má Krakonoš zas na takový věci jinej meter než tullečky čloujek. V tu ránu zaklel milýho fořtouskýho mládence i s jeho modrejma vočima, bejlí z něj udál a posadil ho honně vysoko do stráně, aby tam za nim tu jeho ani jeleni nedovezli. No dyť to znáte, na jakejch vejškách kvete hořec!

Ale musela to bejť mezi nima dovopraudy láska, jeden se v ženskejch nevyzná. Tulleta prej sedala jen jako umerlá, moh jí Krakonoš nosit' zlatech říbků pelnej klín, nic ji netěšilo a jen selzy a selzy. Teklo to potokem porád dolů po stráni, až se v těch selzách rozplynula docela.

Teče tejdě oudolim ta milá Jizera do řeky zakletá, a že nemůže za svým znejmilejším na kopec, túze naříká. Vono jemu nebude taky nejlíp v tom zakletí, šťávu má učiněnej utrejch. Těma modrejma vočima prej ji porád vyhlíží. To je nářku po jaru, když jí sněhová voda přinese dolu vod něj pozdravení! Hučí a lamentuje přes kamení, až serce usedá. Krakonošoj prej taky nejni volno, a když ho to popanne, řadí jako divej. Sníh a víter, futer a věje, Pámbu s každým, kdo se venku vomešká!

Jo, vono s velkejma pánama nejsou žánný špásy!

Muzikantská vo zajících

Krejčí Krejčů, to vám byl taky filuta. Von d'ál všechny možný věci. Někdy šil, hned zas d'ál voka na zajíce, tu zas d'ál panáčky ze dřeva do betléma. Taky d'ál kapelníka. To měl svou bandu a chodíval s ní hrát do Rejdic.

Jennou po muzice poudal mu syn:

„Táto, já chci vyprovodit tuhle holku, tak na mě někde počkejte, aby máma nehubovala, že se celou noc domů couráme jeden za druhým.“

Táta počkal kousek za domem u háje. No, aby neusnul, vytáh housle a dal se do hraní. Von uměl takový šikouný písničky. Tu koukne, jako když vod lesa de nákej ober. Krejčí schoval housle do křoví a de se na toho obra pod'vať. Ale již ho nebylo. Jen nákej mrak stoupal nad hájem. Enu, tak šel zas nazpátek.

Ale ten ober tam přece byl, byl to Krakonoš! A ud'ál takovej špás: vyhanlloval milýmu muzikantoj ty housličky. Krejčí housle uzal a dal se do hraní. Tu najennou koukne, co to? Dva zajíci velle háje na palouku tancujou. Za chvíli zas noví dva. Než přišel syn, bylo vám zajíců pelnej palouk. Když syn přišel, Krejčů přestal hrát a chystal se jít domů. Tu k němu přiskákali takoví dva pěkní mladý zajíci a prosili packama, aby nim zahrál eště jennu polku a třá třásáka. No, Krejčů měl měkký serce, tak to nemoh vodříct. Proto se znova posadil a dal se do hraní. Syn taky vytáh z kapcy kládynet a hráli zajícům až do rána. Zajíci tancovali a skákali, přitom pišťali a smáli se, že to bylo daleko slyšet. Ráno poudal Krejčů:

„Tak, zajíci, již dost! Žánnej nemusí vědět, že ste měli taky muziku. Tak tejdě pěkně se seberte a hajdy do pelechu! Až se mně to ušikuje, tak vám zas zahraju!“

A taky zahrál. Myslel si přitom: chytím si zajíčka k vobědu! Ale když je vid'ál tak šťastný, nemoh to udělat! A tak jen hral a hral a zajíci tancovali.

Tu najennou vidí v dálce fořta. Zajíci tancovali dál. Když viděli, že fořt nenese flintu, tak si z něj nic neďáli. Fořt přišel ke Krejčoj a ptal se, proč tady hraje?

„Enu, učím tuhle ty ptáky zpívat, co sedaj na větvích!“

„Kdopak to kdy slyšel, učit ptáky zpívat na podzim? No a co támhletěm zajícům, těm nehrajete?“

Krejčů koukal na voko udiveně. „No, to se podvejme, ani sem si neuším, co těch zajíců tady je? Kde se jen tady uzali?“

Krejčů uzal housle a že pude domů. Jak to zajíci viděli, tak se rozběhli po háji. Fořt poudá Krejčoj:

„Víte co, za pár dní byste to moh zas zkusit s těma zajícema. Tak byste je tím hraním přivolal a tu my ušetříme vo honě na nadháněcích. Tak lehce vodbydem hon, no a vy, když to dobře dopanne, tak jennoho dostanete!“

Tak za pár dní fořt zkázal Krejčovu, že v neděli bude hon. V neděli ráno slunce svítilo, radost bejt venku. Tu Krejčů uzal housle a šel na paseku. Sed si na pařez, aby si drobek vodpočinul, a zapálil si fajfku. Jen housle položil za sebe, přišoural se Krakonoš a zas mu ty housle vyměnil. Krejčů si pokouřil a pokoukal na ušecky strany a začal hrát. Ale co to? Ani jeden jonek nevyleťal, zato myslivců sem maširovalo celý hejno. Krejčů hrál a hrál tu zamilovanou zaječí „Utíkej, Káčo, utíkej, utíkej“, ale nic se nestalo. Fořti kleli, ale tu slyšali vod lesa velikej smích. Juž si pomysleli, že to na ně naulík sám Krakonoš. Kdopak jinej?

Fousatá poudačka vo Krakonošoj

Vo leckerým slaunym potentátój de řeč, jak se přemundýroval na chudýho a vyšláp si mezi vobyčejný lidi, japak se nim vede. No, já se s žánnym takovým nestrefil, ani můj táta ani dědek ani dědek mýho prachdědka. Tervám, že takový poudání může bejť praudivý leda vo našem Krakonošoj. Aspoň bába mý prachbáby prej se dušovala, že za časů její báby byli eště živobytný lidi, co toho Krakonoše potkali. Z Doleních Štěpanic vod Cedronu se ponnes nahoru chodí Krakonošovou postelej, tam prej měl mít pelouch, jináč by se to tak nemohlo menovať. Tam se vychrúněl a potom chodil jako vandrounů po chalpách měřit lickou dobrotu a polle toho, co mu kde nadělili, zasej voplácel.

S tím přemundýrováním na chudýho měl prej auteraci: vono takovejm mocnejm duchům de líp vyčarovat zlato a drahý kamení než starý čůchy a flikovaná zannice. Na to prej nemaj zaklínání, a tak Krakonoš na ty vandry mezi vobyčejnejma lidma slík dycky někýho strašáka.

Jennou tak de těma Štěpanicema nahoru k Benecku a vohlíží se po někým šikouným strašákoj do zelí. Věřte, byly časy, že ani kalejch strašáků nebylo, každej litoval na ně kabátiště a voperšalejma kloboukama se podšívaly bačky na zejmu.

Ale nad takovým strašákem, jakýho vid'al na Dontouje, vostal i sám Krakonoš stát s vodeuřenou hubou. Takovýho eště nikde nevid'al: v borůvčí na břile stály zapíchnutý dje hrázky, křížem přes sebe svázaný pobříslama, nahoře to mělo zaraženej dřavěj plecháč a na rozepjatejch pažích tomu klimbaly a rachotily vo sebe krabičky vod šúvixu², ouška vod hernků a ušelíjaký střepy.

„Terhlo na kerkonošský kalce sedum hubenejch let, když i ty strašáci sou tejdě takový vožizený,“ pokejval Krakonoš hlavou a vostal stát, celej zamyšlenej, velle toho Dontova strašáka.

² Krém na boty. Pozn. red.

„Budu se muset nad nima rozlitovať a vyčarovať nim ňáký lepčí požehnaní. Vostávajú tu asi vopraudu chudý lidi.“

Ale ešte tam ani kale nevotisk šlápotu a juž se to na něj valí vod Dontový chalpy jako divý štvaní.

„Mortsetprachmiliónský setzatracený toulavý boty, zas mi jeden vobejda šlape louku!“ A juž k němu do verchu súpe vosoba, až jí serce sápe košilej. Já prej vám dám, daremníci, vobejdovať po mým kopci a šáborovať nahoru dolu! Trávu zdumľujú a zpelhoněji. Hlínu vonnesou na podrážkách a co my se jí nahoru navynášíme v koškách! Hláuku zelí může ušmíknout a vonnýst pod kazajkou, dybych je tu měla nasázený. Černý jahody vosápou, co mám na bríle polle louky! Až budu píct pliskánky, abych se za černejma jahodama na ně drápala po hájích, když svoje vomelou cizí cacný huby!

Krakonoš vostal celej ztuplej. To ešte nevídal, aby si někdo postavil strašáka do borůvčí! „Vosobo,“ postavil se tý Dontouce, „ty jahody vám rostou z mýho chtění a dopuštění, já jsem tady vodeušeho pánem!“

„Pánem je na svém každej, kdo svou zem voharuje,“ uzala mu řeč u huby. „Na mě si nepřide žánnej fousáč fousatej.“ A blejskla po něm vočma zle. „No bať, ešte má vod jahod celý fousy modrý a bude verlouhať³, že ani neuzob.“

„Enu, tak si ty svoje jahody pošetřete, ať teda jenom vám zmodraj fousy!“ To řek a vobrátil se vod lidí, že mu nestojej za štrapáci.

Jenomže ouvej. Co řekne nahlas mocnej Krakonoš, to se taky na kventlik vypelní a stane. Tý Dontouce hubatý v tu ránu narostla mocná kozí bradka. Ani se do studánky nemusela na svou krásu podvať a juž věďala, že je to tak. Vobrostla fousem jak ta jenna mučennice křesťanská ze „Života svatejch“. Pane jo, co tejdě počít. Přeci nebude chodit po tom božím sjetě fousatá! Zkusila bradu vošmikať, a v tu ránu dorostly zas fousy do svý dýlky. To juž věďala najisto, že tamten fousáč darmo hubu netermácel, že to byl sám Krakonoš a že jí ty fousy přitentočkoval.

³ Lhát. Pozn. red.

Zkusila ještě párkrát tříhať, fous po fousu vyškubávat, jako když se pleje merkeu. Zkusila Dontouka, zkusil Dont, ale marný namáhání. Juž toho nastříhali tráunej koš a fousy dorůstaly čím dál mocnější. Nechali marnýho počínání a začali muderlovať, kerak a jak s těma fousama.

Nu copak vo samotný fousy by ani nebylo, dyť vona Dontouka svýho muskýho juž dávno ulovila, zkrotila i vycepovala a u muziky jí zbejvá místo jen na sounný lajci, tak jakápak paráda a krása. Když pude mezi lidi, začúchuje bradu, jako že má oustřele a kut. Ale to ji hnětlo, že ty fousy spally tak čistě znenadání, že s nima nepočítala a že neměly v baráku svoje vykázaný místo. U Dontouky mělo vodjakživa ušeko svoje místo: kabáty na háku, aby byly po ruce, mokré čúchy na bille, aby vyvětraly, boty pod lajcej, aby nepřekážely, brejle na trámu, aby se našly, skořápky vaječný na peci, aby vyschly, stupka s kváskem na kyselo taky tam, aby narostlo, zuby po babiče na svatohorským herníčku, že se to voboje pasuje dohromady jako památeční věci – a tejdě řekněte, kam a nač s těma fousy, přece je ne nechá na bradě narůstat zbůhdarma. Ušeko je na sjetě k něčemu, i ty mouchy sou aspoň proti lický lenosti dobrý; a tak začala milá Dontouka špekulovať, kerak ty fousy vobrátiť na užitek, když juž je nebeský dopuštění poslalo. Pane jo, kdyby tak tráva rostla jako ty fousy, vodchovali by si u Dontů tele a místo jenný krávy by uživili dje.

Prubovala fousy pomakmo, a prej, prubuj, táto, dyť je to málem rozhár! Vycpeme s tím štrúzoky a budem líhať jako páni!

Nejdřiu prubovali nacpať s tím nadělením páperník, a vida, šlo to. Nacpali štrúzoků pro ušcky círy do vejbavy. S tím, co vostalo, ucpali skouly v chalpě místo mechem, aby do sjetnice nefičalo.

A starej Dont, von drobek šeucoval, dával ty fousy mezi dje handry bačkám na podrážky. Dyť voptejte se lidí, co si na Vysočtě vo jarmarce u něj ty bačky kupovali. V Dontovejch bačkách se šlapalo jako po mechu! No a z toho tverdčího, co rostlo zrouna u huby, dál dědeček Dontů zennický štětky a kartáče.

A tak Dontouka jen tříhala fousy, skládala je do nůše a špekulovala přitom, jak je ještě vobrátit na ušelijakej užitek. Když si přišel dědeček vybrat špetku těch lepčích měkkých konců do kornoutu, že s nima udělá vánočního času do betléma brady svatejm třem králům, tu ji praštila do čela přenáramná myšlenka: „Dědečku, táto! Vod tejdě nebudete vyřezávat žánny betlemáky. Vod tejdě budete dělat dřevěný Krakonoše. Takový s echtouníma fousy si páni vejletníci rádi koupěj z hor na památku. Betlemáci sloužej jen vo Vánocích a Krakonošové pudou na vodbyt po celej rok!“

A uzala ten podnik do ruky.

Porazili stoletou lípu, beztak hrozilo, že se jennou skulí na barák, a jen ze smětů jakou měli na ty Krakonoše forotu lipovýho dřeva! Do štofů je ale nevolbíkali, vod čeho roste v háji zadarmo kůra. Haverlanti pudou do háje na kůru a dědeček může vod rána do noci vyřezávat, beztak za pecej jen klátí nohama a rukama nic kalýho nedělá. Tak rostli u Dontů Krakonošové jako houby po dešti a Dontouka jen sedala nad nůšej a tříhala bradu. Co vám budu poudat: vejletníci se po Krakonoších s echtouníma Krakonošovejma fousy mohli utlouct, ani s nima nemusela Dontouka chodit vod hospody k hospodě s nůšej. Krám na to synoj zařídili v Jilemnici pod podloubím, hned ho tam událi něčím v městský radě, zrouna za hejmanem.

Poudám, Krakonoš na ten vobrat vostal koukat, když ho tamtudy za rok a den hnalo sjedomí: Na Dontový bříle stál v borůvčí strašák v klobouku a zánouním kabátě.

„Pane jo, u Dontů se vzmohli,“ merčil Krakonoš na strašáka. „To je vobrat, lidi!“

Vopraudu, vypadalo to, že se u Dontů stodola překulila na verchovou lať. Dyť vod chalpy sem běží hospodyně a samej úsměv a samý zvaní: „Jen si naterhejte jahod, mocnej pane, trá řebenem!“ A esli prej rád pliskánky s jahodama, že je má zrouna na plotně.

Krakonoš byl z takovýho přivítání upřímnýho celej naměkko. Tak vida, jak se ta vosoba vobrátila k dobrýmu, poudá si, a šel na pliskánky.

Tam v chalpě ho čekalo tepru překvapení. Kam pohlíd, všude samej dřevernej Krakonoš. Stálo jich tam na lajci a na polici jako sva-
tejh na voltáři. Až ho to k selzám dojímalo. Takovou mají ke mně
oucťu, velle svatýho Václava si mě postavili, mezi anděla strážnýho,
Jana Žižku a svaremní vobrázek nebožky babičky. Totě oucťu! Dyť
já jí musím juž pro tu poctu, jakou mi dávají, ty fousy vodčarovat,
poudal si, a zrouna to samotný řek slaunostním hlasem taky nahlas.

A Dontouka palla na kolena: „Pro ušecho na sjetě, mocnej Krako-
noši, jen mi ty fousy eště popřejte pár roků. Takovou sme si zavelli
žiunost s tēma fousatejma Krakonošema, trá bysme s nima bez těch
fousů neměli juž takovou podaru!“

Krakonošoj se rozsvítlo v palici, jak je to s tim jeho fousatým
trestem na Dontouku. Mnoho pliskánků pojed, než vymutýroval
spravellivý rozhonnutí. Dal si dohromady strašáka v borůvci a ten
vobchod v Jilemnici a zahovořil: „Vosobo milá, horák má vod šeter-
nosti k lakocení krůček přes potok a já ve svém rejóně nemůžu do-
pustit, aby tu narůstalo hamounění jako z kvásku. Já krakonošuju
jen pro ty, co sou v bídě postavený, a ušem je tejdě hej, tak jakýpak
čarouný fousy.“ To řek a zmizel jako pára a ty fousy s nim. Dontou-
ka byla zas v ksiftě hladká jak velemnej pán.

Jenže dobře zavedená žiunost se nezastaví máunutím holej,
z toho juž náš Krakonoš nemá rozum. Tak se ty dřeverný Krakonoše
prodávají vejletníkům doposavád. Ale sou dražší, že mají fousy až
ze Šumavy. Vojákuje tam jeden z Dontova rodu. Tam rostou na
stromech takový fousatý lišejníky a ty von posílá na hora, protože
na Kerkonoších nechce mít Dontovo potomstvo vopletačky s rezerv-
acej. Tak ty Krakonošové, jak sem poudal, podražili. Na fousy je
přirážka za porto a je to zavokrouhlený.

Kdo je v lese největší pán

Šel jennou dřevař do lesa porážet. Sekyru, pilu, fajfku, tabák, do pingle chleba a putelku a de. Vyhlíd si smerk a vobhlíží, kde by byla šikouná ulička vokolo a polle ní aby udál do dřeva paseku. Seká, seká, a zas drobek piluje, a když juž chtěl dávat klín, vidí, že k němu dou náký tři.

Jeden byl hajnej – to sebou dřevař drobek cuk, – druhej na něj šklebí – i bóže, z kůry šatstvo, fousy z lišejníku, že von to bude Krakonoš z Kokerháče, zrouna takový je dělá dřeverný starej Vacek v Levínku na vejďelek! A ten třetí – na palici klobouk s taterčej, jele-nicový kalhouty a tlapce na nich – ale co by dál hrabě Harrach v háji? Merkne a dříví mu dovezou až na zámek, houby do kysela asi taky von potřebovat nebude, a jahody donesou ženský, co choděj do lesa robotovat. Ale byl to ten, a juž poudá tomu dřevařoj: „Milej člouječe, my tři se nemůžem nák srounat.“ Taky se dřevařoj zdálo, jako by byli zakaboněný. A prej, copak? „Ty vo nás můžeš rozhon-nouť, kdo je z nás v lese největší pán!“

Dřevař se derbal za ušima, kerak by šikouně vodpoujeděl. S Krakonošem chtěl vostať dobře, k hraběti měl ouctu a hajnýho by si taky nerad pohněval. Von to byl ale takovej čuperpepík a tak se z toho eště dost šikouně vykroutil. „Milí páni,“ poudal nim, „ten je největším pánem v lese, koho asi taky ten les nejvíc poslouchá! Po-ručte trá tomu smerku tady, aby si leh na vaše přání do mechu!“

Krakonoš zadjemal a mách troubelej. Kudy mách, tudy šla věje. No čina se sterhla přenáramná, tma vokolo a snůh a víter, stromy ležaly jako pobitý vojsko z přenního Žalýho až na zanní, ta ulice je tam posavád'. Hajnej zle činil, takovýho lesa krásnýho, a dřevař za to Krakonoše taky zrouna nepochválil. „Vidiš, Krakonoši, taky ti to nejde jakorát na komando. Měls porazit jeden smerk a leží jich reg-ment!“

Pak se vobrátil k Harrachoj a čekal, co ten vyvede. Ten poslal pro písáře do Brannejch, aby ten napsal rozkaz fořtoj, aby dal vodpora-

ziť ten jistej smerk. „Ty máš zas to komando túze dlouhý, hrabčí milosti,“ poudal dřevař a taky se mu to nelíbilo. „Než tvůj rozkaz dojde ze Branný až k dřevařoj, vonnese ti smerk pytlák. A kdyby nevonnese – ty dáš rozkaz fořtoj na jeden smerk, fořt dá hajnému poraziť dva, jeden pro tebe a druhej sobě, hajnej dá poraziť tři a dřevař si ten štvrtej taky vonnese.“

Pak to pruboval hajnej a poudal dřevařoj, aby si zavolal druhýho a aby vodporazili ten jistej smerk.

„Tervám, že ste v lese asi stejný haderníci a že si budu muset ten smerk poraziť sám!“ poudal ten dřevař. Nasadil klín, párkrát ťuk, a než se tamty rozkoulali, vonnášel si smerk z háje domu.

Hajnej zle činil, že kdyby souš, no neřikam, ale takovej krásnej smerk si nese, prašiuka nekalá, a juž to za nim dupal s holej. Ale hrabčí milost ho zavolala zpátky – voni bejvaly ty panský vocasy někdy horší než pán. „Nech ho, největšího pána,“ poudal Harrach, a vod tý doby se chodí na horách do panskýho jako domu.

Perlařská poudačka

Byla jennou neděle – to bylo tenkrát, co velký páni nosili bárbindu, aby nim deržaly nakroucený kníry – a dva perlaři si vyšlapovali vod Poniklýho k Rezku. Voba jak se sluší bílou košili, hřebíčkovéj kabát, makový kalhouty, herbáunej šátek na kerku a pod klubákem fousy na vobě strany nakroucený jako volský rohy, teda po pansku kníry, dyť to byli perlaři. Kallec měl fousy a bídu, perlař kníry a pelnou šrajtofel. To se zrouna ujalo to foukání perel po chalpách a tuze to leřalo sjetem. Tak teda byla neděle vodpolenne a ty dva perlaři se nesli k Rezku. Mohli si to svý pivo nebo dje tři štyry pět šest sedum vypít taky v Poniklým, dyť tam byla hospoda svá, no ale když to byli perlaři, tak se nesli k Rezku. Tenkrát zrouna zahrabali někde řákýho slaunýho potentáta za mořem a ponikelský perlaři měli oukol, vyparádit tam dvorní dámy a ušecky lepčí lidi tý země černejma smutečnima perlama. To byla čáka na mocnej vejdělek, tak co by mu nešli na Rezek zapít dušičku.

No tak teda dou, radš drobek stínem, vono připalovalo, a tejdě jeden zblejskne v kapradí při cestě mužička. Kouká na ně korálovejma vočíčkama zpod skleněný čepičky a poslouchá, jak nim veržou nový perka. Asi ho ta diuná muzika vyplašila nebo co, začal couvat, jako když se kůtě lekne pometla, a hejbroval se někam dozadu ke skále.

„Ty, Franto, dyť von to byl skleněnej mužiček! Náš patron a naše štěstí,“ poudá jeden perlař druhýmu.

„Anton, tohle si nenecháme utýct,“ zahovořil druhej perlař a juž se voba kralli kapradím k tý skále za mužičkem. Přidou blíž a vostanou koukať: dyť ta skála má vodeuřený vrata a za těma vratama je síň jako v řákým králouským zámku, samej drahokam a lesk, stěny alabastrový a ušECKO to svítí a třpytí se v takovým známým sjetle. Japak by to sjetlo perlaři neznali! Takhle přeci svítěj díry, kudy sklář nabírá z hutě žhavý sklo! Dyť taky jo: vokolo hutě, co tam byla rozpálená v samým prostředku, mužičků běhá jako brabenců a nabírají

tý žhavý skleněný kaše a utíkají přes celou síně dýlku. To vytahovali skleněné hůlky. Perlaři jen vydejhli za takovým sklem. Míř takovejch hůlek votýpku, to by se foukaly perle! A těch votýpek bylo poskládáno polle stěn a porád eště nový a nový tam mužíčkové klalli, síň vobrounaná jako chalpa dřívím na zejmu. Pane jo, tolle maji mužíčkové magacín! Kerejmpak šťastnejm perlařům dodávají? Taková starost by hnětla každýho perlaře, a tak zrouna vyšli za šňůrou takovejch terpaslíků, co s votýpkama skla na ramenou vymaširovali někam vratama ven.

Žánnej by neřek, jak procesí takovejch pidimužíků dovede prohnat dva muský! Vylezli až někam nad Dvořačky. Tam stál kahan, novej, vblejskanej, no jistě juž na benzin, a u něj sám Krakonoš fouká perle, formu má nejmní na šest kusů. A jak se ta žhavá forma blejskne, blejskne se přes celou voblohu, a jak tápa dopanne na podnožku, hromová rána zatřese horama až u samejch základů. A když Krakonoš ňáký to sklo pokazí, hází to za záda s mocným zaklením do Kotelný jámy. Enu, má fortel, to perlaři museli uznať. Ale skla taky roztříská, jen co je prauda. To voni by s takovým matrijálem d'áli jako s hervábím. A kampak to asi Krakonoš dělá, načerno, nebo do Maxova? To by ale bylo vod něj nepatřičný, to by voni ponikelský perlaři přišli ke škodě! Dyť zákony by měly platit pro každýho, a aby nim von, prej vochránce kerkonošskýho lidu, aby nim do jejich kaše foukal, toť by byla věru nešmasterná věc! To se juž perlaři nezderžali a Franc, ten starší, postoupil rounou kupředu: „Prej s vodpuštěním a líbej dovolit, uzácnej pane –“ von Franc vodkoukal panskou řeč vod faktorů a zahovořit znal – „my se uší uctivostěj dovolujem si láskavě se jich dotázat, pro koho ty perle dělají a cože tak mnoho. Dyť by nás jejich vysoce vážená konkurence načisto vožebračila, sotva sme se trochu vyhrabali z kalcouskýho pytle. Mám nemocnou ženu a vosum dětí, tuhlečky Anton visí v hospodě –“ no a dál, jak se ty supliky sjeckejm verchnostem píšou.

Krakonošoj chvilí tervalo, než si ho přeložil do kerkonošskýho jazyka mateřskýho, vono slovo „konkurence“ do jeho králouství eště nedorazilo. Nejdríu se rozpálil pomyšlením, že dou vo něm po sjetě

vošklivý řeči, udál bouřku a zašturmoval hromem, ale pak zas udál sluníčko, aby se promoklí perlaři po tý činěnici vosušili, a dal si to ještě jennou vyložit.

„Ale dyť já vám nechci lízt do vašeho zeli,“ zahovořil pak k těm perlařům moudře. „Tak jako vy lidi máte svý poutě a posvěcení, tak zase moje lesní haujeť takovou slaunostěj vítá léto. Inu jakej diu, dyť za zejmu dost a dost vymerzli a vyhládli. No a –“ a tejdě se Krakonoš drobek vošíval, jak lickej červíčkům poujeděť vo svý domácí patálji – „naše ženský se splašily taky do nový módy a každá se chce na tu rajtaraj vyparádit perlema. Tak sem se do toho dal, aby byl pokoj pod nebes báněj.“

To voba perlaři uznali, tohle jim bylo taky povědomý.

„Ale klejů u toho jen což,“ pouzdych Krakonoš. „Je jich na jenny muský ruce těch rusalek a divoženek mnoho, a jak k tomu přídou chudáci lidi na horách, abych nim do uší porád třískal hromem. Esli byste mi chtěli pomoct, tak se dáme do kupy.“

Kerak se doholli, to vám nepovím. Kontrakt žánnej psanej nedali, ale večer prej to juž zapíjeli na Rezku a Krakonoš všecko platil.

Pak se Franc s Antonem dali po chalpách, kde se perlařilo, a verbovali perlaře ke Krakonošoj do práce. Prej, králouskej smutek za mořem počká, a tuhlečky Krakonoš je svůj čloujek a má těch ženskejch na tři harémy, japak by to sám stačil. Když vokázali eště k tý řeči votýpku echtouního skla z hutí skleněnejch mužíčků, to věřím, že se perlaři hernuli. Dyť je taky radost pracovať na takovým skle!

Enu tak se po ušech chalpách nákej tejdén perlařilo pro Krakonoše. Ženský nestačily lítať pro dobrou vodu na tříbření k ponikelskému prameni. Na tříbření perel musí bejť jen ta jistá voda, a to se ženský s putnama něco nachodily! Byla to vobjennáuka tuze veliká, a tak musely ženský řezať perle a pomoct s náulekem. Dyť co nim taky zbejvalo, když se pro samý votýpky klaučat nemohly na stole nikdež rozložit se svou ženskou pracěj.

Tak se hemovalo, aby se splnil oukol, ženský vařily jen „hopdovody“, aby to nedalo mnoho meškání, a sedalo se nad perlama do nocí jako s kuželem. Za takovejch večerů se mnoho vypravuje. Ale

tejdě to nebylo vo mladejch párech ani vo vojně ani vo strašillech, tejdě šla jenna řeč jen vo tom velkým lesním bále, co dává Krakonoš k počtě léta, a jak asi budou ponikelský perle divoženkám pasovat. Zánnej diu, že se za takovejch řečí vylíh v ženský makovici takovejhle justament: každá chtěla ten bál na svý voči viděť. Třá jen v koutě na sounný lajci, ale ušecky do jenný tam mermo chtěly bejť.

Tak se ty dva perlaři, Anton a Franc, vypravili za Krakonošem a vysypali mu zasej voni svoje trápení se ženskejma.

„Vzácnej pane, my vám máme vyřídit' vod našich ženskejch a zakonitejch manželek křesťanský pozdravení a jak se porad máte. Ušecky vás z upřímnýho serce pozdravujou a přejou vám stálýho zdraví a ušECKO nejlepčí a že za svou práci na těch perlích nic nechťejí, žánnou vodměnu, ale je s nima těžký pořizení. Mocně se derou na ten bál.“

Krakonoš chvíli špekuloval, kerak na to, a potom rozhod spravelliuje a moudře: „Děte s pánembohem a vyříd'te kmotráám a tetičkám, že je taky pěkně nechám pozdravovat', a aj teda přídou. Zasloužily se pracej, a tak že nim nachystám pěkný pohoštění. Budou mít stůl přes celou paseku a žánný vošizený jílla, jak to bejvá vo hraběcích svarbách pro lid na nádvořích. Že nim ustrojím takový posvícení, jak je kdo ze svý vsi uvyklej. Ale pod jennou podmínkou: musejí melčeť, protože voni sou jen lidi a vo takový slaunosti patří slovo lesním bytostem.“

A Krakonoš vopraudu deržal slovo, neďál si z huby trakař, co ušECKO uveze, jak se na něj složí.

Bálouníci měli pré na veliké pasece a podýl tý paseky pod stromy byly stoly jak vo hasičský slaunosti a na nich takový jílla, co má kerá ves vo svý pouti svátečního: pro pasecký tetky tam byly mísy dobře maštěnejch kantoráků, pro bratrouchovský mísy s povillovejma dolkama z bílý mouky a s parádou, příchouský tam měly nullovou poliuku a ty nulle ze samejch žloutků žlutejch jako kanárek, a ponikelskýho marcipánu a preclíků tam bylo, aby si tetky vonnesly i domů pro svou chasu do kormoutu.

Ale tetky víc koukaly, než hodovaly. Dyťpak bylo taky na co! Lesní žínky tam tancovaly na palouku jen tak, jak je pámbu stvořil, esli je taková haujeť taky dílo jeho svatejch rukou, a na kerku a ve vlasech nim svítily ve sjetle měsíčním ponikelský perle. Rusalky tam taky hopkovaly, doví z kerýho jarmarku nim sehnal Krakonoš takovej štof na závoje, dyť to bylo řídkej jako mha, hamba kalcovať takový sejto. A taky byly celý namotaný do perel. I ježibaba se přihajbrovala na pometle, pometlo vobtočený perlovejma šňůrama, jako by nima co řetězama deržalo pohromadě, a kolem kerku měla taky šňůry mocný jako vobruč vod sudu. Krakonoš zatím vytácel s nákou přespolní polennicej, taky jí šňůry perel plandaly po hábitě a von, koukněme, takovej strejc fousatej, a jak eště nadskakuje, jako nedjed!

„Že mu neni hamba mezi takovou spouštěj,“ pokřižovala se jenna tetka vod Přichovic, voni tam měli nedáuno misionáře, a tak jí eště visalo před vočma desatero.

Enu, co naplat. Neuderžela hubu na řetězu a bylo po bále. Měsíc zhas v tu ránu a bálouníci se rozperchli na ušcky strany, jako by je rozfoukala věje. Tetky se potmě taktak dokobertaly přes kořeny domů.

Franc s Antonem se dlouho nevodvažovali Krakonošoj na voči kerze oučtování. Ale jennou to bejť muselo, pořádek dělá přátele. A tak šli.

Ale von je náš Krakonoš rozumnej. Potřásli si s perlařema rukama jako příbuzný vo funuse.

„Ale za práci vám zaplatiť nemůžu,“ poudal Krakonoš. „To by mi ženský daly. Mám prej vám vaše perle vrátiť zpátky, že juž s lidma žánný partyky nechťejí. Ale jak to posbíráte, pámbuví. Je to tuze roztroušený po takovým ouperku.“ Máu holej dokola a vokázal perlařům po pasekách a stráních. „Aspoň sem to koukal přitentočkovat na náky křáci, abyste to spíš posbírali než z jehličí a trávy. Esli to neseberete ušcko na jennou, najdete napřesrok a další leta taky něco, bude to juž i s ourokama.“

No a vod tý doby prej sbíraj ženský po hájích do džbánek, co se dá posbírat. Modrý kuličky, rudý kuličky, červený kuličky, až i po stromech na jeřábech něco uvízlo a na šípkách a ternkách.

Že je to takový terpký plahočení, tak muskej takovou práci nedělá. To jen ženská nátura vyderží, vobírat kuličku po kuličce a ještě se za tím drápat. Ale zasej prej to dobrej Krakonoš vynahradil a dal aspoň těm perlám a koralím v lese sladkou šťávu.

Až vám v Bratrouchouje podají na pouti dolky s jahodovejma povillama, tak ty povilla sou ourok za Krakonošův dluh.

Jenny perle vostaly perlama, to sou ty tříberný, co je tříbřila voda z ponikelskýho pramene. Ty visívají zimního času z větví jen tak pro krásu a letního času svítěj v kapičkách růsy. Enu, taky muselo vostať něco jen tak pro krásu, nemusí se ušecho lepčí zboží prohnat outorem.

II

*Pod hlavu dám čepici,
kabát dělá sverchnici,
košila je jak čert bílá,
kde není flek, tam je díra.
Komu jen tak dobře jest –
my sme dva a dětí šest!*

Jak ud'ály kontesy terno

Esli víte, kde se říká V zdůlni, tak tam vostávaly tři – japak bych vám to vo nich nejlíp poujeďal. Brusař – ale když vy zas nevíte, co je to brusař, s váma je těžký porízení. Brusař je vycpanej panák a toho si vánočního času posílali sousedi na potvoru jeden druhýmu, aby mělo vánoční pečení brus. A ten brusař míval v kapse veršovanéj vinš, no takovej, jakej se nedá vinšovať z vočí do vočí, lidi si tak vyřizovali oučty. Nechme brusaře za komínem, nebo kam ho postavili, nám pude vo ten vinš, abyste věďali, co ty tři byly zač. Tak v tom vinši stálo:

*Dole V zdůlni u potoka
vostávaj tři kontesy.
Mencoj dědkoj chudákoj
stelou v chliuje na tesy.*

*Na palicích místo čepic
nosej husí perdele,
doma nemaj pro parádu
ani kalý postele.*

*Koho ty tři uvertají
ke stolu a na lůžce,
stůjte při něm všichni svatý,
ten si s nima pomůž!*

Kerej jinej by mohl takový podaremný veršování sesumírovať a dáť brusařoj do kapsy nežli dožranej nápanník? Jenže to moh bejť ze dvanácti apoštolů každej sudej vodprava a každej lichej volleva. Vystřídali se tam u nich na námluvách všecky ženiši z vůkolí, dva starosvaty to voddělalo. Žánnej, ať malej, nebo velkej, tlustej, nebo tenkej, nebyl nim dost, a proto to byly tři kontesy. Ať prej si je dá

Mencouka pod šturc! No jo, pod šturc, ale když to byly děuky postauný, každá měla pěkný předvokní, ruce jak války a postauky jak vysoustruhovaný, radost pohledět, když ty tři rozfanferdily u muziky faldy. A tak se dycky po každý muzice zas nákej našel, kerýmu kontesy ze Zdůlni udály. Starosvat se zařikal, že do toho místa zavínšovanýho nohu přes práh nepozvenne, ale pokaždý se zas dal umluvit a zasej šel vyřizovat, že ten nebo vonen poctivej mládenec dává vzkazovat, esli by ho ctná panna Anče, Barče, nebo Káče chtěla za muže.

No tak ať prej přijde, já ho vomerknu, poudala stará, vidíte, a tady má ta švestka pecku. U Menců nestály vo námluvách buchty na stole, toto. Jak se ženich vobjevil, zauřela stará ty svý kontesy na petlici a takhle ho vítala: Pěkně se to vítá, to sou k nám hosti. Zrouna dopíkám buchty, hnelle budou na talíři, jen by chtěly eště drobátko začervenat. Ale nemám roští a vod buchet nemůžu. Esli by mi mladej neskočil udělat nákou votýpku roští. A juž štěrkala ženichoj do ruky sekyrku a postavila ho nad sení u nátoně. Tadykle mi naštěpete dje tři votýpky, abych přeci dopekla ty buchty.

Bylo to zrouna jako v těch poudačkách vo zakletejch urozenejch pannách, že si je musel lytít u ježibaby vykupovat prácej. Dyť vona ta máma byla infám metelice, jennim vokem hlídala buchty v troubě a druhým ženicha, jak se sekyrou votáčí. No, chlap by to byl takhle koukat šikounej, hubu má možná taky dobrou, ale hnáty, jak merčím, na velkou práci by nevypadaly. Fláká sekyrkou do roští, kam se trefí, tam se trefí, a rounou to hází na pobříslu. Nevypadá, že by v tom měl kalou fortel.

Když přines votýpky, nasadila na nos cviger po nebožtíkoj mužoj, von bejval ve vobecní radě, a votýpky prohlížela jak faktor plátno. Esli je každá kale urationá a žánný brabčí hnízdo, esli sou kousky stejně nasekaný, a ne jenna roština dlouhá a druhá krátká. Pak votýpku zrouna vzala k peci. Z kale udělaný votýpky se roští pěkně sterká do pece, ani roština nesmí vo her nec berknout. Taky dávala pozor, jak je kerá votýpka spráuně dlouhá a vysoká a esli nečouhají špicharty. Pakli zavadila špichartem vo her nec nebo vo

dvířka, již ani nedávala buchty na stůl. Depak prej, co s muským, kerej ani votýpku roští kale neurouná. S takovým já svou círu nevošidím, to by měla malou pomoc a špatnou podaru. A bylo po námluvách.

No, stalo se, že přeci někerej trefil spráunou votýpku roští, voni sou vod matek na horách hoši vycepovaný. A tu mu zrouna stará přisterčila eště spraviť hrábě. Tullečky sem prej ztratila řebík z hrábí, byly náký rozeschlý. Esli byste nám to pospravil, než holky přídou.

Někomu se to třá nezdá, ale Mencouka věďala svý. Muskej na chalpě musí si uměť poradit se uší pracej. Kampak by ženská přišla s takovým, kerej neumí ani hrábě spraviť, s nemehlem by se vo-kralla vo mnoho času. A vo ty hrábě se vobyčejně námluvy rozsypaly. Ženich praštil hráběma, eště nejní ruka v rukáuje, a již má chomout na kerku. Toť bych si pod touhle třechou neměl kdy ani perdnout. A utrum. Tak stará měřila a vážila ženichy a ty tři kontesy byly porád svobonný, málem z nich byly starý děuky. Již si pomáhaly ke štěstí všelijak: vánočního času třásly bezem, házely třevícem a na svatou pannu Barboru řezaly třešňový směty a mollily se:

*Svatá panno Barborko,
nevinnejch panen patronko,
samý se mi stejská na sjetě,
dej, ať mi do Vánoc ta věteu rozkvete,
abych na svoje lůže
do roka měla muže.*

Jennou, bylo to takhle před vánočním pečením, přišel kominík do stavení dát komíny do pořádku. Anče a Barče se vo něj mázly pro štěstí, a to třetí, Káče, popallo kominíkoj celý pometlo. Komíny měl vymetený, tak šel k hospodyni do sennice pro peníze a pometlo nechal v síni. Káče pometlo drapslo, cák prej budu pro štěstí ulamovať po kouskách, a bylo totam. Kominík vyjde, hledá, hledá, ale pometlo nikde. Zasakroval, vzal nim pometlo, co stálo u chliua, a šel. Něčim

pucovať musím. No počkejme, esli Káčeť to pometlo kominický přinese štěstí.

No a tejdě se přitrefilo, zrouna byla v hospodě muzika a taky se u Menclů telila kráva. Někdy se tak schrjou věci, co k sobě nepasují. Děuky muziku vobrečaly, depak by mohly z domu, když kráva porád jako jo a ne, do večera tele nedala. Měly starost, to víte, ženský samy u takový věci bez hospodáře. A tu eště viděj voknem, čloujek cizej a jako by zahejbal k nim. Tebe sme sem potřebovaly! Koukněte někerá, koho to kozel přines? A juž ho měly v síni a zrouna se ptal po hospodyně. Mencouce se zdál ňákej povědomej, ale nebylo pokdy na spekulace. V chliuje to nedopadalo, tak zrouna posílala círy, ať skočí někerá pro starýho Lumáka a ať připospíš! Tu se ten cizej čloujek nabíd, že by se na krávu podval sám, a zrouna slíkal kabát i vestu. Eště mi prej pučte zástěru nebo pytel, abych nevomazal kalhouty, měl pěkný voblečení. A taky žavou vodu, abych vomyl ruce. Mencouka ho měřila, estli to nejni nakonec kus ňákýho doktora, Lumák si ruce nevomejvá. Ale ať je to ten, nebo vonen, tejdě hlauně, aby to s krávou dopallo. Ten čloujek, jen do ní šláh, poudal, tele je velký a špatně leží. Jen co ho vobrátim, pude to. Porychtoval provázky a ženský, táhněte! Tahaly Mencouka, Anče, Barče i Káče. Za chvíli bylo tele na tesích. Ten čloujek ho třel slámou, aby se mu rozběhla kreu. Když to bylo v pořádku, zasej se v sennici kale vomyl jako pán.

To abych snad podala něco lepčího než Lumákoj, poudá si máti, a hned se pro jistotu voptala, komu to maji poděkovať a že maji u něj velkej dluh.

To bych řek, poudá ten cizej doktor. Mám v týhle chalpě dostať svý pometlo, a taky sem si pro něj přišel. Že prej se chtěl u muziky těch panen voptať, která vo něm vědí, a když nepřišly, tak si došláp sám.

Stará spráskla ruce. Jémináčku, tak von je to náš kominík, a jak se vyzná v dobytku, kdopak by to pomyslel! A zrouna jí svitlo v hlauje, že by to byl kalej ženich do chalpy, komíny vypucuje a Lumáka by

taky ke kráuje jennať nemuseli. Ani nezačala vo votýpkách a zrouna uhodila na círy, kerá to pometlo spakovala.

Enu, Káče se přiznalo, celý červený, a von, hled'me, jakej je to kus chlapa vod rány, zrouna se voptal, esli by si panna Káče k tomu pometlu nepřibrala taky kominíka. Káče jen kejvalo, celý šťastný, a máti se taky nezlobila. Kór když ten kominík poujed'al, že má doma eště dva bratry, voba svobonný, jeden že pekaří a druhej že je vyučenej švec. Von jako nejstarší že dostane chalpu a ty dva že muzicírujou, zrouna tu hrajou s kapelou u muziky. Řeknu vám, to ud'ály kontesy terno!

Co to budu roztahovat na litanyje: byly svarby, jeden ženich vymet komíny, druhej upek koláče a třetí ženich podrazil všechny třevíce, co sme na těch svarbách protancovali. A muziku měli na těch svarbách zadarmo.

Jak sem poudal, na horácký chalpy takovej je kalej ženich, kerej má dvoje řemeslo a eště aspoň dvoje řemeslo v přátelstvu. Lepčí se pak ty díry flikujou, ah jo.

Makouskej hořčák

Vy asi nebudete znát, co to bejval makouskej hořčák. Enu jo, nemá to bareunou škatulku, tak by tomu lidi dnes nedali mnoho víry, radš se cpou pilulkama a pročekaj na to u doktora říšnýho času, že by jeden nakalcoval zatím tucet ručníků. Tak ten Makou, to je pasecký oudolí vod papírny polle potoka nahoru. Tam stával Schovánkův mlejn a kousek vod něj měl chalpu strejc Jírů a v tý chalpě dál ten strejc Jírů ten zázračnej hořčák. Když někoho škrabalo v kerku nebo ho bolela hlava nebo měl zkaženej žaloudek, že se mu jillo vošklivilo a nic v něm nevostalo, nebo když přišlo jiný marodění a jeden jak Lazar nemoh sejít z postele, no tak se šlo ke strejcoj Jírovu pro hořčák. Ten udál dobře na všecko marodění, zvlášť na maronnej žaloudek dát si libru hořčáku nebo dje, zas jennomu bralo jak šrotouník v Schovánkouje mlejně. Dyť von strejc Jírů měl taky toho hořčáku kolikerou sortu. Jeden takovej nažloutlej, skoro jako tvaroh, druhej do červena a jeden, ten byl skoro černej, ten byl z těch hořčáků nejvostřejší. Každěj si koupil takovej hořčák, jakej na svý marodění potřeboval. K největší sláuje přicházel hořčák vokolo svatýho Václava. To je zrouna v Pasekách pouť a mnoho Václavů slaví svátek, třá kde je víc stavů a víc tovaryšů, sejde se jich Václavů kolik pod jennou třechou. No a z takovýho stavení přídou po Václauje nejspíš k Jírovem pro ten hořčák. Tak míval strejc Jírů mnoho práce, aby bylo na Václava dost hořčáku. Takovej nešikounej dátum. Dyť von měl Jírů vopraudu pospěch, před Václavem se u něj dveře neterhly kerze pečínku, enu, měl jetel při háji a pás jeho jasnosti zajíce, co budu vypravovať – no a po Václauje se dveře neterhly zas kerze hořčák.

Abyste si nemysleli nic nepravýho. Ty zajíci byli na Jírově jeteli vypasený a ten hořčák dal taky tuze mnoho práce. Než je hořčák, musej bejt nejdřiu homolky, a než sou homolky, musí bejt podmáslí a tvaroh. Strejc Jírů měl v zejmě nad kamnama dřeujený bidýlka a na nich sušil sejta s tvarohovejma homolkama. Na jaře a v létě su-

šil homolky venku, dyť by se za tím táhly do sennice mračna much. To zas měl na dolení straně chalpy pod přístřeškem lajsny a tam sušil ty sejta s homolkama. Sušil homolky celý léto, aby měl forotu na Václavy, Josefy, svarby, poutě a posvícení. Porád sejta vobhlížel, jak homolky schnou, a dycky postál venku a zrouna přitom vobhlížel zajíce a ftáky. Na ftáky si poterpěl, dyť jen co hodin s nima přebyl v háji s flintou pod kabátem!

No tak taky jennou chodí vokolo sejt a vidí sojáky, nejmíň deset nich napočítal, a lítali mu vod jabloně k jabloni. Enu, lítejte si, lítejte, poudal nim, ste paránní ftáci! Eště i ženě doma vypravoval, jaký mají v sadě sojáky, a tak se mu líbili, že si dal vod nich píрко za klobouk.

Pak měli pospěch s votavama a po votavách milej strejc, že by byl čas tejdě připravit hořčák. Zrouna se to hodilo v takovej nanicovatej deštivej den. Vymyl teda velikej hernec žavou vodou, vysušil a přines kormouty s pepřem a paprikou, muškátovou kuličku nastrouhl a utřel česnek a cibuli. Možná že eště jiný koření, jaký, to von sřežil jako za hrob tajemství. Potom vzal klobouk a šel se žebříkem k přístřešku pro homolky. Ale jen vopře žebřík, tu nad hlavou frr, jeho paránní sojáci votamtaď vyleťali a zrouna na jabloň. Strejc vylez nahoru a kouká, na sejtech vostaly jen dje homolky. Vostatní všecko pryč. Strejc se dopálil, popad ty dje homolky a mersk nima po sojákách. „Když ste to všecko sežrali, sežerte i to poslenní, potvo-ry daremný!“

Sojáci jako by strejcoj rozuměli, slítli se na ty homolky a eště se vo ně diu neseprali.

„Banda laubířská,“ tlamácel strejc, „můžete mi v zejmě přijít zas klubat se slepicema, poženu vás brokounicej!“

Tu vám jeden z těch sojáků, ten nejparánnější, s největším federpušem, přilít na strejce a poudá: „Hospodáři, uděláme spolu pořádek. Dávám vám slovo, já sem sojáckej hejtman.“

Strejc protřel voči, esli se mu tohle nezdá.

„Máte moje píрко za kloboukem a to není tak ledajaký píрко. My sme vám dobře rozuměli, že sme prej banda laubířská. Tak já vám

dávám na vědomost, že sem lauberhauptman. Dyť vy taky, hospodáři, nejste svatej a my dobře víme vo těch panskejch zajících. Sme jenna pytlácká kreu.“

Strejc Jírů teda slez ze žebříku a zasalutoval, když měl co dělat s hejtmanem. „Poslušně melduju, pane sojáckej hejtman, že mi vaše kumpanyje sežrala homolky, a z čeho já tejdě budu dělat pro Václavy hořčák?“ Sojáckej hejtman vodpoujeďal: „Kaprále Jírů, spočtete, mocli to dělá, a my vám to voplatíme. Stačilo by vám, kdybysme vám dávali echo, dycky když pudete na zajíce? Na každej krok do háje, co budete mít mý pírkó za kloboukem, budete mít s sebou naši stráž.“

Pane, to se strejcoj Jírovu zdálo bejt rozumný narounání. Zasalutoval a zrouna nakázal ženě: „Ne abys mi vodháněla sojáky vod stavení. Vo těch pár bandor nezchunneme, co snědí se slepicema. A to krajní sejto s homolkama bude dycky jejich.“

Jírová byla mírná žencká, nehádala se. Každěj muckej má vertochy, a lepčí sojáci nežli karban. Tak při tom vostalo a sojáci měli u Jírovejch svý jistý sejto.

Tejdě se stalo, že to bylo zrouna vokolo Václava a Jírů měl mnoho chodění po háji. „Ty,“ poudal ženě, „uděláš ten hořčák sama. Mám taky vobehnať něco lepčího na václauskou trachtaci na faru, čekají pány bratry a mám vypetrachtovanýho sernce.“

No tak vona sebrala homolky a udřála hořčák. Tu slyší takový klepání na vokno, jako by to bylo zobákem. Koukne, a no jo, za voknem sojáckej hejtman. Tak si vzpomněla, že zdělala na hořčák i ty homolky ze sojáckýho sejta. I prachpotvory, eště budou jennoho upomínat, dopálila se. Vona sojácky nerozuměla, co jí poudal. Dala na miskú hořčáku, vejškrabky z každý sorty, a dala to sojákům, nažerte se.

No bylo to takhle po Václauje, strejc Jírů si de z háje, a tu proti němu sojáckej hejtman. „Kaprále Jírů,“ poudá mu, „vraťte mi moje pírkó. Jak ste šel na sernce, dal sem vám s sebou stráž naposledy. Vod tejdě dávám stráž zajícím a serncům.“

Jírů se podivil, copak to. Cák rota nejní s minážej spokojená?

Sojáckej hejtman měl takový smutný voči. „Dyť já tejdě po tom hořčáku nemůžu mančaft uživiť. Co ste mi to ud’áli? Zejma na kerku a voni žerou každej za čtyry! Depak, to já nemůžu čekať, až mi namísto homolek podsterčíte zasej hořčák! To je utrejch nad utrejchy! Každěj soják má po něm místo jennoho žaludku bachor, čepec, knihu, slez! Eště jennou hořčák a mají mí vojáci v sobě Schovánkův šrotouník. Ftáčka zpěváčka by nevostalo po háji. Hamba pomysleť, jaká by z nás byla pak laubířská banda!“

A tak to teda dopallo, strejc Jírů vrátil sojákům hejtmanský pírkó. Dyť von má i pytlák zpěvavý ftáčky rád ve svém levíru. Homolky přestěhoval z přístřešku nad kamna do sjetnice a bylo po přátelství se sojkama.

A z těch homolek dělá zas hořčák pro Václavy, aby ten svátek a pouťovej voběd v Pasekách přežili ve zdraví. Esli vám nebere, zkuste taky hořčák.

Tervanlivej receptis

Žili byli na Trejborci, na takovým viderholci, dědek s bábou. Byli juž tuze starý, celý mechovatý. A když let eště přibylo, bábě se událo nekale, ani bzincí⁴ nepomáhalo. Tak vzal dědek hůl, a že pude pro doktora. Bába nechtěla ani slyšet, a že se bude muset před doktorem slíkať, to jí bylo tuze hamba. Ale dědek šel. Tejdě by to bylo s funusem špatný, nejni na to kalej čas. Doktora vopraudu přived a ten bábu jaksepatří proklepal. Nic na to nedal, že se bába upejpá. Prej, bábo, takovejch juž sem vidál, a eště lepčích! Tak a tejdě napíšeme recept. Šláh do kapec a namoutě – ty papírky na receptisy nech al doma. Dědečku, poudá, dejte sem kousek papíru, nechť vám napíšu recept.

Do dědka jako když třelí. Papír? A kdepak asi vostal nákej? I šátral dědek, kde se dalo, i za trámy šláh, ale po papíru ani páry. Poslenní kalendář zmařila bába, když balila vnukům s sebou vejce. Když ani na domě papír nebyl, poudá panu doktoroj: Ráčeť dovolit, nemoh byste to napsať trá na perkýnko?

No, co se dá dělať, poudá doktor. Tak přineste náký to perkýnko.

Dědek šel a v omentě tu byl i s perkýnkem. Ale to bylo perkno! Dědek je nes na zádech. Zrouna sem spravoval dvířka vod takovýho zámku, kam i císař pán chodil pěšky, tak sem je vysadil. Je to nový, čistě vohoblovaný, hladký jak hraběcí perdel, v Šénbrúnu nemaj lepčí.

Doktor se zasmál a vopraudu na ty dvířka recept pro bábu napsal. Křídou, dědek ji vyšťáral v truhle po tátoj.

To sem zjedavej, poudá doktor, jak to do tý apatyky donesete.

Takhle, poudá dědek. Popad dvířka i s recepisem, dal je venku na trakař a ujížd'al, aby se bábě čerstva ulevilo. S bábou zle, ale bez báby eště hůř, cák by si na sjetě sám počal, starej čloujek?

⁴ Bezinka. Pozn. red.

V apatyce dědkoj meducínu polle receptu ud'áli, ba i recept na pořánnej papír přepsali a dědek s radostěj vez to všecko domů.

Doktor byl zjedavej, jak bábě lík oučinkoval, i zastavil se za čas na horách zasej u tý chalpy a koukejte, bába sekala šmejhol na zátop jako mladice.

A schovali ste si recept? ptá se doktor, kdyby zas bylo zle.

I schovali, jenže nám ho za trámem sežraly myši. Ale na Šén-brúnu to pořád eště derží. Když budu potřebovat meducínu, dědek dojede s trakařem.

Pašerácký přitrefuňky

My na prajskou stranu nechodili nikdy jen tak s rukama v kapcích. Tam se chodilo na tvrdou práci, kerou tam dobře platili, anebo s muzikou. My chodili s kúsama sekať na Stríku velčinu, tam to menujou volfgrás. Ale ať tak nebo vonak, každej šel nazpátek vo něco těžší, třá to nevážilo víc jak paklik cukerinu.

Trápení s cukerinem poustalo u nás kerze bábu a lidskou žízeň, no, jako skorém každý říšný počínání. Bylo to asi před třičtvrti stoletím vo jablonecký pouti vo svatým Prokopě po velký mši, kdy dou lidi ve svátečním voblečení velkým hicem domu. Náká cizí babka si postavila u selnice starej stůl a žilli u něj, na tý žilli měla dje konve s vodou a na stole flašku s malinovou šťávou. „Slááádká šťávááá proti žízni, velkéj hernek za krejcar, menčí za polovic!“ vyvolávala, lidi lábali a vona jen sešupovala krejcary do šuflíku. Když měla koneu prázdnou, poslala si hošiště s konvěj do studýnky, do tý vody hodi-la bílou pokroutku a bylo to sladký, jako by tam prali sladký dřevo. Lidi vobdivovali, pane jo, jenna pokrouтка stačí vosladiť koneu vody. Kakružinte, to je zrychtovanost! Cetník to vyšetřoval, esli to nej-ni votrauný a vodkáď takový čáry má, mnoho se vokolo toho hovo-řilo, a vod tý doby byla po horách po umělým sladille velká poptáuka. A tak se toho chytli pašeráci.

Tonda Honáků přišel na šikounej nápad. Voni v Prajsku d'áli uše-lijaký Panenky Marie Lurdský, filipsdorfský, sedmibolestný a jiný, svatý Josefy, Jany a Anny, malý po deseti centimetrech a ty větší přes loket dlouhý. Tonda nechtěl bejť rouhavej, tak si vybral jen sva-týho Antonína – ty prej seš patron chudejch a my nemáme na cukr, tak nám budeš nápomocnej, vid'. Vona byla do něj dole dirka, co by perst prosterčil, a tou dirkou von ho nasypal cukerinem, sklepal a zas dosypal, zamazal dirku kypsem, uhladil a šel. Na hranicích ho krancáci zastavili, prohlíželi, a když vid'ali, že nese jen svatýho An-tonína, tak ho pustili. Doma zasejc tu dirku ud'ál, cukerin vysypal a roznes po chalpách. A tak nosil svatýho Antonína jennoho za dru-

hým, a aby to nebylo nápanný, tak vytrídil i jiný svatý patrony. Krancákům to juž začlo bejt' ale přeci diuný, že je najennou tolik zbožnýho lidu po horách, že merhaj korunama za patrony, a tak na milýho Tonda, esli by nim jennoho toho svatýho nenechal na hranicích. Von ale, že prej toholle má zrouna pro samotnýho faláře, ten že chce dať svatýho Antonína nad kasičku pro chudý, ale esli chcete, poudal, přinesu vám zejtra polle mena svatýho, jakej se vám šikuje. Do těch patronů pro krancáky ale nedal cukerin, ty vysypal hlinou a taky tu dirku sádrou zamáz, aby byly stejně těžký. No tak stál milej svatej Antonín taky u krancáka na cinkostnu. Esli se tam necejtil dobře, když se naproti koukal na France Josefa, anebo esli pod nim havellant nákej nekalej zatáhal za dečku, anebo esli nevyderžal velikonoční gruntování, nebo se na vhavý krancácký protokoly nemoh dívať, zkrátka vocejtil se jennoho dne dole na pollaze a krancák vykuli voči na hromadu hlíny mezi třepama. I prej, prachzatra, čloujek tady na hranicích aby se i svatýmu bál věřit! No prej, počkej, na tolleto se pod'váme, esli je i v těch vostatných svatejch jen hlína! Ale jak to bejvá mezi poctivejma lidma, našel se ten dobrej, kerej dal Tondoj echo, že je na něj pan vachmajster nákej nahněvanej. Když říz krancák milým svatým vo hraniční patník, vysypala se zas jen hlína. Krancák vostal zrouna dřeверnej, ale Tonda zato spustil: „A to bysme se na to pod'vali, aby se bohobojnýmu lidu rozbíjeli svatý patroni! A tolleto sem nes svatýho Františka, patrona našeho císaře pána! Esli už v naší monarchii nemá bejt' ani císařskej patron bezpečnej před krancáckou zvůlej, japak si nemá stěžovat' vobyčejnej čloujek? A taky že si postěžuju, až do Vinně to poženu!“ Esli hnál, nebo nehnál, to vám nepovím, ale poudali, že si Tonda u Pašernáce v rejdickej hospodě kdeským zaudával. Jen prej pite na zdraví našeho zeměpána, na outraty jeho patrona! Já na něm vyd'ál šest marek!

Jak kohátníci verloužou

Říkají, všude chleba vo dvou kůrkách, ale já vám povím, kde je nejtvrdčí. To je, esli víte, kde se říká na Zabylejch – ach jémine, vám aby to jeden rozložil na ajnmolanc, nic neznáte. No přeci na druhý straně Pasek, kus cesty za Havírnou, tam je samej les až ke Kořenovu. Jen dole u Jizery je pár starejch baráků, kde se zabyli, teda usadili, nácej dřevaři a plauci dříví. Voni poráželi v panckejch lesích, dříví stáhli z paseky k Jizeře a po vodě splavili dál. V pasece vostaly koháty. Druhej rok, jak sešel sníh, udál zabylskej hajnej na takový pasece díly, říkalo se nim losy. Na ně se dály dražby a kdo si takovej los vydražil, tak mohl z toho losu všechny koháty vydobejvat'. A byly to koháty, kolik chlapů by na takovým posvačilo! Pomoz vám pámbu, abyste takovej dílec kohátů dostali do podzimka ze země! Blíž při cestě, pod samou planýrkou, se vydražily losy až po deseti zlatejch. Dole ve skáloví sem dostal dílec za dva zlatý na pervni podání. Na takovej dílec mi nepřiřadili ani Zátočáci, a to byli kohátníci znalí!

Bylo to až dole. Nahoře u planýrky svítilo slunce a já dál na svém lose jako v hernci knelliků, taková se tam deržala melha. Zasek sem do tý melhy sekyrku, na ni poujesil kabátiště, abych ho vokolo těch kohátů nepropotil. Já na to šel s fortelej, trelným prachem. Navertal sem do pařezu díru, nasypal prachu, naládoval, zapálil a uleh za skálu. To byla rána, kristepane! V ten oment sem měl kabátiště na zemi, melhu to rozterhalo na flamforce. Uterh sem kus tý melhy, nacpal do uší, aby mi druhá rána nezterhala bubínky, a eště sem do toho jennoho většího práporu si kale začúchoval hlau. Tak sem rozbil ty koháty třelným prachem. Potom sem vynosil kusance k planýrce a naložil na trakař, že něco svezu domů, ale ta melha, víte, vona se tím třílením nák rozedmula a tejdě bylo zas nahoře jako v mlíku, při planýrce nejhustčí škraloup. Enu, přeci nevostanu s pracej stáť, poudám si, já ten trakař přeci svezu, když sem ho naložil. Ale šlo to daremně, bořil sem se do melhy a tlápy vytahoval

a votřepával jako kocour z podmáslí. A čím dál, tím vám byla ta melha hustčí. Nák sem ji tím třílením srazil kolikeru na sebe, jako když vysocký bačkoráři lepěj podšvy na bačky. Vraceť se nebudu, poudám si, dyť já vymuderluju, kudy na ně. Protlačil sem melhou před sebou trakař a udál sekyrkou párkrát vodzdola nahoru šňáp, šňáp, a to ste měli vidět, jak fancáry lítaly! Udála se do tý melhy pěkná díra. Já do tý díry zarydoval trakařem a jedu. No jo, ale jen kousek. Dál to bylo zasej takový. Zasej se protlačím před trakař, zasej šňáp, šňáp – enu, prosekával sem si cestu, jak to dělaj indiáni. Ale bylo s tím velký meškání, vystynne mi večere a po studenejch bandorách prej zebou nohy. Já to probuju jináč. Vytáh sem z kapcy kullu, měl sem takovou šikounou z loukouský pouti, a tu sem si přidál na trakař špicej proti melze. Eště sem byl rád, že sem měl tu kullu nabroušenou. Kulla se zapíchla do melhy, a jak sem jel, tak ji párala. Já se příkerčil a jel s trakařem jako v zákopech. Dostať se takhle nad melhu nahoru, vzít to někudy verchem, to by byla podara. Rozjel sem se trakařem, že to vemu šturmem, a ryc! Prorazil sem to. Vocejtil sem se na kraji háje. Až stromy to vohejbalo, jak se na ně ta melha tlačila. Na kúlko sem kale nevidál, ale palicej sem byl nad tím, a tak se rozhlížím, berzo-li uvidím nákou chalpu, nebo aspoň známej háj. Ale chalpa nikde, jen hustá melha při zemi. Jel sem honnou chvíli, tu trochu do kopečku, tu zas s kopečka, kousek po rouni a zasej do kopečka. Tak se to vopakovalo kolikrát za sebou a chalpa pořád nikde, ani strom a nic živýho vůkol. Japak já se jen dopletu domů, trakař s kohátem mně už začal taky bejť těžkej. Poudám si, vemu to krátaus rouně za nosem a někam přeci dojdu. Tu slyším štěkať psa. Tak mi to bylo milý jak andělskej hlas. Tejdě mám vyhráno, budou tu někde vostávat lidi. Jen kdybych asi vidál lepčí vokolo! Kulla byla tupá, vykousaná, sekyrkou bych mouchu ani nevomráčil. Zkusil sem tu melhu rozfoukať, abych si udál výhled. Foukám v kapele bastrombon, tak sem nadejch a zkusil to fortisimo. Bylo to, jako když zafouká silnej víter. Melha se rozeuřela a já vidál stráně, ani sem se tam nepoznával. Tu de proti mně žencká. „Vosobo,“ volám na ni, abych se voptal, kde sem se vocejtil. Vona se

zastavila, taky kouká a zrouna rozpřáhla náruč. „Vítejte prej, švagře, k nám do Přichovic! A copak to, že ste se vypravil, dyť nejni pouť ani posvícení? A co že s kohátama?“ Tak vidíte, kudy sem se motal. Dyť já se dostal vopraudu nad melhu a jel po ní horem, jak byla tverdá, hustá, nad Sumburkem, přes Tanvald a Smeržouku až k Černý stunni na Přichovice. Švagrová se zrouna rozplakala. „To ste měl, švagříčku, tuze velký štěstí, že ste se nepropad, že v tý melze nebyla žánná díra! To ste měl zrouna s sebou regiment strážnejch anjelů, že ta melha vyderžala takovou tíhu naloženejch kohátů! Vjeť tak na tu díru, nevostal by z vás mastnej flek!“

„Jakejpak mastnej flek,“ poudám, „dyť sem všeco sállo vypotil cestou, jak sem se mordoval s kohátama.“ Vona jen vobdivovala, jaký je to penvý dřevo, takový že vydá za uhlí. Poudám, „víte-li co, švagrová, tak si je zrouna složte. Já se s tím zpátky na Zabylej nepotáhnu.“

Mocli prej za ně. „No,“ poudám, „dje zlatky sem dal za los, za čtyry zlatky sem se vořál při těch kohátech, za dje při štípání a za dje cestou.“ Čtyry bez dvou sou dje, tak sem ní eště dje zlatky doplatil, aby si ty koháty nechala. Co vostaly u planýrky, ať si je vodvezou. Trakař sem si ale vodvez domů, byla na něm skoro nová šanda. Ale jelo se mi i s prázdným daremně. Až doma sem na to přišel, že se mi jeden ten fancár melhy nakroutil na kola. Dobrý dje hodiny sem ho vymotával. Druhej fancár sem měl na kerku jako šálu. Tejden mě z toho pak eště studilo v teple.

Lajdácký kalhouty

Tervám, že kšeftování s Pražákama tady velli hlauně koumáci, poctivej na nich mnoho neuterh.

To jeden rozumí, že za takovou vůněj, jako u nás voněj louky a háje, že za ní lidi putujou. Jeden podejchá a je jako propucovanej. Tak sem začali jezdit lidi. Někerý přijedou celá familije, kufrů na trakař, dají uteržit, a to sou páni. Ty druhý příkraclujou po svejch, všecko svý nesou na řbetě v ruksoku, lezou za vejchodem slunce louka nelouka, a esli kerej zabrousí ke stavení, tak leda napít se zadarmo pramenitý vody, a to sou turisti neboli lajdáci. Hory sou nima prolezlý jako brabeniště brabencema.

I na Rezek se jeden takovej zachomerstal – vidíte, Rezek, takovej kopec tichej, ušlechtlej. Jen krancáci a pašeráci tam deržali vachu a pašeráci se vořejevají u pana Škody v hospodě, jináč ticho rajský. Pan Škoda měl hlídacího psa, ten dával dycky echo pašerákům, že dou krancjégři. Rozumný zvíře jako jeho pán. Von pan Škoda, jináč vši dobroty pytel, krancákům a lajdákům nepřál a jeho pes po něm. Tak si ten jeden lajdák vykračuje a pes se vyřítil jako zuřivej a raf ho za kalhouty. Lajdák si došláp na pana Škodu a prej, pane hostinskej, ta vaše potvora mi rozškverkla nohavici.

„A nic víc?“ voptal se pan Škoda.

„Cák to je málo?“ poudá lajdák a tuze se rozčiloval.

„Helejte,“ poudá pan Škoda. „Můj pes je tu doma a vy cizej, stojíte vobouma nohama v moji louce. Já psa přeci hubovať nemůžu za to, že dělá svoji psouskou povinnost, to by bylo nepravý.“

„Ale kalhouty sou mý, rozškverk je váš pes a vy mi je zaplatíte!“ kohoutil se dál ten lajdák.

„No dobrá,“ poudá pan Škoda. „Mocli za ně?“

Lajdák řek, co stály nový.

„Ale tejdě sou vochoďený,“ smlouval pan Škoda.

„Zasej vám nepočítám leknutí,“ vodsek lajdák.

„No dobrá,“ kejnul tedy pan Škoda. „Já a moje hospoda to uneseme,“ a vysázal mu peníze na dlaň.

Lajdák chtěl jít, ale pan Škoda poudá psoj: „Poderž pána, aby nám v těch kalhoutách neutek, protože tejdě sou kalhouty zaplacený a tak sou mý.“

Lajdák drobek zkrotnul, von byl ten pes vopraudu vobluda nekřesťanská. Prej „pane hospodskej, přeci mě nenecháte vodejít bez kalhout! Já si to dovolit nemůžu, já sem čloujek v postavení.“

Na čele to napsaný neměl, tak vytáh lejstrum. Vopraudu, von to byl z vysokýho učení pražskýho nákej představenej, menujou je nák, jako se říká biskupům, ale eminence to nejni. Když to bylo takový, pan Škoda a jeho pes to uznali, že taková enteligence bez kalhout by byla pro vostudu sjetskou, a tak ho teda pustili na čestný slovo, že von kalhouty tedy pošle počtou, jen co dojede do Jablonce a koupí si tam nový. Snad takovej pán neverlouže, no ale čert mu věř, je to cizej čloujek. Pan Škoda dal pro jistotu do novin takový voznámení, že se dne toho a toho v hostinci u Škodů bude vodbejvať dražba kalhout jeho magnificence. Na co se kalhouty vydražejí, za to že dá pan Škoda do placu pití pro všechny přítomný. Pakli kalhouty do toho dne nedojdou, bude cestouný zájemcům uhrazeno jeho magni – vidíte, jazyk by se na tom zchromil.

Kalhouty došly, a kdyby se měřilo polle toho, co se po dražbě vypilo ve Škodový hospodě, byly by to nejdražší kalhouty v celý monarchiji. Přihazovali na ně krancáci i pašeráci a co panstva jen se sjelo, jako vo svarbách. I študentskej spolek nákej přitáh a zazpívali těm učenejm kalhoutám náký latinský dominusvóbiskum.

Tervám, že to byl jedinej lajdák, kerej se kdy horákům vyplatil. Ty vostatní jen venkoncem pelhoněj trávu a zdumlujou seno. Dobře měl nebožtik špindlerouskej hajnej, že je pakoal. No pomyslete: tři takový lajdačky kalhouťatý s ruksokama mu vlezly až do síně a prej že hledají klózet. I prach plemeno, marš pod smerček – eště mi přídou tentononc do baráku!

Jak švec d'ál cepy a cepař bačkory

Na Vysočtě měřej čas polle toho, co táhne selnicej. Esli šeuci s bačkorama, toť bude pouť nebo jarmark, dejte si to do kupy s ouroudou polní a hned se ví, kerýho bude svatýho. Esli dou mlatci s cepama, toť může bejť vokolo Haula. Ne darmo se říká: Po Václauje se dávaj lašťouky do houfu a mlatci po svatým Haulu. Ty lašťouky táhnou do teplejch krajin a ty mlatci dolů do kraje, aby tam přebyli zejmu. Po Josefě to voboje přitáhne zase zpátky. Bejvalo to pokoukání. Selnicej dou mlatci řadou jako vojáci, každej tři čtyři cepy na rameně a na zádech na šandách práznej pytel. Zato vo Josefě se vrací každej zrouna herbatej, dyťpak vleče na řbetě vejslužkou pytel vobilí. To bylo dycky vítání, mámy neujeďaly, esli víc vítať muskýho, nebo ten pytel pšence pod třechu.

Jak poudám, do kraje táhli s lašťoukama a rouný jako břízy. Jedinej mezi nima chodil jak svázanej, a to byl Halamů Vinca. Dyť von s sebou vlík starost těžkou jako mlejnský kolo, aby mu žánnej nepřebíral Anče Háskovo. To vod onoho času, co dávali u Hásků na třechu nový šindele. Ďáli tam šindeláři, jeden starej, druhej mladší, a stará Hásková na toho mladšího devaterá chvála, co von vydělá na šindelích, a jakej je harobitnej, eště dělá cepy. Všecky mlatci je u něj kupovali, a tak ten mladší šindelář ležal Vincoj v žaludku.

Poudá jennou Vinca tatíkoj: „Víte co, táto, já ty cepy vod šindeláře kupovať nebudu. Bačky sem s váma taky trefil ušít, a co sme jich už poprodali, tak já snad pro sebe svedu udělať kalej cep.“

„Enu, jak se cejtíš,“ poudá táta. „Kdybys mi pomoh lípať podšvy na bačky, taky by to nebylo nerozumný. Udál sem ti muster, můžeš je tříhať a lípať.“

Ale mladej byl celej divej do těch cepů. Popad pilu a sekýru a rounou do háje, že si tam už vyhlíd šikounej rounej buk. Tak táta složil šeucovinu a šel se pod'vať. Enu, s takovou záležitostěj radš připospíšíš, dokud sedí hajnej v hospodě. Za půl hodiny buk ležal na zemi, a než svítalo, měli bukový kerče ve stodole. Než se silo žito,

byly bukový kerče vyschlý, jen zvonily. Když bylo žito zasetý, postavil Vincek ve sjetnici hoblici a dal se do dělání cepů. Do večera byly první dva cepy hotový, šindelář by neuďál lepčí. Vinca nad nima jen krocanil. Tejdě se do toho dám, táto, a uvidíte, eště budem cepy prodávat! A juž počítal, jak je prodá vo něco lacinějc než šindelář a jak tomu šindelářoj zblenne řebínek.

Než se dvakrát bandory vokopaly, trefil jich Vinca udělať deset kusů za den. Vo Václauje jich d'ál juž patnáct. Až se to začalo tátoj nelíbiť. „Vincó, prej, tady mi cepy prodávat nebudeš. To by bylo nekalý, jako kdyby začal šindelář šít bačky! Něco sem přeslech, stará Hásková si tam nesla po nebožtíkoj voba klobouky a kůpu hader. Nacopak jinýho než na bačkory.“

Do Vincy jako by uhodilo. „Už jo,“ poudá táta. „Když chce šindelář prodávat bačky, ať se s nima proponese honně daleko přes pole. Na moje jarmarky chodiť nebude, to by bylo vod něj nepravý!“

„No, a co my s těma cepy,“ ptal se Vinca.

„Poprodáme to v kraji.“

A při tom vostalo. Po bandorách eště honem doďáli dumliky, a jak byly dumliky ve sklepe, dali se do zelí. Po zelí eště nadáli kohátů, aby měla máti čím topiť, a po kohátách, když eště vyrounali vokolo chalpy boudu z roští, upekla máma dolky na cestu a s pánembohem teda milí mlatci vykročili.

Zasej jich táhlo takový vojsko, každej dva tři cepy přes rameno, přirychtovaný na cepouchy prasečíma řemínkama, a na šandě práznej pytel na vejsluhu. Jen Vinca s tátou se herbili juž tejdě pod nacpanejma pytlema. Měli v těch pytlích narounáno po verch těch Vincovejch cepů na prodej. Vostávali porád pozadu a po hodině juž vodpočívali. Pojelli dolků a naterhali pod ty pytle trávy stařiny, aby jim ta tíha nevohnětla řbety. Ud'áli ze stařiny takový janky a táta jennoho janka přivázał Vincoj pod pytel a druhýho zas Vinca tátoj. Došli do Železnýho Brodu zpocený, jen z nich lilo. Dál juž to vopraudu nešlo. Tu vid'ali formana. Byl to honnej čloujek, zastavil nim, svez je až za Turnou a eště i dva cepy koupil, uteržili čtyři šestáky. Pak to bylo k sellákoj jen kousek cesty. Juž na ně čekali. Prej pote, jen

pote, šest jich tu máme, to by bylo jen ze-šo-su-do-šo-su a vy dva budete jakorát do vosumičky. Tak se teda dali do mlácení. Čert na-pa-tře-shod'-ho-bra-tře, hod'-ho-do-lu-na-sto-dolu. A tu Vincek uhodil nák do prázdného mlatu a bukovej cep byl v tu ránu na dva kusy. Vzal teda druhej, táta po chvíli taky, a do večera vodpravili Vinca čtyři cepy a táta pět. Druzej mlatci juž tlamáceli, že je s nima jen meškání, a Vincoj nezbejvalo než si pučit cep ve vsi. To juž věďal, že se s bukovejma cepama nadarmo mordovali, tady s nima slávy neuterží. Vyderžal do neděle a pak ho táta vypravil pro kalý cepy domů k šindelároj. Žluč v něm vařila, ale co naplat, bez kalýho cepu se mlatec v kraji nepřiživí. Ani k mámě nezašel, chtěl mít dřiu toho šindeláře vodbytýho. Vodeuře, eště nedal ani křesťanský pozdravení, a vostane s hubou vodeuřenou: v síni visej bačkory jak pohřemní věnce, jen na ně pentli s nápisem. Cák šindelář ty bačky taky neprodal?

Šindelář, byl doma zrouna ten mladší, vybral Vincoj čtyři lepčí cepy, a když byla řeč vo placení, máu rukou: „Ušiješ za to naší mámě bačky na zejmu.“

Vinca si to nemoh srounat v hlauje. Až doma se mu rozsvítilo. Máma mu zrouna podávala dva starý klobouky a uzlík hader:

„Tollencto si sem dala panímáma Hásková na bačky. V těch vod šindeláře že si vohnětla kůtky, sou prej tverďy jako cepy.“

Tenkrát postavil Vinca ty čtyry cepy do síně a sed na verpánek jako k voltári. Zrouna udál muster na kopyto, vo půl coulu delší a půl coulu širší, než bylo kopyto, polle mustru tříhal ty klobouky po nebožtíkoj Háskoj a lepil je žitným mazem na sebe. Když to bylo dost silný, dal podšvu mezi dje perkýnka sušit a zrouna krájel na verchy a na futro. Když vodpočal a pojed, pospal, proštepoval podšve a sešil to, drobek vodkrojil a byl baček jako cukerkandel. Eště to zrouna večer dones Háskovej, aby se pařmáma vořála v zejmě, a pak mašíroval s těma cepy do kraje. Šel jako voják, japakbyne, dyť za ním mávalo jeho Ančátko jako za vojákem. Vo Josefě složí svůj vyslouženej pytel vobilí zrouna u Háskovejch na svaremní koláče.

Živej nebožtík

U nás je tvrdý živobytí a každej to bere, jaký to je. Tak běží sjet a my sme proti tomu malí páni. Když je v chalpě někdo na zhasnutí, koupí se na zejmu truhla jako každá jiná forota, kdopak by ji v zejmě šel kam sháněť. A estli ten chouda zejmu přeci přešáme, dyť se truhla neztratí ze sjeta a vostane přichystaná. Vánoční koláče v ní nezatvernou a malá chasa je nemá tak tuze na vočích.

V jenný chalpě měli starý lidi dva a teď měli na domě dje truhly. Do jenný dávali sušený slívy. A tejdě se stal ten pád, že dědeček zhas. Jen sněhy drobek polevily, vodšrafovali ho na kerchou. A jennou dou pro slívy na slívovou poliuku, vodeuřou a v ní – jezusmarjá, nebožtík dědeček! Juž to jiný nebude, než že falář deržal vejklad nad slívama.

Ropratickej Louma si udál truhlu pro sebe, aby neměla manželka vynálohy, kdyby von zhas. Když nešla zrouna truhlařina, hraval u muziky, a u muzikanta nikdá jeden neví, esli se urátí v zejmě z bálu a v jakým pořádku, dyť sou náujeje a chlapi pro kořauku neviděj! Truhla byla pěkná, dubová, a Louma, když ji dál, přemejšlel, jak mu to v ní bude slušet.

Jennou se na něj žena rozzlobila, to dycky, když spallo koralím nebo když se von rychtoval někam s trumpetou. Bylo to berzo potom, co mu zhanlovala trumpetu za barchet na jupku pro sebe s náákým podomnim vobchonníkem. Dalo mu to šukaci, než to zas prohodil zpátky! Tak mezi nima zrouna nebylo modrojasný nebe. To bylo vejkladů porád, co von vydělá, že zas propije, vona že nic neužije a takový řeči daremný, až je to vomerzelo voba dva. Vona práskla dveřma, zamkla, aby nemoh jít hrát, a šla se k sousedce vynadávat. Von si chodí, inšterment pod pažej, až přijde k tý truhle. Poudá si, pěkná seš, třá mi v tobě bude lip jak v tyhle chalpě s hubatou ženskou. Cák abych to vypruboval? Vylez na dům, voblík se do nedělního šatstva a šel dolu. Milou truhlu přitáh do sennice, popil si na kuráž a zrouna do tý truhly leh. I s inštermentem. Myslel

si, jak tejdě kamaráti v hospodě vyhrávají a jak von leží v truhle. Ale přídou jennou a taky mu zahrajou, až takhle bude ležet dovopraudy, a vybíral si, kerou si dá hrát. Při každý písničce, na kerou přišel, že ji měl na sjetě rád, si drobek klútnul. Když nebylo v lahvi skoro nic, voči se mu začaly zavírat, a schrúpnul si. Ani neujed'al, jak dlouho spí, když tu slyšal nad sebou lamento: Tak ty tak! Pije, až má z toho smert, dobře ti tak, zlobo! Ani selzu pro tebe neuroním. Co ses mě nakunýroval, nasužoval! Muskej nanicovatej! Pro muzikanty ženu vopustí! A pod'vejme se! Veme si do truhly nedělový šaty! Cák myslíš, co dáme synoj na študyje? Ty pudou, holenku, dolu! Starý handry dobrý do hrobu! A juž mu rychtovala něco takovýho, co by se spíš hodilo strašákoj do zelí. Von ten muzikant se v truhle poverťal, myslel, estli by neměl na ni vylítnout, ale čkal, co eště bude, třá se něco hezkýho doví! Vona nese handry, nazvenne mu šos a tu uvidí pod kabátem trumpetu. O tohle jo! Do hrobu inšterment! Nic takovýho! To se prodá v Jilemnici židoj. Dobrejch pár zlatek na funus! Ale jak na tu trumpetu šláhla, juž to nevyderžal. Vyjek, sed si, popad trumpetu a zahrál jako vo poslennim soudu. Vona se lekla a couvla.

„Chceš na mně trumpetu po smerti a šaty si mi slíknout' chtěla? Co seš za manželku? Proč si mě nenechala spát? Mohlas mít pokoj. Tejdě musím vstát' a trápiť se s tebou nanovo. Abych si na kuráz klútnul!“ Popad flašku, dopil a ustával. Žena stála, ruce v poujetří, voči vykulený, ale nedalo se nic dělať. Starýho si zbudila, tak ho měla. Jenže vod tý doby vlád von a vona melčala. Jo, s nebožtíkem se musí vopaterně!

Jak švec kšeftoval s Pánem Bohem

Byl jennou jeden švec – já nevím, esli ste slyšali kdy v náký poudačce vo bohatým šeuci. Tulleten byl zrouna takovej jako ty vostatní, dětí jako floků a ušecho eště drobotina, že by je schoval pod větší sejto, ale s božídárkem to u něj vypadalo jako s kůžej – taky na něj nebylo. Tak jen chodil poslouchat kázání a těšil se dycky při falářovým vejkladu, jak se jennou v ráji poměje. Jenže vono je vo prázdným hernci čekání na rajskou blaženost dlouhý, a tak se milej švec vobrátil na dobrotu Páně vo pár tejdnu dřiu. Vostal po mši v prázdným kostele a klek před voltářem: „Pane, tys milosernnej a uševědoucí, tak vidíš, v jakým sem pytli. Měl bys se slitovat, než bude ve Vysokým jarmark, abych tam moh koupiť sverškovou a podešvovou kůži. Dratve potřebuju, hochoj slabikář, se starý se košile juž sype, a na mě se koukni, jakej sem já haderník. Za mín jak za dje stě zlatejch to nepořídím, a tak bych tě moc prosil vo půjčku, dyť si to můžeš pak nauječnosti sterhnout.“

Falář eště meškal v sakristiji, a tak to slyšal. Rozlitoval se nad tím chudákem, dyť vono by se mu mělo nák pomoct.

Švec tam druhej den byl zas. Eště falář nesundal ornát a juž slyší: „Poudal sem ti, Pane Bože, za mín jak za dje stě zlatejch to nepude. To bych nepořídil.“

Když se milej švec přišel molliť třetí den, ležalo na místě, kde klečal, sto deujetadevadesát zlatejch a při nich psaní: „Milej člouječe, já celejch dje stě nemám pohromadě, lidi málo dávaj na ofěru a časy sou zlý. Esli nechceš, nech tak.“ Švec se poderbal za ušima, peníze přepočítal a poudá: „To se teda nedá nic dělať, když nemáš víc. Já nejsem tak vošklivej, abych ti nepočkal, dyť mně lidi taky čekaj.“ Popad peníze a palikoval domu. „Mámo, prej, přines nákou forotu, chlupáče hoď koze a pro mě rychtuj k zeli iternici.“ Šeucouka koukala jako vyjevená, ale von juž sázel na stůl zlatku za zlatkou. Tolleto na přilepšenou a tolleto si nechám na kůže! Na vysockým jarmarce koupil troubu kůže na podešve a pár kůží na veršky, floky,

smůlu, konopi, klukům cajkovice⁵ a d'učatům šátky, mámě kus kalmučiny na sukni, sobě fajfku, pajtlík tabáku a čtvrták rumu a bylo po pokladě. Ale poměli se a bylo z čeho dělat, tak si přeci drobek polepčili. Šeucouka chodila do kostela děkovať Pánu Bohu, ale švec se tam již tolik nevokazoval, jako když mu bylo zle. Jennou, když přeci přišel, našel na místě, kde sedával, psaní: „Milej šeuče,“ stálo tam, „já ti pučil, co sem měl, ale tys mi eště ani jennu zlatku neurátíl, a taky se tejdě míň mollíš, a to je mi na tebe líto.“ Švec doma do toho psaní broulel, překuloval to v hlauje a pak sed a vodepsal: „Milej Pane Bože, vodpusť, že sem se přestal nahlas molliť. Jen si pomysli, kdyby to lidi slyšali a taky se mollili jako já, kam bys přišel? Dyť i mně si vostal dlužen eště zlatku, tak kdepak bys porád bral na pučování!“ Neděli nato měl falář dlouhej vejklad vo boží dobrotě a neuděku lidským. Pakli by kdo co dal maličko Pánu svému, desateronásobně mu bude splaceno. Ale lidi by jen brali a brali a vděk žánnej. Švec šel do sebe a poudá ženě: „Tak se mi zdá, že bysme měli poslat naši krávu Pánu Bohu za jeho dobrotu. Mercha, stejně skorém nedojí a zuby již nemá, hrubčího nic nesežere a trá by za takovou ani řezník mnoho nezaplatil. Esli nám za ni dobrotivej Pán pošle deset krau, toť by se to vyplatilo.“ Žena nebyla vod toho, a tak ji, rachotinu, přivelli na faru. Tady, prej, posílám něco milýmu Pánu Bohu, esli by ji pan falář nahoru nedodal. Von, i jo, zatím ji uvažte ke mně do chlíva. No tak se vocejtila šeucouská kráva mezi falářovejma kravama jako ta jenna z bible z těch sedmi hubenejch let. Pasák je hnal na louku, kde se pásly. Ale ta šeucova kráva hrubčí trávu nechtěla, tak šla porád dál, sem tam brousila a pak, jak ucejtila šeucovu chalpu, zvella vocas a jenno karé domu. Když utiká jenna kráva, zjančej se i vostatní. Pasáček vostal celej ztuplej na to koukať, jak mu celý stádo někam maže pryč, a šel s brekem na faru. Švec se taky podivoval. De ke stunni, vidí svou starou krávu a stádo jinejch vokolo ni. I prej tollencto, no to je nadělení boží! Stará, vodeuř chlíu!

⁵ Kalhoty z cajku (pevné bavlněné látky). *Pozn. red.*

Ale tolik jich ani bejt' nemuselo, milej Pane Bože, dyť z toho mám jen štrafaci, kampak my je ušecky dáme! Měli krau pelnej chlíu i síň.

Švec krávy spočítal, na kventlík jich bylo desetkrát víc, než švec poslal Pánu, a eště dje telata k tomu, to budou asi za tu dlužnou zlatku. No to musím jít v neděli do kostela poděkovať. Falář deržal vejklad vo nepoctivosti lidský, jak je to vošklivý, když sou zloději na sjetě, jak se to tuze trestá po smerti, a nakonec vohlašoval svý ztracený stádo. Kdo prej bude tak poctivej a přivede ho zpátky, že si kromě vodměny posmertný může nechať i jennu krávu. Švec šel domu s těžkou palicej. Nic naplat, mámo, musíme ty ztracený krávy jít hledat, přeci nenecháme tak honnýho čloujeka, jako je pan falář, v takový škodě. Dali na chalpu ceduli, že šli hledať falářovo stádo do panských hájů, že dnes nešeucujou, a šli. Celej den se nim ani nezakouřilo z komína a krávy měly honně založeno, aby moc nebučaly. Druhej den hnal švec krávy k faře. Jennu ale v chlívě přeci nechal – toť že ne tu svou starou meršinu. Já dal Pánu Bohu svou krávu a von mi ji ve svý dobrotě voplatil desetkrát. Ale já sem poctivej čloujek a musím taky splatiť dluh. No tak krávy dávám za to, co sem dlužnej, a nechám si jen jennu za to, co mi dluhuješ ty, Pane. Přáteli buďme, dluhy si plaťme, a naujegy dobrý! Tak vodved teda ty krávy na faru. Tolikhle sem nich sehnal po háji, velemnej pane, líběj si je spočítať, esli se náká nezatoulala na prajskou stranu – no to by museli dať echo krancákům. Ale falář byl rád, že to takhle dopallo. Šeuce milej, prej, děkuju ti za pomoc, a abys neřek, že ses štráchal po hájích zadarmo, tak si můžeš vziť tullečky tu Červinku. Vo-na se tolik podobá tý krávě, cos poslal darem nahoru Pánu, tak ji přived' svý starý, aby se jí po milý krávě nestejskalo. Tak si milej švec ved zas domu svou starou rachotinu. Falář se smál, jak to se šeucem spravil lacino, švec se smál, jak si šikouně srounal tam nahore dluh, a kráva byla taky spokojená. Šeucouka jakbysmet.

Kiliánova chalpa

Pojištění a vohně, to bylo taky něco takovýho jako lutryje⁶. Někomu to vyšlo, někerej koumák pohořal nadvakrát.

Tak přišla jennou stará Kiliánice k Vejnarovem do chalpy a prosila, esli by si tam mohli donýst jeden večír ňáký štákloví, že pozejtří u nich bude hořeť. Vejnarovi byli dobráci a svolili. Chalpu měli jako novou, dost prostornou, tak ať si tam Kiliánovi něco ulo-
žej.

Tak u Kiliánů bude pozejtří na třeše červenej kohout, a nechaj to, až se trochu setmí, muderloval Vejnar. Hoši, porychtujem si háky a sekiry a natáháme si dřeva.

No, to je dost, že na to přišli tepruva ted', juž to na ně mohlo spannout', řek Honza z druhý sjetnicky, a tak ten voheň Kiliánovem schvalovali.

Druhej den se u Kiliánů přenášelo a taky se pek chleba na kolik neděl a eště žavej ho nosili k Vejnarovem do chalpy. Ta byla jako nabacaná a Vejnar Kiliánici nabádal, aby tam přeci taky něco necha-
li, aby mělo co chytiť.

Kiliánice dovolila svejm i Vejnarově chase, ať jedí chleba, kolik chtěj. To aby měli sílu na přenášení. Vejnarovi jelli, že zas potřebo-
vali bejt' posilněný na táhání dřeva, přeci nebudou chodit' pro dřevo do háje, když u sousedů hoří. Tak voboje jelli, až měli rance, kůsu by na nich mohl naklepávať. To zas bylo dobře drobek klútnout', aby vytrávil. Tak si klútali a přihejbalí, až se chomerstali jeden přes druhýho. Naříkali, že bylo asi v mouce mnoho hostince, a začala louštit' hlava. No copak, pospali by si a kut. Horší, že někdo venku zařval – Hoří!

Co? Kýho-li čerta, prachsetsakra, i hrom do palice, proč hoří? A dnes? Dyť nejni zejtra, no tolle nám chybělo! Merchy, že nám to neřekli, že to vysmraděj dneska, dyť si chceme natáhať dříví!

⁶ Loterie. Pozn. red.

Starej Vejnar plet jazykem: Á ta čarodějnice, proto do nás hnala ten chle-chleba, abysme ne-ne-nemohli jít k nim-nim, a to dem-dem!

Jak se flákali, tak se flákali, na vzduchu je to trochu přešlo, nutili se, táhali z baráku ty kusy, ty zas víter rozfoukával a počalo to u domu hořet. No, byla to diuná legrace, na kerou se strejci tak těšili. Do rána nebylo z Kiliánovy chalpy ani polínko, a když shodili komín kvůli komisi, aby na něho mnoho nesrazili, i ten kámen verchovej se ztratil.

Vejnar poudal: Já měl strach, aby tam mělo co shořet, a von shořal i kámen z komína.

Copak Kiliánce, ta mohla bejt' spokojená, ale Vejnar ní to neslevil a domlouval ní, když tam přišla uplakaná a měla zástěru na vočích, proč je tak vobelhali a událi to vo den dřiu? Když se řánně vysmerkala do zástěry, tak začala vykládat: Von ten moula Menců měl na to přijít až dnes – víte, my sme si ho na to pozvali, my bysme to neudáli, vono se bude přísahat a jako křivě – to né, to je řích, jo, a Menec přišel vo den dřiu, my sme mu slíbili honně kořauky a von se nemoh dočkat. No, když již byl u nás, tak sme mu dali napít, co chtěl, a von, prašiuka, neujeďal, kdy má dost. Tak sme ho k tomu měli, aby to radš již udál, pokavad je při smyslech. Poudám mu: Kejvej se, kejvej, perpentliku vošklivej! Von se již nepostavil na nohy a jen chrochtal: Vy zelení hájové! Tak sem musela zatopit voheň v kamnech, udělat ze slámy dlouhý pobříslo, porád slámou točit z domu dolů až k peci a eště sme neřáda museli ke kamnům donýst' a von jen: Zelení hájové... Tak sem mu musela pobříslo vrazit až do chňáry a eště vrátka vodeuřit' a chňáru mu vrazit až k pecej. Co my pak dáli šturem venku, von jen: Vy zelení hájové. Tu sme tepru si vzpomněli na vohavu a museli ho vodtáhnout' vod baráku, nebo by tam shořal dočista. A kdyby asi vohyzda ztich – lidi lítali k vohni velle něj a von porád – Zelení hájové. Čert by zlostěj prask – víckrát bych mu neřekla.

Dneska zadarmo – zejtra za peníze

Ah jemine, žánnej mi tu juž dneska nechce věřit, že by takováhle cedule někde vopraudu visívala. Ať se mi jazyk v hubě zaknotí, esli verloužu: hospodskej na Hrachouci měl ten ušlechtlej zvyk, že dyc-ky na silvestra vobrátil ceduli „Dneska za peníze – zejtra zadarmo“ rubovou stranou ven a na tu napsal: „Dneska zadarmo – zejtra za peníze“, a vopraudu taky na silvestra do půlnoci nalejval zadarmo. Toť se zná, že ne pro každýho, praskla by hospoda, kdyby mu tam přitáh každej lancouch, co má sucho v stunni. To byla pocta pro štamgasty, co nevisali na futře, tedy pro ty lepčí lidi, selláky a větší chalupníky, kdo seděli na svém. Voni se na to taky vyparádili, jedem z nich dal do placu vykermenýho cumerlika^z, aby bylo co zapíjet, a hospoda voňala a vyhravalo se, jen to bernalo, a voni tam pili a loutnovali jako nácej páni.

Toho roku připad los přínýst cumerlika na jennoho selláka, říkali mu po chalpě Chumeláč. Tak ten Chumeláč teda pich cumerlika a pomoh mu ho stáhnout Honza Špičák, co u něj vostával na podruží. Ah to bylo maso, všecka Špičákova chasa vočmerdovala vokolo a sliny se sbíhaly při pomyšlení. Honza Špičák, když toho cumerlika nes hospodářoj do hospody, měl taky jazyk na vestě.

Enu, poudá sellák, vem starou a přid' teda taky voblíznout', pití bude zadarmo, a po půlnoci se můžete ztratit'.

Honza Špičák se voslejchal, ale jeho Barka byla hned na koni. Prej svaremní šactvo máme zachovalý a pantátoj neuděláme hambu. Tak se na to kale voba vomyli v nádobě, šactvo vyprášili, děti sjeřili bábě, beztak že nemá žánnýho spaní, a spánembohem vyšli na ten silvester. Hospoda lidma jen bzučala, ušECKO vobsazený, jen u dveří bylo místo, že tam táhlo. Tak tam ty dva uselli jako brabci ke komínu a koukali. Ah jemine, hospodskej hned tu, před Honzu postavil půlliter a co prej paniče. Vona, že si blízne s tátou. Pak dostali eště

^z Kůzle. Pozn. red.

dohromady talíř poliuky, masný voko na ní jako oupelněk, nullemahustá, že by se kočík nepropad, vůně bobková se jen táhla. Naverch dostali každej eště jennu kozí iternici. Ty iternice zavázala vona honem do facaliku⁸, aby žánnej nevid'al, musejí přece přinýst z bálu dětem a bábě. A zas postavil hospodskej před Honzu pivo a pro Barku šel k tanci jeden chalupník. Vznášeli se sálem jako na nebesích. Honza si zapálil cigáro, jak mu ta sláva stoupla do palice. Ale Barka dbala, že se po půlnoci cedule vobráťí, a pamatovala na navrátila. Ty, Honzo, abychme šli domu, já mám u jennoho škerbálu podrážku protancovanou, co chvilí ulítne a bude po třevících.

Poděkovali teda hospodskému a šli. Ráno chasu podělili těma iternicema, každej dostal do huby čpunt, bába taky, aby jí neukápl, a Barka se s Honzou vypravili do kostela na velkou, jako by byli ze selskýho. Každý se za nima votácel. Až v kostele tahá někdo Honzu za šos. Prej, kmotře, derete se tuze moc dopředu, tam sou selský lajce! Vona to sklenařická kmotřička a zrouna to cestou z kostela Bárce vyklopila. Jak prej si je celý vůkolí bere do huby za ten panskej silvester, že je to dost hamba lízt sellákům do šosu, aby se s nima zadarmo najelli a napili. Kdyby prej jen slyšali, co se vo nich vypravuje, jak si s bohatejma dávali do klubáku a mastili putník, a některý žencký poudaj, diu že Barka nepřišla na velkou v kokerheli⁹. Enu, nejlíp prej máte zalízť do pelouchu a nevysterčítť palici až po Hromnicích, až se zapomene. Tamty se vám vyšklebujou a mezi svejma byste nevobstáli.

Co to budu natahovať, žencký mají na takový pády jenom jeden recepis a muský jakbysmet. Barka prolejvala selzy a Honza sakroval. Pak zalezli do svýho kouta na podruží jako jezeuci a kalcovali. Vono nejlíp chytiť se práce, když je jeden dožranej, billa jen třískaj a člunek lítá pod rukama jako divej.

⁸ Do šátku. Pozn. red.

⁹ Kdysi módní vysoký žencký čepec nebo klobouk; hanlivě žencký klobouk vůbec. Pozn. red.

Když nakalcovali ručníků asi tak dvakrát do Paky a nazpátek, zved Honza hlau a poudá Barce: Až bude zasej silvester, pozveme my podruzi na voplátku selláka Chumeláče.

Barka na to nic, voni se při kalcovině líhnou v makovici ušelíjaký brouci. Ale když Honza zasej začal s tím silvestrováním, spustila taky, a to radš driu, než daremnej nápad pustí kořínky: A kde vemeš cumerlika, basamte basamtská? Esli má kerej podruh koziště v chliuku, čeká na zabijačku mnoho kerků, aby si přeci v zejmě mohli přimastiť ty rymbulice¹⁰ a zelný kysela. A v neděli knelliky vomaštěný lojem z toho cumerlika a s vosmaženou cibulej – to je pro děti lebeda jennou za boží tejden a pámbu by mě trestať musel, kdybych dopustila, aby muský spoucali z roztáhlosti celý koziště za jedinej večír!

Ale Honza věďal svý, voni bejvaj muský takový uminutý. Prej až pudu vodváděť dílo, dáme s kamarádama nákej ten silvester dohromady.

No, jen abys tam při muderlování s muskejma neutounil půl vejplaty v truňku! čičočila vona, ale von jen brýknul: Cák není na hraběcím a knížecím dost masa? Dyť co sme tu páni z Nemělova, polovička je nás pytláků a druhá půlka sou muzikanti a pašeráci. Jen se dáť do kupy a silvester bude, a jakej!

I blázne stará, eště mu nevopadal s čela popelec a juž rychtuje silvestra!

Kalá věc chce kalý grunty, poudal Honza. Chudej nosí svůj špejchar, komoru i truhlu pod čepicej, vaří z vody, a když nejní na kořeni, připepří to vtipným semínkem.

Poudám, na muderlování muskejš užije. Pekli toho silvestra pro podruhy přes vŕŕecky cesty s lifruňkem, hospody by mohly vypravovat. Před Vánocma, ah, to vám bylo řádění, jako když sterčí hůl do brumbárů¹¹. Kdo sežene zajíce a kolik, kdo z nich donese kolik do Roketnice. Kolik kdo má přínýst sern a taky kam se kerá prodá, aby

¹⁰ Slaná ovocná polévka. Pozn. red.

¹¹ Čmelák. Pozn. red.

byly peníze. Taky mnoho-li mají pašeráci vopatřit z Prajska kořauky, prachu, broků a kapslíků. No, každej musel na toho silvestra něco voběťovat, ale tak, aby to suma sumárum nikoho nic nestálo. To věďali, že roketničtí lepčí páni rádi si pochutnaj na zvěřině, kór když bude laciná. U Syrovátků událi na to zboží magacín, že to bylo šikouně zrouna u háje, a votamtad' to šafovali. Franta Kudernů s Honzou Borouským dali v Raketnici vobjennáuky na sernčí maso a na zajíce. Za půl dne měli rozprodaný čtyry serny a vosum zajíců, a to eště nepobyli Franta s Honzou u faláře, u Hanaje, u doktorů a v hapatyce. Vod mlynáře Bílanova přinesli za sernu pytel mouky, vod kupce Rudolfa čpek a koření, hospodskému dali taky sernu, aby nepřišal s tím trachtováním zkrátka, a muzikanti za nákýho toho zajíce slíbili hrať zadarmo až do bílýho rána. Pašeráci přinesli kořauku, tabák, kafe, cigára, cukerin a prach a broky, a tak to bylo na ušecky strany kale porychtovaný. Když vidáli, že nim to tak klappe, vjela do muskejch furyje, a že si štelujou na to silvestrouský vyváření tu paní měšťanku z Vysokýho, co vařila na faře vo vizitaci, ta že umí přistrojit zvěřinu se sosem, biskup se voblizoval až za ušima. Ta se jen vyptávala, kolik bude těch podruhů a baráčníků a kde prej vemou tolik masa, aby nemusela vařit z pěti ryb pro ušecky Izraelský. Prej žánný strachy, vo maso se postarala hraběcí milost Honza Harrach s jeho knížecí jasnostěj Honzou princem Rohanem. No, když to mělo takový požehnání, kuchařka přišla eště s jinou paní měšťankou, vobě si na to naškrobily čepce. Nejdřiu zpekly ten pytel mouky na koláče, aby měly mámy vejslužku pro děti ze silvestrouskýho bálu – dyť toho spalo každému podruhoj v díře pod stavem pěkný hnízdo. Potom snášely žencký třepy, co kerá měla, herníčky, pekáče, stupičky a mísy, aby se jello po pansku, každej ze svýho talíře, a nakonec se Honza Špičák s Barkou voblíkli do svaremního šactva a šli pozvat pantátu Chumeláče ménem podruhů a baráčníků na první silvester chudejch. Že se dávají podruzi poroučet a vzkazujou láskavě, aby se pantáta s pajmámou nebáli psouskejch iternic a koňskejch buřtů, vo maso že se postaraly jejich urozenosti. No,

když to bylo takový, že i sám pan hrabě tentononc, tak Chumeláč připoujeďal, že příde za selláky.

Hospoda voňala zdaleka a muzika hrala a nad šenkem visala cedule „Dneska zadarmo až do bílýho rána“. Chumeláč s Chumeláčicej měli voči jako čpulky. Podávala se trojí poliuka, z voctovího, deržková a z kostí. Desátou hodinu se podávala sernčí pečeně a zajíců nepočítanejch. Šenkovali pivo a nalejvali fajnovou pašovanou. Muzikanti hráli vopřetrh, jako by to ani nebylo zadarmo svejm. Chumeláčoj vytroubili sólo, aby si taky sellák potancoval zadarmo na bále chudejch, a vejboři ho porád pobízeli, jen jezte a pite, pantáto, je to z našeho a žánnej vám sousto nevomluví, my nejsme voškliví.

Vo půlnoci událi eště takovou parádu: vodeuřely se dveře a vešel dědek fousatej, mechovatej, s holej a začal rejmovanou řeč, že von je ten starej rok a de se se všema rozloučit. Taky vodprošoval, aby mu lidi odpustili, že nim nepřines za svý vlády nic kalýho, a jen dřinu a drahotu. Tu vám to Honzu Špičáka tak popallo, že vyterh dědkoj hůl a začal do něho práť. Von měl drobek pod čepicej a ten starej rok mluvil tak vopraudicky, že ho to rozpálilo. No ale našťestí juž vešel takovej mladej chlapák, to měl bejť novej rok, a ten sliboval lidem všecko dobrý, no jak to panouníci slibujou, když začínají, takový ty amnestyje, – vono nový koště dobře mete, ale čárek na futře ne-umazal.

Pak zas byly intrády¹² a zasej se tancovalo. Nakonec podávaly kuchařky eště rum s čajem a malinkatý fajnový koláče. Chumeláčoj nasypaly těch koláčů do facaliku a eště daly kormout marcipánu, aby přines z bálu Chumeláčatům. Muzika hrala, dokud nezvonili v kostele na velkou.

Tenkrát prej nečekali selláci ani na intemisast¹³ a kdo spanne z kazatelny a vyrojili se ven vokolo Chumeláče. Musel vypravovať, jak se vyměl u podruhů na silvestrouským bále. Eště i ty koláče dá-

¹² Krátké fanfárové skladby. *Pozn. red.*

¹³ Závěrečná slova kněze při mši svaté „Ite, missa est.“ (Jděte ve jménu Páně.) *Pozn. red.*

val vychutnávat a jen všechny verťali hlavama, jak by tolleto bylo možný. Nejináč, než že sama hraběcí milost se plácla přes kapcu a něco usypala.

No vidíte, tak přišly jejich urozenosti ke sláuje dobročinnejch pánů a pytláci a pašeráci vostali dál zas jen chudá verbež. Ale u nás sou kavalíři, my to jejich jasnostem přáli. Bylo to tak mocně vopraudový, že i sám lesní personál zapálil za svý dobrý ušlechtilý pány svíčku.

Jak sme Jeho Milosti vypálili sernce

Esli má sernčí paroží bejt' k něčemu na zdi, musí k němu bejt' ve Štěpanický Hlotě aspoň takováhle historyje:

Čekal se příchod Jeho hraběcí Milosti na vodstřel sernců, a to bejvaj hajný v haptáku. Ale kdepak v haptáku, to je slabý slovo. Náš hajnej Vašek chodil po levíru celej naherbenej horlivostěj a vostražitostěj zrouna zuřivej. Vobcházel si jennoho šesteráka jako kočka myší díru, taky celej naježenej, fousama merskal a voči mu svítily. Ten sernec byl jako hodiny. Ráno v pět byl na pasece, pak zmizel a vo vosumý večer se zase vobjevil. Hajnej za nim jako jeho stín. A takovejle sernec má pro pytláka svou pravou cenu. Ale sám bych na to sotva stačil, byli sme na to s Frantou a Pepíkem tři hlavy, šest rukou a nohou a to by v tom byl čert, abysme jeho hraběcí milosti toho sernce nevyfoukli. Dyťpak se vypás ponejvíc na našem jeteli.

A tak sme d'áli, co sme mohli. Nejdřiu sme na to šli polle starýho dobrýho mravu a zkusili hajnýho v hospodě přivíst do agonyje. Ale kdepak, před vosumou se zdvih, jaloucovou nechal a nic ho nepřimělo, aby se u lahve pozderžal. Dyť je škoda nechat' v lahvi, zkušim to s nim všelijak, ale eslipak víte, sterčil flašku se zbytkem do kapcy a šel hlídat' sernce. Tak dostal druhej den telegram jako vod švagrový: VÁCLAVE PŘIJEĎ, ANTONÍN V PÁNU. Ale ani na to se nechtyl, vypravil na funus starou a hlídal sernce dál. A čím dál zuřivěj, dyť dostal echo z lesního ouřadu, že hraběcí milost ráčí v sobotu před poutěj doraziť. Do tý soboty zbejval necelej tejden. Když je pospěch, nekouká ani císař pán na móresy v poli, a tak sme na milýho sernce nalíčili voko. Třá chycenej po pytlácku, jen když náš. Von měl sernec takovou pěknou pěšinku a nad ní břízka, šlo to a chytil se do rána. Plížim se za šera k tomu místu, abych sernce uklidil, ale čerstva sem hlavu zatáh zase do křoví. Dyť pár kroků stojí hajnej, vo smerk vopřenej, pušku v ruce, voči jako uhlíky, jen skočit', a v kšiftě bílej jako Mikšů strop. Ten po dobrým sernce nevo-pustí. Tohle bude těžká rada, jak hajnýho vodlákat'. Zkusili sme vzít'

pilu a sekyru a pilovali mu na doslech vostopryč. Ale kdepak hajnej, dnes by mu mohli lidi roznýst háj. Hlídal jako přikovanej, i voběd mu přinesla žena k tomu voku. Poudám, dnes by nešel hajnej ani na hasičskej bál, trá byl velitelem hasičů. Ale jak sem spomněl na bál, v hlauje se rozsvítilo. Na bál možná ne, ale jako hasič vyrukuje na alarm. Pepku, seber trubku, dyť seš muzikant! A tak sme to takhle porychtovali: nejdřiu se rozlehlo po Hlotě HÓŘÍ, HÓŘÍ, a za chvíli se vyvalil zpod hájenky sloup dejmu. Cák to budu roztahovať. Než sme s hasičema vytlačili tříkačku ze zbrojnice, prolít vokolo nás hajnej a rounou pro přilbu. Narazil ji vblesku na palici a zas pryč. Než sme tu tříkačku dotlačili k požáru, nebylo již na co tříkať. Hajnej jen za hájenkou dupal v černý hromádce po votepi slámy. To by jeden neřek, co dá taková zapálená votep dejmu. Tervám, že v tom žavým popelišti propálil tenkrát hajnej podrážky, jak tam dupal. Von se musel, chouda, nák na něčem vyřádit, dyť von poznal, že je marný vracet se do lesa, že je sernec v pekle a pytlák v čudu. No v pekle sernec zrouna nebyl, ale mezi nebožtikama ležal. Jak my dva s Fran-tem tlačili tříkačku k hájence, vodtáh Pepík sernce do márnice a přikryl plachtou. – Vy si trá budete myslet, byla to roztopáč. Enu byla. Ale maso a kůži sme poctivě naurátili. Jakorát v tu sobotu před pou-těj měl hajnej na plotě sernčí kůži s kozíma nohama, parůžky sme si nechali za štrapác. Maso sme mu složili voknem v noci do komory. Esli mu chutnalo, nevím.

Vo pytláckým sjedomí

Taky se mě ptali outlocitný lidi, esli má pytlák ňáký sjedomí. Přide na to, jak to kdo bere. Náš pan falář vo tom tuze mnoho nahovořil z kazatelny, jak po špatným činu zlý sjedomí nedá říšníku klinnýho spaní. Dyby se to bralo polle spaní, tak přide až na pár škroukavejch babek a tři medijány¹⁴ celá Hlota do nebe rounejma nohama, každej se po svý dřině zráti do kanafasu jako špalek, a dyby máti ráno nehudrovala, že je čas do roboty, sjedomí by na buzení nepostačilo. Ale náš pan falář, jak sem poudal, d'ál vo sjedomí lickým tuze paránní vejklad. Zvlášť vo pouti, to míval dycky pozvanejch eště kolik jinejch falářů, a tak si před nima dával záležet, aby to kázání bylo sesumírovaný, jak náleží. Dycky do toho zaplet ušecky říchy celý Hloty za celej rok, aby se tam každej našel a šel aspoň vo pouti do sebe. Tervám, že měl tenkrát z toho vohně za hájenkou velký potěšení, to měl do kázání kór paránní vodstavec, takovej příklad ze života, jak to bejt' nemá. Začal vo svatým Floriánu, patronu hasičů, a jak je to záslužný, dyž sou vobětavý lidi, kerý druhejm zachraňjou, co by voheň strávil, a přešel na to, jaká je to nevážnost, dělať si z takovejch zasloužilejch činouníků nešmasterný a nekřátouný špásy. Jak byl ten voheň za hájenkou, co pytláci zapálili, aby vodlákali hajnýho, jak to byl čistě ničemnej kousek a jak hanemnej čin tento nevobstojí před spravedlnostěj vyšší a souzen bude. Já couval pozpátku z kostela, von jel velemnej pán vočma porád po mně, ale přišláp sem jenný tetce kuří voko v nedělním třevíci a dál mě nepustili. Tam sem eště musel vyposlechnout' všecko vo mukách sjedomí a mukách pekelnejch až do samýho ámen a celej zkroušenej se koukám ztratit' po mši mezi kramářema. Polle řbitova sem se ploužil a pod farskejma vokny koukal bejt' zrouna neviditelnej. Ale panna Pepička jako by mě vyhlížala. Honzíčku, prej, kejvala na mě z vokna, porád koukám, esli nepudeš taky vod slova božího. Esli

¹⁴ Spiritista, duchař. Pozn. red.

bys mi nevobehnal po usi drobek křenu, již dávám velemnejm pá-
nům párky na stůl na gáblíček, a ty má hlavo děravá, na křen sem
čistě zapomněla! Japak bych moh vodřít nejlepčí zákaznici, a kór vo
pouti! Letim zadem pro motyku a šenkýři na zahradu, tam mají křen
rodouje dědičnej již kolikátý pokolení, a s křenem na faru. No, já
nevím, esli se smí taky ten rohatej vometať vo pouti na place před
farou, na takovým svatým místě, ale tervám, že byl již tak nemó-
resnej. Dyť kdopak jinej by tam zrouna přede dveřma vyklopil z ko-
čáru pana lesního zrouna v tu chvíli, co já tam vrazil! Nevžu vám,
fořt i s paničkou a za nima hajnej Vašek, co vodvíral pánům vod lesa
dvířka u kočáru. Pan falář je již vítá na prahu a já za nima stojím
s tím křenem v ruce. Pan falář zve panstvo dál a k hajnému se tváří
taky milostiuje, prej, pote taky, pane Vencl, tullečky panna Pepička
vám v kuchyni vořeje párek. A pak zapích voči do mě. A cák prej ty
tady, Honzíčku, no to je pěkný, žes taky pobyl v chrámu Páně, tak
pojď taky dál, vona vás panna Pepička již pohostí voba dva, když je
ta pouť. A tak sme z dopuštění božího a na pozvání velemného pá-
na zaselli s hajným proti sobě u panny Pepičky v kuchyni na ten
párek. Copak u párku to bylo eště ušcko v rychtyku, křen páčil
a my to splachovali. Horší bylo, že voňal z trouby ten můj sernec.
Hajnej koulel brulema zle. Štěstí, že se vobjevil sám pan falář v pra-
vou chvíli, jináč by mě byl snad Vašek sežral za párkem. Ale s čím
vám nepřišel ten pan falář, co se to jen vylíhlo v takový moudrý
a posjecený hlauje! Prej, cák byste sed'ali v kuchyni a pletli se panně
Pepičce pod rukama, ušcky sme si rouný před tváří Páně, a tak po-
te taky ke stolu! Fořta sem vid'al, jeho pani v herbávi, ty cizí velem-
ný pány, pana řídícího a prakovickýho mlynáře, ale čistě ušcko
jako v mze. Tak se nim hlavy nák kejvaly a rozmazaný sem je vid'al
a pro mžitky před vočma sem ani nemoh trefit', kerou vžici do kerý
ruky. Poudám vám, voči nesloužily, jazyk se zabreptával, jen nos
byl vostražitej a porád čuchal ke kuchyni, kdy zavoní ten nešťastnej
sernec a co mi řekne sjedomí, až ho budeme mít tady na talíři. Skoro
sem se mollil, aby se to připálilo a votalo to kostelnici jako vejsluha.
Perní chod sem soukal do sebe jako husa slejšky, žánný potěšení

sem neměl z toho, co se ušecho jello a pilo, a pořád jen čkal na toho sernce. Přišal v pelný sláuje jak verch sjecký dobroty, jak to nejparánějši jillo. Panna Pepička celá zářila, jak se poved se sosem, a pan lesní chválil vobouma jazykama, česky i německy po meči i po přeslici: „Moc fajn, moc fajn.“ Vostatní hosti taky chválili, jen my dva s Vaškem na konci stolu to žvejkali jako šťovík. A pan falář koukal jen na mě, jako by zkoušel oučinky svýho kázání. Ten serneč možná přines všelijaký myšlenky i panu fořtoj. Votře hubu servítkem a houkne zčistajasna po hajným: „Ná, Vencl, ty byl pšec jeden hloupej chlap, takovej primový jídlo si nechá ukrást vod pytláky! Copak to byla tak jeden těžkej problém, chytit ten lump za krágn¹⁵?“ Já myslel, že hajnej přeurátí v tu ránu stůl a podřízne mě jako slepici. To juž ale sám pan falář uznal, že mám toho sjedomí asi dost, a pouдал svatě: „Serneč je vopraudu dobrý jillo. Brater panny Pepičky z Chrudimě dycky posílá ze svýho levíru na trachtace sernčí kejtu.“

Pan lesní si eště přibral a vošmakoval toho chrudimskýho sernce. „Na,“ poudá, „je to vopraudu jinej gešmák¹⁶. Tam dole maji sernci jinej tráva, pasou se na ten adalbert nebo jak se to menovala.“

„Vojtěška,“ poudá velemnej pán.

„Ja, vojtyška. Pasou se na vojtyška, pak je jinej gešmák.“

Pak sme zapili eště chrudimskýho sernce, pasenýho na vojtěšce, pravým kafem, panna Pepička to kupovala vod někýho Hoška, co to pašoval přes hranice, ale poudám, ulevilo se mi, až když sem byl zase mezi svejma v hospodě, a to eště až při sedumým piuje. Von byl ten serneč tuze kořeněnej.

Pak sme tancovali, vyhrávala Bachtíkova kapela a já se pomalu nauracel do svý kůže. A dobře tak, dyť já eště ten samej den potřeboval miť šikouně ušech pět pohromadě. Kvečerou si pro mě vzkázala panna Pepička. Honzíčku, prej, když už byls dnes tak honnej a vobstaral mi křen, bud' eště tý dobroty a vodšafuj hajnýho domu do hájouny. Dyť von se nám tu, nemrát nemrátná, vopil pod vobraz!

¹⁵ Límeč. Pozn. red.

¹⁶ Chuť. Pozn. red.

Víte, sjedomí se ve mně vopraudu hnulo, když sem ho vid'al, jak chrápe panně Pepičce na kuchyňským stole. Tak sem se nad nim slitoval, nad chudákem, došel domů pro trakař a vodvez ho spravelliuje až k nám do stodoly. Tam sem mu ještě pučil koňskou houni, nešť se do ní zamotá a nejni mu zima, a pak sem ho zauřel na zámek, aby snad, nedej bože, nepřišla na něj hajná, když je v takovém stavu. Nešť se tam do rána prochrápe. Do hospody sem se již neurátil do kola. Jen kamarádům sem dal echo v šenku, že mám hajnýho pod petlicej a že je v háji poujetří čistý jako nikdá. Co bych poudal, ještě tu noc sme tři vykročili do háje s kulounicej.

A tak vám nepovim spravelliuje, jak je to s tím sjedomím. Ale tervám, že ho měli ušecky pokojný, esli by se to měřilo polle spánku: pan falář spal spánkem spravellivejch, že spelnil svou povinnost a vobrátil říšníka, a my po nočním špacíru po háji zaspali i pěknou hodinku. Hajnej jakbysmet.

Co dovede šňupavej tabák

Hajnej Borovička, to vám byl zamlada třelec! Veverce, když skákala ze stromu na strom, utřelil vocas, lišce voko a jestráboj voba pazoury, když vonnášel fořtouce kuře. Co si kdo poručil, to ten hajnej trefil, a vo honě jennu ránu nezmařil. Když ho vostatní třelci vobdivovali a ptali se, jak to přide, že má takový jistý voko, tu se Borovička jen smával, jo prej, to je všecko v týhle piksle, a hned nabízela každému šňupeček. No ale jak stárnul, začaly ho přeci voči drobek zlobit. Tak aby lepčí viděl, pořídil si větší pikslu. Žena ho hubovala, to prej aby si pořídil zrouna lopátku a házel ten tabák do nosu jako piliny do pece. Ale von na to prej, já si nemůžu dělat vostudu, že bych ke stáru netrefil zajíce. To se radš ušňupu.

Tak jennou, bylo to zrouna vo posvícení, hajný byli na honě. Poujetří stromy až vohejbalo. Snad to událo to poujetří, že se hajnému Borovičkej zakalily voči a netrefil popervý ve svém životě sernu na pár kroků. Něco se vopraudu muselo s těma vočma stát, když zrouna za chvíli zas trefil místo serny fořtova psa. Takový dje vostudy a zrouna vo posvícenským honě! Hajnýho to nadobro složilo. Ani nešel do hospody, ale rounou leh do postele a jen si přál, aby ho vodvezli do špitálu. To zrouna postavili v Tanvaldě ten novej špitál a místa tam měli dost, von se každej tenkrát špitálu bál, že tam natáhne berka. Když to ale bylo hajnýho přání, tak ho tam vodvezli.

Doktoři si s ním dali práci, voni si tenkrát marodů považovali, a kdo se nim dostal do moci, tak na něm všecko prubovali. Teplotu hajnému měřili, jazyk musel vyplazovat, říkal á, kunýrovali ho sem a tam jako na execírce a nakonec poudá pan primář, my prej se mu podíváme taky do hlavy. Voči mu nesloužej, doví co za tím bude. Vodvelli ho do jiný cimry, přikryli plachtou jako nebožtíka a dali mu něco šňupať a musel přitom počítat, kolik toho vyšňupe. Mocli toho vyšňupal, sám neujeďal, dyť von při tom počítání usnul čistě jako kluk ve škole, když se mele do vomerzení ajmolanc. Když se probudil, byl zas na svý posteli, hlavu vovázanou jako Mohamed

a velle postele stál velikej belík, verchovatej šňupavýho tabáku. Když přišel verchní doktor na vizitu, poudal: Člouječe, až podruhý budete na hon, dejte si vatu do uší a do nosu, aby vám víter z toho tabáku nenadál v makovici zasej takový návěje! To nám dalo práce, než sme vám z hlavy ten tabák vypucovali. Vypadalo to tam uvnitř jako v zejmě na Kokerháči po věji!

Za pár dnů šel hajnej domů a ten tabák v belíku si přines s sebou na ukázk. Zrouna to nes do fořtouny ukázať panu fořtoj, co toho jen měl v hlauje, že to byla ta příčina, proč se netrefil. Vostatní hajný se na ten belík chodili koukat do hájouny jako do muzea. Až se na to hajná dopálila, co ní v sennici našlapou, a milým tabákem vobsypala celery na zahradě. Urodily se jako hlavy.

Vo škubánkový králouně

Ve Škubánkový Lhotě, kam se de vo jenný botě a jennom třevíci slaměnou selnicí, kraloval vonoho času pan král. Měl králouství veliký, že by ho většima kalhoutama zased, a králouskýho pokladu měl, paránního štáklóví a zlatejch třepů, pes by to uvez na vozejčku, ani by se do kopce nezadejchal. Tak teda ten pan král kraloval, a když mu začala bejť králouská koruna těžká, pomejšlel voženíť syna, že by mu to hospodářství přepustil. Povolal ho k sobě a pouďá: Takhle a takhle, budeš se ženit, hochu.

Princ si jen upliu. Nacopak prej, když se i myši vod nás stěhujou? Sem zjedavej, kerá by se k nám na tohle uvázala.

Král na to: „I čerta, seš jennou králouskej princ, máš modrou kreu a takovej musí přebírat nejesty jako hrách a čočku. Jen prej koukej, abys k něčemu vypadal, a špekulaci nech mý zkušený hlauje. Kdyby se řeklo rounou, že hledáme králouskou nejestu, budou si vo nás brousit zobáky. Ale když dáme vyhlásit, že je to s podmínkama, lidi si všimnou a nejesty se jen pohernou, a co bude vokolo toho slávy!“

No tak teda zverbovali trubače a vohlásili ty králouský podmínky. Že teda ten a ten král dá svýho syna a půl králouství, po smerti celý, takový nejestě, kerá dokáže panu králi předložit na talíři třikrát nic, a aby z toho byl přeci najeděnej.

Na sousenních zámkách se tomu nejdřiu šklebili a řebili, ale vobyčejnejm lidem se to nezdálo bejť hloupý. Pane jo, kerá tolleto dokáže, to bude přeci králouna! Žencký se to vod ní naučejí, a co muskej vydělá, vostane mu v kapce. A vzhlíželi k zámku moudrýho krále, jako by nad ním vzplála hjezda betlémská. Vandrouní to čerstva roznášeli po herberkách, formani to rozváželi po všech cestách. Když si vo tom i písničkáři začali skládat písničky, začly králouský círy a kontesy knochtit a strojít pudinky a kúglufy¹⁷ a každá chtěla bejť ta slauná.

¹⁷ Bábovky. Pozn. red.

Berzo se sjížděly kočáry a v tejhonku se cesta k zámku neterhla, a tý vůně co užili lidi v barákách, co vostávali při tý cestě! Když juž se srotilo těch princezen před zámkem větší množství, vodeuřeli bránu a pouštěli to procesí dounitř. Neujesty šly vokolo trůnu průvodem, každá nesla na zlatým tácu svoje jílo a pan král k nim zahovořil takový přivítání: „Milý neujesty, pěkně vás vítám v našem králouství. Jenže kampak bych přišel, kdybych měl vychutnat, co ste každá ustrojila, to bych si uhnal v outoru brůnění. A taky bych houby poznal, esli sem po tom každým tříkrátnicu dosyta najeděnej. Tak sme pozvali vošmakovače, teda svoje chudý, nešť se při tý parádě vymějou!“

Pod stupněm sed'ali králouský vošmakovači, teda soudcové přes ty jílla, pocestný, vandrouní tovaryši, žebráci ze špitálu, bába, co chodila fechtem,¹⁸ vojanskej vysloužilec, vobecní sirotkové, učitelскеj pomocník – no bylo párů jak vo svarbě, když se žení herníček bez dna s děravou kapcou. Trubači zatroubili intrádu a juž se ta první zladená mísa nesla k prvnímu žebrákoj. Ten to sezob ancvajdraj.

„No, tak japak ti jelo?“ voptal se král.

„Jako voloj malina,“ poudá ten haderník.

Potom eště pan král vyzpovídal tu jistou princeznu, co do toho tříkrátnicu dávala, mnoho-li vajec a co šafránu či badyjánu, písař to spočítal a – „ah jémine, to bysme věru ani vola nevykermili, kdybysme ho měli kermit' takhle mastnejma malinama! Holenku, princezno milá, z tohohle mraku nebude děšť!“

Potom kejvli druhý princezně. Taky tu měla na míse nakudernacený do vejšky jak z devíti perdů auflauf¹⁹ a pocukrovaný vanilkou. Druhej vošmakovač v řadě to do sebe hodil, eště zamet mísu jazykem.

„No, copak tohleto bylo,“ ptal se král.

„Takový houno s mašličkou, králouská výsosti!“ ukláněl se ten druhej. „Jako kdyby jennoho pošmejrati pod nosem.“

¹⁸ Chodila po žebrotě. Pozn. red.

¹⁹ Nákyp. Pozn. red.

Zasej to spočítali – „ah princezno, s váma bysme taky ud'áli pan-grot“.

Potom si mastil pupek třetí lancouch²⁰. Tollencto bylo v porculánovém sóserlet²¹ a vychláp to jenním klútem²².

„No, to sis dal do klubáku,“ poudá král. „Jakýpak tohle bylo?“

„Cák já vím,“ usáp se ten roztahuba. „Dyť sem nestačil jazyk v hubě vobrátiť. Stát vartu vo takový mináži²³, stojim jak nedosypa-nej pytel!“

Zasej spočítali, molli by pallo králouskýho pokladu na takový vyvařování, no a tak to šlo porád dál a králouský vošmakovači šma-kovali – ah, to vám byla kapela! Na žebra nim moh šmytcem hrat' a v outoru nim basovaly dudy. Princezny a kontesy se hanbou vy-trácely jenna po druhý. Potom došlo na měšťačky a lepčí panny, až tam nakonec vostalo poslenní Jiroušáně. Teda z Jiroušovy chalpy vejškrabek, nejmladší círa. Dráb ho ani nechtěl pustiť dounitř, že nebylo kale přistrojený, ale hubu mělo proříznutou a vyšaulovalo se jazykem. Přeci prej to neponesu zasej nazpátek, dyť voni to tady spoucaj! Neslo pod plachetkou pełnou mísu nákejch proroků.

„Eh, tak ať to podá,“ poudá pan král. „Beztak vošmakovačům po těch auflaufech svítěj voči hlady.“

Jiroušáně sundalo plachetku a na míse byly škubánky jako kach-ničky, žlutý a buclatý, požehnaný masným pírkem a sypaný má-kem.

Pan král si dal podat' vžici, vypadalo to poctiuje, a pustil se do nich z jennoho konce a princ z druhýho, až nim za ušima lupalo. Ud'áli do nich mocnou jámu, než je podali vošmakovačům, no a ty se s milejma škubánkama dlouho juž nepárali a v tu ránu bylo po intemisast.

²⁰ Kolohnát. Pozn. red.

²¹ Omáčník (sosetl). Pozn. red.

²² Douškem. Pozn. red.

²³ Strava. Pozn. red.

Jiroušáně se již začalo dmout pejchou, ale pan král poudá, „halt, eště to tvý tříkrátnic spočítáme. Tak copak tys, d’uče, do týhle dobroty vsadilo?“

Jiroušáně sáhlo do kapcy a vytáhlo kousek bandoru, pšeničný zerno a zernko máku.

Písař nasadil brejle a počítali podle Abelesovejch krámskejch ceníků, mocli stojí jenno bandorový vočko, jenno zerno pšeničný a zerníčko máku. Popsali celou tabulku, připisovali, umazávali, a nakonec se vůbec nedopočítali, protože na tak malinkatej peníz Abeles zboží neprodává. Tepruvá když to spočítali množilkou pro celej regiment, tak to přeci ňák vyšlo.

„No, ale řekni, d’uče, japaks vyvella z tohohle tříkrátnicu pelnou mísu?“

„Enu tak,“ poudala ta děuka. „Zasadila sem to troje nic do země, vyrostlo to a pak sem to uštumpala v hernku.“

„Ale že ti to z těch zerníček narostlo na celej vokrouhlík? Jakej paks do toho dala kvásek?“

„Ženskej mozoulovej, králouská milosti,“ poudala ta děuka. „Česky se to řekne připravit poleroztřást hnůjvillem a připravit satbuzasadiť tříkrát vokopávat než se vykopají cosem senachodilaplífdomáku hambapoudat.“

„Ah to je tuze dlouhý slovo, doví esli to vůbec Abeles vede,“ poudá pan král, a hledali to tedy pod tím kratším. Nasadili brejle s písařem vobá dvá a hledali pod M – mozoulovej, i pod Ž – ženskej, ale ten již tepruvá nenašli. Nenašli cenu za mozoulovej kvásek v celým Abelesovým krámským oučtování. Když to ani Abeles za nic nepočítá, tak ten kvásek taky nepočítali za nic a rounou prohlásili to deržkatý Jiroušáně ve Škubánkovy Lhotě škubánkovou králounou.

Tervám, že tam ten Abelesův ceník platí doposavád.

Dělat bych tam teda nechtěla, ale na králouský svarbě se mi tuze líbilo. Byla sem tam za vošmakovače a vyměla sem se na škubánkách s mákem do alelujá. Aby se na každýho dostalo a aby se vošmakovači napoucali do vůle, štumpali škubánky ve vobecním

rymníku, villemu je podávali na náves a na tlučení máku si musely žencký pučiť paličky vode všech králouskejch bubeníků. A tak sme si těch škubánek podávali, že sme se ledva domů domotali slaměnou selnicí vo jennom třevíci a jenný botě - ta druhá vstala ve Škubánkový Lhotě.

III

*Dej vám Pánbu dobrej den
a nevyhánějte mě ven.
Pěkně prosím vo nocleh.
Mám s sebou kouzelnej měch,
z bleší kůže ušitej,
písničkama naditej,
komáříím sállem vydělanej,
kočičím předením vyšívanej,
a jak do něj šáhnou,
pohádku vytáhnou.*

Kanonýrskej guláš

Byl jennou jeden kanonýr. Chlap za štyry - miť takovejch tucet do regimentu, měl císařpán vŕečky války v kapse. Copak vo to, na vojně nejní zle. Když je masa dost a tabáku pelná piksla, tak jeden už na ňákou tu ruku nebo nohu tak nekouká. Horší to je, když sou už vŕečky války vyhraný, to, pane, herdinové utahujou pásek! Jako s tímhle kanonýrem. Vono se to císařpáněj řekne, děte hoši domu - ale kam? Tak ten kanonýr sbalil pingel a dal se vandrem do sjeta. Vod dveří k dveřím, esli prej nepotřebujou někde šikounýho kanonýra, von měl štyry metály.

Tak to přešel vŕecko z Bosny přes Bečkerek až do Jilemnice, až se nad nim slitoval ponikelskej falář. Prej, kostelníkoj sme zrouna vod-zvonili, tak esli by se vám takový místo nešikovalo. Kuchařce se to moc nezdálo, že voni takový kanonýři moc jedí a tuze sakrujou, ale falář byl dobrýho serce. A dobře pochodil. Kanonýr měl ze sjeta na kostelnickou latinu vodeuřenou hlavu a na lízanej mariáš byl kos. Když d'ála kuchařka v pátek jahelník, dones dycky falářoj kanonýrskej guláš. A uměl ho, panečku, ustrojít! Cibule do půl kastrola, vžici papriky a vžici pepře, herníček mastilla, kus čpeku a maso, jaký bylo, vosolil, vopek - von už nebožtík lajtnant nad takovým jíllem volizoval všech deset. No, víno tam taky měli, aby huba neshořala, a tak to uŕecko pěkně klapalo až do tý mely s vikářem.

Prej, „kostelníku, pojedete pro pana vikáře, má k nám přijít na visitaci!“ - Kanonýr srazil paty: „Poslušně hlásím, pojedu.“ No, jel. Kočár vyblejskaněj, koně jako družičky, vocasy samá pentle. Slunce páliło a kanonýra řál v žaludku eště vod večera ten guláš. Vyderžal to jakorát k perní hospodě a tam si vovlažil jazyk. Pak se stavoval eště „Na Mejtě“ a „U Koníčka“.

Tam našel nad štamperlej druhýho. Švec ňákej asi s kůžema z jarmarku. No, byl to ten Plamínek, voni se trá v Poníklým budou na něj pamatovat. Kanonýroj se to zdál ňákej známej čloujek. Tak se shovořili, že sou voba bosenský kanonýři, a vosumý štamperle juž

pili na nebožtíka lajtnanta Radiče, co ho ty Machometi voddělali v tý daleký zemi. – Popili a pouzpomínali, a když spolu vyšli do pěknýho večera, přide kostelníkoj poďvať se na ty vopentlený koně před hospodou. Poderbal se za ušima; – to aby pana vikáře juž ani nebudili! – No tak zas vobrátil koně do Poniklýho. Ale, poudá si, s prázny m nepojedu. Copak by se plet švec s kůžej po selnici, když je tulle práznej kočár? Naložil milýho šeuce a jede. „Ale před vesnicej šeuce zbudim a vysadim ho,“ poudal si ten kostelník, „a na faru to vemu zadem.“ Tak si voba jedou, no, koně cestu znali, že si moh i kostelník schrupnout. Ale u křížku vylétal – esli se mu zdálo vo náký patáliji, kdopak ví, vona rána z moždíře dovede i kanonýra postavit na nohy! To juž tříleli v Poniklym panu vikáři na uvítanou. Lidi kočár uvidáli a družičky se hernou i s kyticema naproti. Mordyjóne, kerak tejdě dostat toho šeuce ven? Kostelník si vodpliu – von švec chrápal jak vo modrým pondělí! Lidi mávaj, muzika hraje, a tak se milej kostelník nad těma lidma rozlitoval. „Copak je můžu tak zklamať, když tu stojej v haptáku vod božího rána?“ poudal si. „No tak nim přivezu aspoň někoho.“ Hodil na šeuce deku, pod kerk mu pučil vobracenej límec a nad hlavou moc študýrovať nemusel. Tu měli pan vikář se šeucem voba jako koleno. – A tak jedou, družičky sypou koním pod kopyta to svý třepeni, lidi vyhazujou kloboukama, no jak to bejvá, když jedou velký páni. Kostelník prolít špalírem jako divej a zatočil vokolo plotu do farskýho dvora. Prej „tam vysypu šeuce rounou do kuchyně. Potom vohlásíme, že je panu vikáři nák na nekalo a s falárem to potom srounám“. – Jakorát to tak všecko pěkně vyved, a vodváděl pana vikáře, celýho v dece ubabkovanýho, lychtářoj vokolo nosu do fary. Tolik muziky a ušel jakýho vivat do uší, a to čerstvý poujetří k tomu – švec se juž začal v tý dece rozkukovať po sjetě a na samym farským prahu se vobrátil. Lidi čekaj vikářský požehnání, a milej švec vodeuřel hubu: „Mordyjóne, že já pozapomněl ty kůže v hospodě?“ – Vyterh se kostelníkoj a juž to sypal do kočáru nazpátek. No, s kůžema na zádech ho do fary juž nepustili a u křížku ho za chvíli dohonil kostelník. Pingel na zádech a v ruce hůl. Prej: „Kamaráde milej, už sem dokos-

telníkoval, a tejdě du rounejma nohama do horoucího pekla. Když mě tam i náš falář poslal, cák bych tu ještě, říšník říšnej, pohledával na sjetě?“ A že von měl ten kostelník z kazatelny ušecho vo pekle mockrát vodposlouchaný, kerý cesty tam vedou, tak se tam taky rychtyk dostal.

Dal se vomeldovať u Lucipera, esli by prej nepotřebovali v pekle šikounýho kanonýra. Luciper si dal přinýst' z kanceláře ušecky lejstra vo tom chlapoj. No, přečet to a proštudýroval, kdepak takovej kolik tisíc roků starej ouřada! Takovému to ani dlouho netervá a juž ví, co si vo kom myslet. Prej „vojáku, ušecho by to ušlo, až na to kostelnický řemeslo. To se do pekla nepasuje. Tak tu máš zatim psanej vočistec“. Ale když se milej kanonýr dušoval na vojenskou čest, že ho z fary vyhodili – to tam ještě psaný nebylo – to šlo teprva do podatelny – no, tak tam moh vostať. Von Luciper nebral to kostelničení tak zle, byl tam zapsanej lízanej mariáš a kanonýrskej guláš, tak mu to drobek polehčilo a Luciper přimouřil voko. „Ale chlape, cák prej s tebou tady? Mezi říšný duše tě ještě zauriř nemužu, k čertum taky nepatříš, tak napíšeme výpomocná síla a budeš vypomáhať v kuchyni. Toviš, kanon tu pro tebe nemáme, čert se musí dycky plížít za říšníkem potichu, a ne dělať šturem!“

Kanonýr to uznal, co mu zbejvalo. Lepší v pekle při kuchyni než ve sjetě tříť bídu. Ale ty jílla mu nešly pod fousy! Porád jen říšný duše na rožni a poliuka z mouru – to bylo horší než na faře jahelník! – „Poudám, knížecí milosti, tolleto by na vojně nejed ani mančaft! Já si tu, s dovolením, udělám kanonýrskej guláš. Ať mi nákej čert přinese ze sjeta kormout papriky a kormout pepře!“

No, von si na lepší každej berzo zvykne, tak vod tý doby šly říšný duše v pekelný kuchyni málo na vodbyt. Sjecký čerti, ty, co choděj sváděť lidi k říchu, brali si dycky na sjet k pytli na duše taky ještě ruksok na maso. Kanonýr to dotáh na verchního pekelnýho kuchaře a čerti tloustli, serst měli blejskavou a hustou, jako koně po arzénu. Ale jako to juž bejvá, s dobrým byllem chodí taky zahálka, a tak se těm vypasenejm čertům nechtělo tuze honiř po sjetě. Duší nim při-

bejvalo pomalu, a dyž d'áli v pekle to oučtováni, jak se tejdě říká, tu inventuru, dostal milej verchní kuchař kvinde!

„Nic se nedá dělať, milej zlatej, takhle by mi ud'álo peklo pangrot. Musíš se zas vrátiť na faru.“ – Tak se se selzama ve vočích se svym verchnim kuchařem rozloučili a Luciper mu potřás pravicej: „Jen di,“ poudal mu, „a řekni farároj, že sme mu tu guláš vymazali z knihy říchů. Vono je to vopraudu tuze dobrý jílo!“

„A lízanej mariáš taky,“ zaprosil eště ten kanonýr. „Dyť je to to jediný, co chudákoj falároj ze sjetský potěchy zbylo!“

„Taky, taky,“ kejvali čerti rohatejma hlavama a mávali vocasama na pozdrau, dokad' nim nesešel z vočí.

Jo, když to bylo takový, přijal ponikelskej falář svýho kostelníka zas s vodeuřenou náručej a vod tý doby se může prej dědičně na ponikelský faře hráť lízanej mariáš a jíst kanonýrskej guláš.

Vo šetrný Dontouce a vo bílym čertoj

U nás na horách sou túze šetrný ženský. To neni jako v kraji, aby máma dala na stůl pŭlliberku másla, ajce maj na tom sjetě. Tullečky Dontouka v Poustce vysype bandory na stůl a prej, kdo má hlad, ajce nají! Chasy vokolo pelno jako vosů u medu, a esli zbudou šlupky náký, dá se to kráuje do pití – ne aby to někdo daremně hodil na hnuj! To už má Dontouka ušecky ty kerky spočtený – nejdřiu haranti, pak muský, co dou na vejďelek, a zbytky po herničkách se slejou na miskou kůtět. Co kůtě nevyblízá, dá se Rekoj k boudě. Taky mercha melsná, rač by koncáky vod řeznika než bandory – no co nechá, naštumpá se s bandorama slepicum. Komu se to nelíbí, ajce vodstěhuje do kraje, tam prej pečený husy plavou po rymníce!

No co vod prachdědka pamatuju, žánnej se nevodstěhoval, a vod Dontů hošove šlapou s lucernou už za tmy s putelkou kafe k Fajtový fabrice. Muský do papírny, ženský do háje na robotu a dědkové a báby aj doma kalcuju. To by bylo ušecho recht, tak to de, co sou tu ty hora. Ale s tou Dontoukou to přec jen nebylo v rychtyku. Muský se urátěj z práce hladový jak velci a každej juž čuchá, kde co má máma pod poklicej. Dontouka sotva sype bandory na stůl a juž by zrouna zas rychtovala každému nákou práci. Staňouš naklepe kůsy a vobsíkne meze, Pepik pude do háje pro nákou tu souš. Když perší, dá se na domě rounať seno a pucovať chliu a v zejmě mužou muský plíst košky a dělať pometla. Muskejm se to zrouna moc nelíbilo, porát na to terentili a hudrovali, že to bylo slyšet za devaterý hora. Tam prej má miť Luciper to svý králouství. Slyšal to až tam, rozlitoval se nad těma muskejma a poudá svýmu komornikoj: „Žán, pošleš jennoho do Pousky pro tu Dontouku. Bába má nák moc říchů, ajci na ni veme honnej pytel.“

Žánoj se zrouna žánnej čert nešikoval, ušecky čemesný²⁴ byli rozposlaný do kraje a doma zostali jen vopelichaný. „Befel je befel,“

²⁴ Čiperný. Pozn. red.

poudá Žán těm dejchavičnejm na marodcimře, „jeden tam pro tu Dontouku musí!“ a popad toho perního, co se mu natrefil do rány. Prej, „di Pouskou, tam sou takový diuný místa po voběšenym, tam se ti dobře pude. A až uvidíš u baráku vosobu s handrou, s pometlem nebo billema, a jak jí huba jede, to je vona“.

No čert šel, hekal, kulhal, co mu zbejvalo. Dontouka zrouna d'ála ordnunk po prálle. Vzala to dokola myllinama celou sennici s lavicej a policej – kdepak by Dontouka vylila daremně mylliny kravám pod tesy! Ten rohatej šel vopatrně zezadu, ale kdepak Dontouka, ta by slyšala i kůtě, kdyby jí šlapalo po vomytym! Čerstva se votočila a juž měl čert hader na hubě. „Já prej ti dám, zašlapať pollahu! Kopytama vleze na vomytý, mercha jenna! Kdo ví, jak se až tady vocejtíl, prašiuka rohatá!“ Čert chtěl Dontouce naulíct pytel na palici, že by si z toho jako udál pingel, aby splnil befel, ale Dontouka ho šlohla: „Vopovaž na mě šahať špinavejma drápama! Bude se mi tady vočmerdovať s umouněnou lochtušej a dělať tu sazema prasečinu!“ Dontouka popalla milýho čerta a šup s nim do hernce s myllinama. Zaklopila poklicej a postavila na žavou plotnu. Studený mylliny by na tu čertouskou špínu nestačily, taková špína se musí vyvařit!

Čertoj se to začalo libit. Venku merzlo, a na jeho reuma byl ten hic na plotně jakorát. Pěkně se tam vyřál a jak ty mylliny vokolo něj bublaly, tak si taky schrúpnul. Horší to bylo, když ho Dontouka vylila do necek a začala derbať. Kdepak Dontouka, ta vyderbala i z jarmary po babičce malovaný ptáčky – a poudaj páni, že takový památeční malování na jarmaře má taky pár korun cenu! No vyderbala milýho čerta, voškrobila, vomodřila a hodila s plachtama a kalhoutama přes plot.

Čert byl celej umordovanej, tak tam vostal viseť jako hader, a co neudála Dontouka s myllinama, událo sluníčko bóži. Čert byl z pekelný špíny vybílenej jako komertuch.

Dou muský z práce a prej, jaký to diuný zvíře náký se nám usadilo na plotě? Rohy to má, vocas, bradu a kopyta jako kozel a bílý je to jako kozel, a nejni to kozel! Keušem rohatejm, co to muže bejť? No čert česky neznal – a na co taky. Říšniky voni čerti poznávaj polle

černejch puntiků na duši a víc ke svému řemeslu nepotřebujou. Tak ten čert na ně d'ál hercum percum a koulel brulema a hošum se to zdálo ukrutně veselý, jen řebili. Ale to už se zdálo Dontouce, že nák dlouho nic nedělaj, dala každému do ruky hrabiště a prej, děte si po svým, toholle už já porychtuju sama. Kdopak by kvůli čertoj letěl k farářoj pro sjecenou vodu až do Štěpanic! Voprubovala, mocli je čert suchej, a sterčila ho do chliuka k vobecni mu kozloj. Dobrej bude tejdě v zejmě táhať rohačky! Žráť dostane, co nevyklobou slepice a nedolábá kráva! Tak čert dostal na uvitanou loger se šlupkama. Ukrutně ho to rozpálilo. Vono mu na horách vytrávil, že byl z hladu zrouna zuřivej. Ud'ál kopytama šturem, chliu se sesypal, von po pad Dontouku do pytle a komínem ven.

Dontouka vella v pytli ukrutný lamento, jakou ji ud'ál škodu, a že má vyderbanou sennici zas pelnou sazí, ale čert mašíroval s Dontoukou rounejma nohama k peklu. Zařampal na bránu – prej vodeuřete, kamaráti, nesu tu Dontouku z Pousky!

Vrátnej zabafal z gypsouky, zašňupal pekelnej tabák, no no, dyť neni tumel, a vodeuřel špehýrku. A jak ji vodeuřel, zas ji honem přioplác a horempádem k Luciperoj. Vaše Milosti, prej, rohatej anděl nám tu klepe na urata! Celej bílej jako novej snih! Luciperem to taky terhlo a komandoval berajčaft. Ušecky čerti kvéry a bille na ramena, voheň do huby a ušecko se to hnalo krátaus ke uratum.

Tomu za uratama už derkalo zubama a dunýroval, no tak, pospěšte čerstva, dyť sem napůl zmerzlej! Ale ty ho nepoznali, jen kvérama na něj a činili zle. Co zbejvalo milýmu čertoj, než se vobrátiť nazpátek? Na sjet se mu kale nechtělo, von už byl z těch kopců nákej utermácenej, a tak se se selzama ve vočích vobrátil s Dontoukou k nebi. Vydrápal se prej na Sněžku a votamtaď se uznes nahoru.

Zaťukal tam a vysypal svatýmu Petroj svoje uterpeni i s Dontoukou z pytle do forhausu²⁵. Svatýmu Petroj bylo čerta líto, že d'ál takový pokání, ale s Dontoukou si neujeděl rady. Vodeuřel knihu misál tlustou a votamtaď to ušecko přečet, proč nemůže Dontouka

²⁵ Do předsíně. Pozn. red.

vostať v nebi: „Vosobo říšná, dyť vy ste se říchem lakomství prořešila na svehj bližních a sou tu na vás zapsaný ukrutný litanyje vodeušeho tvorstva!“

Dontouka se zle postavila – kdepak Dontouka z Pousky, ta by i svatýmu řekla, že verlouže! „Já sem jenom šeterná, svatej Petře, a jakpak mám bejť outrata, když ste nám dali na hora jen kámen, futeř a věje? A to já z toho nic kráuje eště až tuze přeju, dyť se příte pod’vať, jaký jí dělám mastný pití! Vodu vořátou po nádobí, vosolenou, do toho šlupky a mírku votrubů!“ A milá Dontouka se rozplakala vod samý lítosti.

Von žánnej muskej nemá selzy rád, a tak to svatej Peter v tý knize rač vopravil a dal Dontouce napsanou propusku do nebe. Ale kdepak Dontouka – jak by to bez ní v Pousce vypadalo? Kozel utek už beztak z rozbitýho chliuku do zelí a muský pijou ve Štěpancích u Honců a utrácej daremně za enciján²⁶. Vlezla rač do pytle nazpátek a prej, prašiuko rohatá, už mě vonnes, kdes mě uzal! A čerstva, ať se nemeškám!

Andělé juž zatím taky začali remcať, že mezi sebe tamtoho nechťej, ani když je bílej. Má rohy a nemá křídla a zlatou hjezdu na čele, a tak ho mezi sebe neuzali. Svatej Peter taky nechťel mít v nebi zrouna rebeliji, a tak bílýho čerta s Dontoukou rač koukal vypakovať ze dveří.

Čert tedy dones Dontouku do Pousky nazpátek a dal se s prosíkem znova před pekelný urata. Tam mu to nakonec přec jen uvěřili, že je to ten jistej, co šel pro tu Dontouku. Von se na těch cestách zasej drobek vomouněl a juž nebyl tolik bílej. „Ale,“ poudal mu Luciper, „pokání náký si vodbejť musíš. Nespelnils befel a eště kvůli tobě, prašiuko, vyrukovalo do zbraně celý peklo! Pudeš tam, kde si řešil, a přineseš mi votamtad’ za pokutu třistatřijatřicet říšnejch duší! Dřiu mi na voči nechod’!“

Tak se k nám na hora nastěhoval rohatej. A že je bílej, tak ho pomalu ani viděť nejni, jak tu číhá na sněhu na říšný duše. Ale přibejvá

²⁶ Likér vyráběný z některých druhů hořce. Pozn. red.

mu to pomalu. Voni v nebi vod tý doby, co jim tam Dontouka ud'ála vejklad, šeternost' na horách nepočítaj za řích, a jiný říchy náš čloujek von sotva bude miť. Až tejdě mu to, chudákoj, drobek poposkočilo, co sem jezděj páni z kraje na rekreaci. Tervám, eště jennu zejmu vyderžeť a bude vysvoboděnej!

Vodkud se uzalo košíkářský řemeslo

Esli víte, kde se v Pasekách říkalo v Zátocě, takový tichý místo při Jizeře, no tak tam vostávala Zátocká bába. Co k svému řemeslu potřebovala, rostlo po hájích vůkol, a doma nad pecej měla v plátěnejch pytlíkách tu svou hapatyku. Tak taky de jennou vod maroda, voni ji zvali po chalpách kulýrovať, a tu vidí, pěšinou se hrabe nákej starej čloujek a nese košíky. Dědek jak pobříšlo, kdyby zafoukalo, veme ho to s sebou i s koškama, a leze čistě jako chroust. Že ho nechaji tak samotnýho, zamerzala se na přátelstvo, mohli vzkázat a došla bych za nim do domu! Přide blíž a vidí, dyť von se motá, diu že derží pohromadě. Copak vám schází, dědourku? Ale von nic, jen hubu vodvíral jak ryba na suchu a lapal po dechu. Nerozmejšlala dlouho, hodila na záda dědka i s koškama a složila to až doma na lajci. Neptala se na nic, sušinka celej až šustí, a zrouna mu podala hernek bzinčí, aby svlažil herllo. Dědek sebou mersknul, chňap po hernku a dul, jen v něm žblabunkovalo. I koukněme ho, dědourka, a zrouna natáh ruku s prázdným hernkem, jako že by si dal repete. Bába teda nalila, dyť doví kudy se s koškama vlácel, a venku slunce pralo. Zas to do sebe vobrátil a zasej koukal. I počkejte drobek, dědku, uvařím vám radš něco teplýho pro posilu. Ale von že ne, jen podejte honem, ať je to, co je to, jen když to bude mokrý. Panenko svatá, ty musíš bejt vyprahlej! Nalila mu eště potřetí, ale zrouna podala krajíc chleba na zajedení. Tadykle zakousněte drobek, dědourku, abyste nezunkal jen studený do urátýho těla! Ale von zasej ne, krajíc nechal, hernek vychloust a zas podával, jen by lábal pití. I mortsetdědku, bába Zátocká po něm koukala, a tu se jí zdálo, že dědka nák přibejvá, jako by nafukoval splasklej měchejř. Po pátým hernku bzinčí vodsúp a poudá: „Prachsumec puškvorec, hospodyně, to ste mě postavila na nohy! K louži bych se byl juž sám nedopláskal.“

Tetka po něm blejskla vokem, takhle se u nás neříká zaplaťpámbu, a vostala diu ne Lotova žena. Dědek na ni šklebil hubou širokou

jak rozbitej škerpál, fousama hejbal jako sumec a z levýho šosu mu začalo krápat, jako by tam mokval tvaroh. Couvala. Pane jo, tolle sem si přinesla pod třechu nečistý dopuštění!

Ale hasterman nekoukal zle, jen vod kamen povodsed dál a nohy sterčil do škopku s vodou, kerej měla vona přirychtovanej, že bude práť máslo.

„Á, to je lebeda,“ pochvaloval. „Dyť sem byl v tom hicu vysušenej na troud až do šosu. Vosobo dobrá, kdybyste mi s sebou dala flašku něčeho mokrýho na cestu dál!“

Jo, dám mu flašku a zlatý voči, kerý ji uvidějí zpátky, poudala si Zátocká. Nahlas se ale pro všecko voptala: „A kampak ste měl namířeno?“

„K doktoroj, pajmámo,“ zakuňkal hasterman. „Ňák mi nedědí, dovíco teď do Jizery z fabrik pouštěj a dovíším nám vodu pajcujou. Taková kolera ňáká přišla na vonníky, před minulou velkou vodou sem ženu pochoval pod herníček a děti sou taky takový voskříplý, kuckaj a kuckaj a nic nim nešmakuje. To sem se vypravil k doktoroj do Jablonce, estli nemá aspoň něco pro žvejka. Ten menčí košek nesu na líky a ten větší že bych mu nechal prezentem za poradu. Je to bytelnej košek, dokulata vypletenej jako oupelněk.“

Zátocká vobhlídla voba košky, jeden byl jako na houby a druhej bandorovej, dobrá čtverce by se nasypala. Ale nacopak doktoroj bandorovej košek, rozebírala to. Dyť von snad ani bandory nesází.

Hasterman zakuňkal: „Když já sem, pajmámo, na lidský peníze chudej a na žiunost nemám nemocenskou. Vonnický řemesla sou krejčovina a šeucovina, ale to jen tak, že si spíchnem, co je potřá pro svou chasu. A pak juž jenom pletem z verbovýho proutí verše na ryby a košky. Třá se doktoroj košek taky přišikuje. Ryby by zasmrálly, než bych je dones v tom hicu.“

Zátocká votáčela košky, byla to pěkná práce. Voni měli za chal-pou ňákou tu brázdu a košek se zdál festouně udělanej, takovej vy-derží kolikerou zejmu.

„Víte-li co, strejče,“ poudala tomu vonnikoj, „dyť já juž dala taky dohromady leckerý starý kosti, a máte to u mě bez štraface a bez

čekání. Uvařím vám takovej traňk, abyste se sebral. V tomhle stavu se nedohrabet tam ani zpátky.“

Ale hasterman že ne, že musí k doktoroj, že má tuze velkou starost vo děti. Prej, dyť jen kvůli těm drobečkům sirotečkům se tím vedrem plazím, aby třá zejtra nebylo někerý bříškem nahoru. Leda esli by paníbába znala sama něco poradit tý malý chase.

Jémíne, japak by Zátocká bába neznala, dyť vona těmahle rukama a touhle svou hlavou rozumnou pomohla přivíst na sjet všecko, co chodí vod Pasek po Buřany! Není nad líky, co dala příroda boží, a drobek lípovýho kjetu a valdmajstru eště žánnýho nesložilo hrobařoj na lopatu. Tak honem postavila na plotnu vodu a porychtovala takovej traňk, aby se lepčí dejchalo, a na žaloudek, esli nebere, to zas prej vám přichystám koření tisícizlatý. A pro dětičky, esli kašlou, toť abych poslala pampeliškovéj med. Jarní pampelišky cukrem prosypaný, do země na slunci na půl flašky zakopaný, než měsíc doroste a vycouvá, ty mají tu pravou sílu! No, porychtovala toho kolikero, eště na čaj pro děti pučila svůj čbánek.

Hasterman tuze děkoval, že se nemusí tejrať až do Jablonce. Ale ledva vylez přes práh, juž s nim zasej pletlo. Bodeť ne, v sennici mu bylo v chládku jako za voltářem a venku učiněná pec. Vona si poudá, depak s hastermanem na sluníčko, přide mu slabo, klopejtne a zmaří čbánek. Prej, kdybych věďala, že dobře trefím, došla bych sama za dětičkama s těma líky, a vy si u nás vodpočínate ve škopku, než slunce zajde. Sou bez mámy, doví v jakým je má pořádku, myslela si.

Hasterman vyndal ze šosu verbovej proutek. „Esli byste byla vod tý dobroty, žencká si s maronnejma dětma lepčí poradí. Šlehněte proutkem po vodě a udělá se cesta. Vostávám v tůni za verbičkama.“

No, vzala proutek, líky do toho menčího košku, do uzle přibalila hastermančatům chleba z čerstvýho pečení a šla. Drobek jí brabencílo v zádech, když uviděla černočernou tůň. Ale co, řekla si, jakýpak strachy z utopení, když sedí hasterman u nás v sennici. Šlehla proutkem a hned se udála cesta. Přeshla suchou nohou až k tý usellosti. Zahrádku měli jeden plevel, ryby v kurníku hubený jak šindele, inu jako bez hospodyně. Hastermančata popally Zátockou bábu jako svou,

měl nich vošatku. Každýmu dala vžici pampeliškového medu, podělila je po krajici a dala napít lipového čaje z čbáňku. Eště nim v sennici pozametla, votřela hasstermánkům nosy a spánembohem zas pospíšila domů. Voda se za ní zauřela jako stěna.

Juž zdálky cejtla, že něco není doma, jak má bejt. A taky jo: vo-deuře a sennice plná čmoudu, jako by vykuřovali po umerlým. Hasterman sedí na lajci, fujfku v hubě, a její starej velle něj a čuděj vostopryč. Panenko svatá, že voni mi, nemráti, vykourili hapatyku! I taky jo, pajtlíky s bejlim splasklý a voba muský jak dva svatý ve voblaku. Tak to dopadá, když žencká vytáhne paty z domu a dva strejci se sejdou na pobytí. Juž chtěla spustiť bandurskou, ale hasterman ní vzal slovo u huby: „Milá hospodyně,“ zakuňkal, „tuze mi vaše léčivý bejlí ud’álo dobře. To sušený je ale eště lepčí ve fajfce jak v traňku, a puškvorec šmakuje víc v puškvorcový jak strouhanej. Máte tuze moudrýho starýho, ten je nad doktora! Je mi akorát, kam-pak bych se tejrál za doktorem do Jablonce. Dyť vy ten bandorovej košek taky užijete!“

Zátocký bábě se ale muský kulýrování tuze nelíbilo. Za tolik léčivýho bejlí, co ty dva spolu vyčudili a pomatlali, jenom jeden košek? Dyť vychloustli i puškvorcový kápky! Pane na nebi, co by vona z toho bejlí navařila meducín, lekvarů a traňků, stačovalo by to pro šestinedělky i pro dobytek pro celý hora na kolik měsíců, a co by za to přinesla pod třechu vajíček a tvarohu!

Hasterman nechtěl bejt vošklivej v takovém místě, kde ho pěkně přijali. „Milá hospodyně,“ poudal, „dyť já vám to dlužnej nikterak nevostanu, že ste podala lík mejm hastermánkům. Co bude Zátocáků z vašeho rodu, žánnej se neutopí, ať při plavení dřeva, ať při povonni. Jizera vám stýbýlko nesebere, dycky vám dám echo, až pude velká voda. A kdyby se stal ten pád, že by jizerský vonníci zašli na koleru v tý nanicovatý vodě, naučím vašeho starýho košíkářskému řemeslu a dokouríme spolu tamten zbytek bejlí. Esli máte doma verboví proutí.“

Proutí neměli, ale koháty měli na dvoře připravený na zejmu, voni si d’áli celý léto forotu dřeva. A z těch kohátů šly takový slabčí

kořínky. Tak ty delší tenčí smerkový kořínky vořezali a kale namočili, aby se s nima s mokrejma hastermanoj lepčí d'álo, a dali se do toho. Hasterman je rozterh na půlky. Na to ud'ál ze silnějších kořínků kostru a přid'ál půlama ucho a začal na vobou krajích ucha proplítať kostru. Tak se košek plet vod vobou stran ke prostředku. Hasterman plet a Zátockej při něm tovaryšil. Vykouřili při tý práci bábě všecek valdmajster, ale nebylo to darmo. Znáť vo řemeslo víc, to je jako přikoupit šandu pole za chalpou, a nic to nestojí!

Tak Zátockej pak za léta sbíral slabý a dlouhý smerkový kořínky, někdy vod kohátů na pasece, někdy je bral na kraji lesa, vodkud se táhnou tenký kořínky do louky nebo do pole a mořej vobílí a trávu. Když bylo pokdy, kořínky máčel a plet košky.

To košíkářství zůstalo u Zátockejch v rodě: Kde bejvá děti vod tuctu nahoru, dycky se najde takovej, co se nevyvede, buď má vysypanou makovici, nebo je to chouda vejškrabek; rukama pec neporazí, no a takovej se přežíví koškama.

Esli nevíte, kam pro košky, tak jen do Zátoky, pletou je tam velký, malý, na třešně, na vejce, na houby, na bandory, všecky sorty a pěkně dokulata polle oupelňku a prodávají kus ke kusu po dvaceti krejcarech.

Kominická pohádka

Šla jennou jenna kalcouská duše do nebe. No copak vo to, nebe je nebe, na uječný blaženosti to nemusí bejt špatný, ale tulleta duše šla jako svázaná, porád cestou něco terentila a vohlížela se zpátky a eště u samotný nebeský brány se svatým Petrem marokánovala²⁷. Prej dole takovýho strojení a takovejch vůní přenáramnejch, skořice, muškátová kulička, nový koření a co já vím, to ste mě tam nemohli eště aspoň přes ty svátky nechať? Ejnu, von si na vánoční svátky i chudej kallec jennou do roka popřeje, a když nejní túze z čeho strojit, tak si to nic aspoň vovoní a vokoření, aby byl ve sjetnici cejtít svátek. Chalupa voní za půl apatyky, a tejdě se má jeden pakovat k Abrahámu, když eště kale hubouce a štědrounic nevokusil? Remcala ta milá duše eště honnou chvíli, když juž sed'ala na svym čísle na voblaku. To bylo porád slyšet: „Štipec zázvoru, drobíček novýho, drobíček pepře, přistrouhnout' kuličky, sušený hříbký, vopražít čpek a drobek kmínu –“ až to juž nebeskýmu kuchtíkoj nedalo a natáh taky uši.

Kdepak by von slyšal vo takovejch jillech? Voni v nebi vařej jen tak co je vod jablek, rajskou omáčku, semlbábu, štrůdl – a tulleteo kalcouský vzpomínání na vánoční hubovec a voňavý koláče tam dole ho túze rozpálilo. Zapích vařečku do voblaku, ruce votřel do melhoviny a lupikuje k díře, kudy se posilaj do sjeta komety, že by si jako tamtudy moh čuchnout. Sterčil tam nos, pak hlau, a juž čuchá, na půl těla vysterčenej, do sjeta. Pro ušecky svatý, tam to voňalo! Vod každý chalupy se táhla z komína zrouna pentle tý vůně. Milej nebeskej kuchtík čuchá, volizuje se, a kdopak ví, esli mu přišla taková chuť na sjecký pochutnání, nebo esli ho daremník nákej zezadu posterčil, najennou vám letí dolu jako hjezdíčka, když se nim tam nahoře vollepí z nebe. A zrouna po prouze takový vůně.

²⁷ Dohadovat, smlouvat. Pozn. red.

Než u Dontů zvelli voči vod talířů, cák nim to rachotí v komíně, měli sjetnici pelnou sazí, vyražený dvířka u plotny a takový umouněný kříllatý stvoření nim stálo ve sjetnici.

I prachzatrakařem, sjetnice svátečně vyderbaná, a tejdě ušeka sazema zavátá jak vo metelici! Copak, z koláčů to šlo ešte jakž tak vodfoukať; horší to bylo se syrovým těstem. „No, božídárek nevyhodíme,“ poudá hospodyně, a cák jí zbejvalo, šupla moratý štědrounice, jak byly, do trouby. Ale to ste nevídali, co ty kamna činily! V tu ránu byly štědrounice nahoře a vypečený do kůrčičky a těsto nadejchnutý jak z vejbauního peří. Aby kamna nepekly, když byly vymetený andělskejma peroutkama! Tejdě tepru se u Dontů usmířili na to stvoření, co k nim spallo z nebe. Saze se vomejou, koláče havellanti spoucaj, ale vymetený kamna zůstanou. A kamna, kerý šikouně pečou, to je pro hospodyně trefa! Když si to rozvážili, ani milýho andělíčka nechtěli pustit zpátky. Prej, kampak tejdě do tý zejmy letěť až kdovíkam nahoru, to i pták sedí radš u teplýho komína! Přelložili milému andělíčkej kus hubouce, nalili teplý cilifindy a kus buchty k tomu – no jakýpak dlouhý vejklady, vostal pobejť. Kdepak by takovýho pochutnání nabral v nebi! Nebe se mu zdálo zakaboněný, jak jen pohlídnahoru – vono se venkoncem žánnýmu provinilcoj nechce túze verchnosti na voči. Porád to vodkládal, vodkládal, až mu nakonec zauřeli bránu před nosem a vykázali ho do selzavýho oudoli dovopraudy. Andělíček se túze rmoutil, cák prej tam budu dělať na uječný časy? Voni maj andělé jen peroutky, a japak von bude bez rukou na sjetě žiu? Ale Dontouka mu poradila. Prej: „Zkuste protáhnout komín taky Bochce Antošouje a Kubátouje bábě! Zaklepete kudernatou hlavou, proletíte peroutkama párkrát nahoru a dolu a kamna budou hořeť jako divý! Vona vám za to každá hospodyně herníček poliuky ráda dá!“ – A tak vostal milej andělíček na sjetě vymetať komíny. Jenomže se mu již neříkalo andělíček, ale kominík. Vono se taky na něj nebeský meno již ani nepasovalo, von byl vod mouru zrouna celej vranej! A umejť se to nešlo, kdepak andělé! Ty se mejou jen rajskou růsou a mejllo na ně neplatí! Jenom čepici si vopatřil bílou a Dontouka mu ji dycky

s prállem přemáchla, aby bylo vidět, že je něco lepčího, a ne jen takový vobyčejný řemeslo.

A nevello se mu ve sjetě špatně. Volali ho i přes pole, a tak měl berzo dost honnej rajon. Štěpanice, Merklou, Jestřabí, Poniklá, Přivlaka, Dušnice, Stromkovice, Bratrouchou, Hradsko, Sytová a Víchová – kdepak by stačil všechny komíny promíst sám! Musel si přibrat pár tovaryšů. Ale ty již nelítali do komína po hlauje jako mister, měli na vymetání takový štětky. Ejnu, lidi sou již takoví, na ušeko si najdou inšterment.

Ale něco nebeskýho v tom milým kominikoj přeceť jen zůstalo. Andělská dobrota a spravedelnost. Dyť se můžete ešte dnes podvat na kerýho chcete kominíka, všecko sou to sami dobrý lidi, žánná nekalota. A tulle ten perní kominík byl až túze spravellivej. Ať přišel do kerýho chtěl stavení, všude dál jen dobrý skutky a napravoval křiudy. Jako tullečky, když vymetali u Jónky na Kákouje. Vona Jónka roznášela v putnách písek po vesnicích a na práci vokolo chalupy neměla túze pokdy. Jak to ráno doma zauřela, tak to vostalo do večera, děti, kozy i ta slepičí haujeť. Taky ste Jónčinu chalupu zdaleka poznali polle řevu, jakej ty hladový kerky velly. Když tam andělskej kominík přišel vymetať, tuze se nad kozama v chliuku rozlitoval. Vona hladová koza umí mečeť, až serce usedá. Kominík vylez na půdu a poudá si: „Kozy v chliuje hladový, a tady takovýho sena!“ No, tak ty kozy spravelliuje se svejma tovaryšema do toho sena převed.

Takověj poplach, co ztropila Jónka, nezažili na Kákouje, ani když tam Prajzi táhli. Celý vobecní zastupitelstvo i s policajtem mohlo si nohy uběhať, jak hledali s Jónkou zloděje. Komupak napallo hledať kozy na půdě; a koza, když má mels, je ticho, ani ji cejtiť nejní. –

Takovýlle kousky dál ten milej kominík furtem pryč. Ejnu, kominík honně vidí, i to, co se náušťevám neukazuje, a může hospodyní šikouně šáhnout do sjedomí. Jako s tím prasetem víchouskýho mlynáře! Chystali tam na Novej rok zabijačku, pod komínem nachystanejch již polen na udění celá hranice. Ale mlynářka jen prej: „Já nevím, mocli z toho bude, nic se nám to letos nevyvello.“ Ďála po

chalupách zkormoucený voči, aby nemusela mnoho ze zabijačky dávať vejsluhy. Kominikoj se to ňák nezdálo; takovejch polen, toť aby zrouna bejka udili, a ne prase! A že se na to prase pude pod'vať. No, prase jako hrom. „I tetka verlouhavá!“ poudá kominík těm svejm tovaryšům. My prej jí pomůžeme vod říchu! Ráno naši řezník s mlynářkou v chliuku jen cedulku s upřimnou soustrastěj. Zato v hospodě bylo veselo, kominíci tam parcelovali prase, každému, kdo si přišel, šikounej kousek do uzle! A vod tý doby prej na Novej rok kominík a prase se velle sebe malujou pro štěstí. Ejnu, lidi si pamatujou!

Ale kampak s takovoulle nebeskou spravedelnostěj na ten říšnej sjet! Andělskej kominík se ženskejm nezachoval. Kdepak ženský, ty sou samá faleš! No, ty ženský ušecky hlavy dohromady, a že si na milýho kominíka porychtujou, z vočí že ho v chalupě nespustěj, aby neměl pokdy na roztopáč. Tak poznal milej kominík, jaká je se ženskejma vojna. „Hošové,“ poudal svejm tovaryšům, „ty ženský, namísto aby poděkovaly za vypucování komína, začínaj tuze kunýrovať. Jenna lamentuje na černý řápy po pollaze, druhý se nelíběj saze na pouješenym prálle, a Dontouce dokonce, jak prolezu komínek, musím zamávat štětkou a zatřepat' s peroutkama, jakože sem prolez a spráuně promet. Takle to nepude dál!“ „A to ne,“ tovaryši na to, a tak se ušecky pustili k Dontom.

Nejdřiu šel ten andělskej. No prolez, zamával na bábu štětkou, slez komínem dolu, zabušil, bába mu vodeuřela dvířka, kominík ven, a kut. Bába byla ráda, že je kominík z chalupy. Ale tu nový bušení, a z těch samejch dvířek vod komína leze zase jeden kominík. „To je mi diuný, dyť sem už jennomu votevírala,“ vertí bába hlavou. Ale to juž buchybuchy, a leze třetí. Tak prolez štvртеj a hráli znovu dokola. Při třináctým kominíkoj bába juž nevodeuřela. Vyrasila z chalupy jako třelená: „Strašilla, duchové!“ – a u starosty palla bez sebe.

Tenkrát prej všecky ženský daly na mollení, aby se toho andělskýho kominíka zbyli. No když se mollili v Jestřábě, v Poniklym, v Dušnici a na Rounici, ve Víchový, v Sytový a ve Stromkovicích,

vzalo nebe umouněnýho andělíčka na milost. Dělá tejdě juž zas kuchtíka v nebeský kuchyni a vaří tam svatejm rajskou vomáčku. Ale jeho tovaryši choděj po sjetě, a jak se říká, jakej pán, takovej kmán. Všecky se povelli po svym mistroj. Samí dobrý hoši a žánnej nekalej: kominickej mister Hiška z Víchový a verchlábskej Jirouš jako by mu z voka vypalli, ať na ně ženský hubujou, jak chtěj. Dyť to de beztak jen vod plic, a ne vod serce. Cák by si tetky počaly bez kominíků, kdyby nim nepekly kamna?

Vo Buluškoj bubeníkoj

Tak vy čekáte na beneckej autobus – a pročpak to, když máte nohy? Ah jemine, to sou dneska lidi! Co já se s beneckou kapelou nachodil hrať do Verchlábe, a vlík sem buben! Copak byste daremně utráceli za autobus. Takhlečky to vemete rounou přes kopec k merklouský kapličky nahoru, v Kněžicích ste hnelle a přes Křížouky pod Žalej a ste u Zlatý vyhlídky. Tam se zastaute a rozhlínněte, máte před sebou Kokerháč a Zlatý náverší, Kerkonoše jak betlém na kosinkách na zdi vánočního času. Panáčkové, kdo uvidál Benecko, zapomene na všecko. Tak jen děte, děte. A nahore na Křížoukách stáhněte kale čepici přes uši, žánná paráda, tam se čerti prohánějí. Honějí Buluška. Tu poudačku neznáte? Tak pote, povim vám ji, aby cesta utíkala – nebo se z verchlabského náměstí nehnete a pojedete nakonec na to Benecko říšně a daremně přes Jilemnici. A depak selnicej, to bysme se dlouho kroutili. Pudeme kalcouskou pěšinou, kudy chodil i ten Bulušek zpod Žalýho vodváděť dílo verchlabského faktoroj²⁸. Dolu s dílem, nahoru nes vosnovu neboli po vašem novej matryjál, aby bylo z čeho kalcovať. Když připočtete eště ňákej nákup, co zrouna pořídil za to, co dostal vod práce, měl toho na zádech ranček. Měl co nýst', dyťpak byl chrástko. Vy byste každej schovali takovýho kalce do jediný nohavice, neměli sme tu z čeho bejť tlustý.

No tak teda ten Bulušek leze nahoru, heká jako vy, jenže von nes ranček a vy jen svý říšný tělo. Tak teda leze, leze, a u kapličky toho měl jakorát. Slík putenice, praštil rancem a zrouna zasakroval na svatým místě. Mordyjónská prachsetpráce všivá zatracená! Tu vám vystoupí z hájku za kapličkou takovej jonák jako ve vojanským voblečení a poudá: „To sem rád, člouječe, že tady taky někdo utrousí říšný slovo. Vodjakživa se tady lidi jen křížujou, a kerej tu vydejchne

²⁸ Prostředník mezi podnikatelem a domácími dělníky (zejm. v textilním oboru).
Pozn. red.

a vodpočne, ešte se pomollí, a já to tu mám porád poslouchať. Ani nevíš, jak se mi ulevilo!“

Bulušek se mocně lek, ale ten vojáček se tvářil kamarádsky a podává mu šnupec: „Šňupni si z mýho, kalče, a zaklej mi ešte jenou pro vobčerstení. Vidíš, takovou mi přidělili daremnou vartu. Mám tady hlídat v hájku ten plácek po voběšenejch, co kdyby ešte někoho taková věc napalla, aby nám neulítla duše, a zrouna u nosu mám kapličku. Mortsetpráce všivá setsakramentská. Šňupni si.“

Tak si spolu šňupli, ten kallec Bulušek s tím čertem na vartě, a Bulušek se vmlouval: „Kdybyste, pane frajter“ – von byl ten čert taková menčí šarže – „kdybyste zkusil, co zkusí kallec, to byste teprv sakroval. Celej den sedět za stavem jako přibitej, a esli chcete drobek dětem přimastiť ty suchý bandory, abyste na noc místo do peloucha mazal vobehnať nákej ten krejcar po hospodách s muzikou. Kalcovina jennoho nevobživí a muzika taky ne, tak to pletem voboje dohromady, aby to dalo chleba. Na třech bálech sme hráli minulej tejden a nevidím na voči. Duši bych za to dal, kdybych si moh pár dní pospat za pecej!“

„Pár dní – to my nevedeme,“ poudá ten pekelnej frajter. „My vod sedumi let nahoru, vono se nám to na sedumičky lepčí počítá. Co takhle sedum let si pospať za pecej, to by ti nešmakovalo?“ Máu hůlkou, hájek se rozestoupil a v něm se vokázala pec, jen na ni vylizt. Ah jemine, taky byste si dali říct.

„No jo,“ poudá ten Bulušek, „to já bych si pospal, jenže kdo bude kalcovať a co s bumnem? Kapelmajster jinýho bubeníka nesežene, von se s takovou potvornou tíhou nerad někdo morduje.“

„A co kdybych to vzal na těch sedum let za tebe,“ poudá čert. „Tullečky mi napíšeš ceduličku na tu duši a budu mít brabce v hersti. Vyděláme vobá dvě.“

Buluškoj to bylo takový vošklivý, že by se měl čert sedum let rozcapovať v jeho chalpě, a japak by to bylo se starou a doví k čemu by ved děti?

„Ale já nejsem na lidský tentononc,“ máu rukou ten frajter. „Ve dne budu kalcovať v teplý sennici a v noci se zdejchnu do hospody

s tvým bumnem. Eště ti pučím na sedum let kožich, aby ses vychrůněl vopraudu v teple.“

Tak milej Bulušek vylez na pec, že to aspoň zprubuje. Helejte, zkuste se v zejmě tejrať s bumnem přes vercha do bálu tříkrát v tejhonku a kalcovať přitom vod tmy do tmy, a potom můžete soudiť, estli byste na tý peci vystali, nebo nevostali. Zkrátka se tam ten Bulušek zakulil do čertouskýho kožichu a v tu ránu byl v limbu.

Poudám, muzikantský spaní je mocný spaní. Kdyby vás stará nezbudila, taky byste prospali sedum let. Vona s ním ta pec zajela do pekla a tam se tepruva spalo v teple, panečku! Vychrůněl se jen což. A tejdě ho někdo tahá za nohu a prej, Bulušku, vstávej! Sedum let máš vodespanejch, tak marš kalcovať!

To ten čert, co měl na tý cimře komando, dál pořádek a posílal Buluška nahoru, že juž ho dál neměl napsanýho. Prej „di a pošli sem tamtoho frajtra, ať de dolů podať raport. Kukačka dokukala sedum let a nák se vomeškal.“

Bulušek teda slez z pece, protáh se a vandroval domů. Vyspalej do růžovaá jako kobližek, ah, to se mu šlo a dejchalo! Po poveršku se šlo pěkně, a tak rázoval vod toho hájku přes Kněžice na Křižouky a Bátoukou nahoru a pod Žalej. Tam se zastavil a koukal. Ah, jak ty kopce jiskřily, zrouna plály. A jak tak stojí a kouká, slyší náký hraní. Až poskočil, dyť to hraje Škodova benecká kapela! Kapela benecká – lepčí než vojanská, to je sjetoznámy. Ale nehráli do kroku. Hráli tramtadam, tadydadydam. Někoho vyprovázejí na poslenní cestě. Ah jemine, kdopak to vodešel vod nás na pěknou nebeskou hodinku po tom pozemským posvícení? Neslo se to jako vodněkud z Pousky, tak to bude beneckej čloujek a vezou ho na štěpanickej kerchou. Smek čepici a připospíšil, aby ho taky vyprovodil, když je to votaď soused nákej. Dohonil konec až u samýho kerchova. Pampáter juž nad hrobem deržal vejklad. Ne kór paránní vejklad, jen takovej šitej na kalce, jako že buď mu země lehká, těžkýho užil dost na zemi, a vynahrad' mu Pámbu na nebesích, co mu selzavý oudolí nedalo. Protože Pámbu nebeskej stvořil kalcovinu, aby vyzkoušel terpělivost a pokoru lidskou. Pro ty, kerý vobstáli, chystá nahoře pelný stoly.

Všecky kejvali hlavama, pasovalo se to na všecky. Ale kerejpak asi vodešel? Ah jemine, tejdě Buluška něco praštilo mezi voči: dyť ta v černým šátku nad hrobem je jeho stará! Tu poznal. Jen se mu nechťelo věřit, že těch sedum neujest a vosum vojáků sou jeho chasa. Dyť by je schoval pod sejto, když vodcházel, byli školáci... enu, sedum let je sedum let, uteklo to. A chudák čert, tak von to nevyderžal. Potvorná kalcovina, ta jich již voddělala, uschneme při ní jeden jako druhej jak nahatej v terní.

Eště vyposlech sem tam, co tetky vypravovaly vo nebožtíkoj. Nic špatnýho neslyšal. A muzikanti, ty kór litovali, takovýho bubeníka je věčná škoda. Jak do toho bumnu mlátil, to že byla čertouská muzika. Žánná kapela ve vůkolí neměla bubeníka, kerej by hrál sólo na buben, a tejdě má takovej daremně hníť v hlíně, škoda věčná takovýho bubeníka do nebeský kapely!

Bulušek si voddych, že mu čert nepošpinil muzikantskou firmu, a pak začal špekulovať, jak a kudy na to, aby se zas dostal ke svý starý, když je ouřenně umerlej. No zarostlej byl za těch sedum let, že se sobě nepodobal. A co to budu natahovať, již tam berzy budem. Přihlásil se u svý vdovy jako svůj brater, co se vrátil expres z Ameriky na funus. Když ho pucifous voholil, všecky mu to věřili. Kdepak by se u nás vzal takovej vyspalej a do růžova vodpočatej kallec!

No sed za stau a začal zase kalcovať. I ke kapele ho vzali s bumnem, i když se nebožtíkoj Buluškoj nemoh postaviť s tím bumnováním roveň. Když šel popervý s lífruňkem na Verchláb, zastavil se u merklouský kapličky pomolliť se na poděkování, že to tak kale dopallo. Že čerta nebožtíka pochovali i s dlužním oupisem na Buluškovou duši. A tu vám, jak se mollí, poklepe mu někdo na rameno. Bulušek se votočil a koukněme, velle něj stál ten nebožtík pekelnej frajter. Byl celej průhlennej jako duha a vejložky mu zářily a nad hlavou měl svatý kolečko.

„Bůh tě pozdrau a posilni v tvým oudělu, kalče,“ pozdravil čert Buluška po křesťansku. „Vysloužil sem si u kalcouskýho stavu nebe.“ Víc toho neřek a rozplynul se jako mha.

Tak vidíte, i pro toho pekelnýho frajtra to dobře dopallo. Ale vod tý doby se touhle selnicej na Křižoukách prohánějí čerti a hledají svýho bratra frajtra, co se ztratil i s oupisem na jennu kalcouskou duši. Vobyčejný čerti tu lítají jen tak s pověternicej a vobčas přijede šarže na inšpekci v černým kočáře za rachotu hromu, a to je čina, až to smerky láme. Proto se těm chalpám nad Křižoukama říká Sibérie. Stáhněte čepici přes uši, přeukrutně to fičí!

Kalcouská bída

Tak jako maj někde pro štěstí diblíka nebo šotka, tak maj kalci na horách v chalpě Bídu. Je to taková vosůbka, tenká jako kalírunk, řídká jako mha, ale hubu přenáramnou. Pámbu ví, kam ušecho dá-vá, co za den do sebe spoucá. Sedí prej za pecej, no, třá ste ji pro pá-ru nad herncem nezmerčili, ale je tam, a jak cvakne vžice vo miskú, juž jede dolu ke stolu a uchytá kdekomu vod huby, co zmůže. A tak se pak jeden cejtí po vobědě jako před vobědem, jen přitáhnout pás-ek, aby v outorech neškroukalo.

A abych vám taky poujeďal, jak takový potvorný stvoření k nám na hora přišlo. Toť že ne shůry, kdepak by tam je napallo dělať ta-kovou daremnost! Nám dávali na hora jen samý dobrý festouní věci. Nejdřiu kámen a do něj kosodřevinu a lidi taky takový penvý, aby vyderžali v každý nekleči. Ty lidi dertili ten kámen, vybírali ho z polí, d'áli, co mohli, a chválili pracej svýho stvořitele. Ale těm dole se to nelíbilo. Japak by se nim taky mohlo líbit, když se lidi mollej a pracujou?

„Takhle nám na horách pšenice nepokvete,“ poudal Luciper na jenný valný hromadě. „My si tam na ně musíme políknout!“ A kázal po horách rozházet čertí vejce. Dyť von si nákej některý přeci se-bere.

Ani vám nepovím, kerej nešťastník to ud'ál, esli Francek, nebo Vacek, jeden sebral to zatrachtilý vejce do uzlíku mezi podhoumní-ky, kuželáky a klouzky. Říbků se ten čas mnoho nerodilo, tak bral ušecho naporád, co v háji rostlo, a tak sebral taky to vejce, aby mu v uzlíku nadskočilo. Bylo to bílý, kulatý, na tenký noze to rostlo v háji – i vona si s tím juž máti poradí, na co by to bylo dobrý, esli na sušení, nebo do poliuky. Vono u nich zrouna ten čas nebylo co kalý-ho do huby, no tak máti vejce nevyhodila, ale postavila do hernka uvařit. Tuze to nevoňalo, tak se do toho nikomu nechtělo klubnout', ale máti, přeceť to nevyhodim, když sem to juž vosolila, a tak to mo-řila v kastrole pod poklicej vod voběda do večere a zaseje na voběd

na druhej den. Vono je to venkoncem jenno, vořejvať vejce pod le-
vou pažej, nebo na kamních, hlauně když nevystunne. Když vořej-
valy čertí vejce posedumý, vyklubala se z něj Bída. Drobek to luplo,
vona vyskočila ven, vylezla na pec a juž ji měli v chalpě.

Panenko svatá, voni berzo poznali, jaký to maj nemrátný stvoření
pod třechou! Bandory nim z misky mizely a chasa vstávala vod sto-
lu hladová, kůzlata se nevyvelly, a eště vo kozu přišli, příze se
zaknotila při soukání, faktor uterh na vejplatě a eště si hospodyně
uďála na nedělní sukni šikounej šlinc. Esli měli dřiu tak tak živobyť,
začalo se tejdě nedostávať a starostí přibejvalo, jako by je na hroma-
du verčoufem házel.

Vono tu Bídu nebylo za pecej viděť, poudám, jako mha řídký to
bylo, ale voči hladovýho uviděj ušelijaký věci, a tak hospodář přeci
jen zblejsk, jak se souká s pece a sbírá hubenou chňárou škraloup
z mlíka. I prej, podvejme se na potvoru cheltivou! Tak takováhle
neplecha mi ujídá z mísy pod mou třechou, i esli já na tě vemu po-
metlo! Popad překládku, jak vylít vod stavu, a juž se na tu Bídu že-
ne. Stará, pod' ji nadehnať! Tak vona zas koštištětem a honěj ji, mer-
chu, z kouta do kouta. Ale vono je takový stvoření čemesný jak
z hadích vocásků, hned byla nahoře, hned dole a ty dva šturmem za
ní, a dědek s bábou a ušecky haranťata za nima, a klikou po ní
a rejkantem²⁹ a krabicej vod civiček. Bída neujed'ala kudy kam, až
skočila do kalcouskýho člunku a tam se usnábila. Koukaj po ní, kde
se ztratila – i prej, třá se protáhla lufníkem ven. Ale vona ne, usnábila
se v tom člunku a kunýrovala kalce eště hrůzu let.

Až jennou při velikým hemu ji stáhla nit sebou do futýrka
a z futýrka do prošlupu. Kallec ji zblejsk, přirazil billa a kvaltouně ji
zakalcoval. Hec, mercho, tejdě se nevypleteš! Stará, chystej ranec, já
ji s dílem vodvedu faktoroj! A honem s ní Lorencoj na Verchláb.

No, faktor kouká, bere skýlko, počítá nitě, prej, chlape sakra-
mentská, takovýlle vodvádíš dílo? Dyť máš tullečky fuflík! Veme
pucajznu, vodloupne to, a juž se mu milá Bída poujesila na kerk.

²⁹ Část tkalcovského stavu, tzv. hřeben. *Pozn. red.*

„Děkuju ti za vysvobození, člouječe, to já tě již nikdá nevopustím!“

Kallec si vejsknul – no a vod tý doby ji maj na kerku zas ty velký páni.

Vo skleněný panně

Juž je to dáuno, tenkrát se eště ve Sklenařicích sklenařilo a v Pasekách rubači rubali les. S tím sklem začali ve Sklenařicích náky Engličani a mnohej náš pak prohodil sekýru a pilu za sklářskou písťalu a šel za lehčím vejdělkem. Taky nákej Metelka, co dřiu dřevařil. Enu, copak, na verštatě³⁰ u pece je jeden v teple a dohromady všem při práci nejni smutno.

Tomu Metelkoj staujelo dycky k verštatu jenno pěkný d'uče čbán pití, vono přeschne v herlle v takovým hicu. Někerý mu to potěšení záviděli, někerý zas přáli, no jaký už lidi sou. Nejvíc ale bylo zjedavejch, esli se ty dva přeci dostanou za sebe, když si tak jeden druhýmu přejou. A tady byl ten ouvej, že vona byla z hospody a že si pantáta foukal. Skláři honně pili, hospoda šla dobře, a tak na takovouhle hospodu a na takovou círu dostaneme vonačejšího ženicha! Esli nemá ten milej Metelka, ani co by ti koupil zlatej perstýnek k voddaukám, ať na svarby nepomejší. U nás povedeme svarbu panskou. Engličani se ženěj s perstýnkama a páni vokolo taky. Třá by ti někerej z nich perstýnek naulík taky rád!

No ty dva z toho byli celý smutný a milej Metelka nenosil v hlauje nic než zlatej perstýnek, na kerej nemá. A tak mu přišlo na mysel poprosit' skleněnýho mužička vo radu a pomoc. Jako maj havíři permoničky, tak maj zase skláři skleněnýho mužička. Je to človíček dromnej jako říbek, průhlennej jako sklo a šatstvo na něm jen zvoní. Metelka počkal v hutí, až všichni vodešli. Tenkrát chodí mužíček prohlížet', esli bylo dobře sešmelcovaný. Vytáhne se z mantlochu eště celej žavej a měkkej jako formkadlub.

Metelka rounou pad před něj na kolena: „Skleněnej mužičku, kerej vopatruješ pod hutěj sklářský štěstí, prosím tě, uštípni mi z něj kousek, jen co bych měl pro svý Machče na zlatej perstýnek!“ Mužíček na něj broulí, jako by mu nešlo do hlavy, vo co ho ten sklář pro-

³⁰ V dílně. Pozn. red.

sí. „No, mám holku namluvenou a mám ji tuze rád. Potřebuju pro ni ale zlatej perstýnek, aby mohla bejt' svarba, von pantáta jinak nedá, a kdepak bych já vydál na zlatej kroužek!“

Na řeč vo zlatě mužiček kejval, ale s tím milováním si neujeďal kale rady. „Copak vo perstýnek, ten ti dát můžu, ale nacopak musíš mít' k perstýnku taky holku?“ Von je pod zeměj jinej řád a pro lásku nemaj takový stvoření náležitou outrobu. Červený lidský serce nim schází. Co budu vypravovať slepýmu vo barvách, poudá si ten Metelka. Já ti přivedu svý milý d'úče vokázat! Dávej po ní pozor, je to ta ze ušech nejpěknější a nejmilejší a staví mi sem dycky k verštatů čbán pití, když se mi lepí horkem jazyk na patro. Tak to je vona. Milej mužiček si teda dával pozor. Vopraudu to bylo pěkný d'úče. A jak se uměla pod'vat' a jak zas koukal Metelka po ní! Něco na tom musí bejt', na tom lidským milování, poudá si milej mužiček, a začalo mu bejt' smutno. A tak se jennou vysoukal z pece a zatáh Metelku za šos. Ty, prej, esli mi uděláš taky takovou pannu, tak si přijď pro perstýnek! Metelka nejdřiu chvíli špekuloval, von juž teda nákejch pár kerblat v životě vyfouk, ale pannu eště nefoukal. Ale co, prej, můžu to zkusit', a dal se po fajruntě do toho. Nejdřiu nabral sklo na písťalu a uzal voderholec a začal kroutit' s písťalou v tom voderholci, až z toho byla taková kulička, a potom fouk do písťaly a kerble bylo hotový. Pak nabral na to kerble sklo a zas kroutil sem a tam. Do toho přifouk a uzal cvokajznu a začal z toho skla tahat' ušelíjaký špičky a z těch špiček rostly ruce, pak na konci to vodštrajchoval a byla hlava a ušecky oudy. A tak svejma misternejma rukama kroutil, až byla panna hotová. Von ji chtěl udělat' honně pěknou, aby se tomu skleněnému mužičkoj líbila, a tak ji d'ál polle svý milý. Nos měla jako vona, voči jako vona, pusů, ruce, no celá vona, jenže menší, aby se k tomu mužičkoj šikovala, a byla celá průhlenná a žánný serce v ní neklepalo. Když byla hotová, tak ji eště sem tam připulíroval a pak ji uzal do náruče a vonnes k peci. Mužiček na něj juž kejval. Jen dál! Se mnou ti voheň nic neudělá. Jak vešli do pece, panna vožila a Metelka šel pro šmelcování po poverchu jako svatej po moři, jako by to byla zem. Šli pecej porád dolů někam vohnivej-

ma chodbama, až přišli do velikýho sklepení, kde bylo ukrutně mnoho pokladů a uprostřed toho ušeho velikej balvan sklářskýho štěstí, celej zářivej. Mužiček vyndal kullu, vyrejpal menší hrudku a z té vyválel dva pásky, koncema přiložil k sobě a slepil tak dva kroužky. Tady prej máš perstýnky, jeden pro sebe a druhý pro tu milou! Ale co se vám nestalo – ten milouník namísto aby šláh po perstýnkách a koukal bejť votamtud' venku u svýho Machčete, vstal viseť vočma na skleněný panně a vopendoval a vopendoval, ani se mu kale nechtělo nahoru. Takový diuný mámení na něj přišlo v tý podzemský nádheře. Dokola kolem skleněnej sjet, třpytivej a průhlennej jako zdání, a ta panna se v něm vznášela a votáčela, mámivá jako voda v Jizeře za měsíční noci. Byla to podoba jeho milý, ale byla bez dřeváků, bez zástěry, bez rozpraskanejch rukou, nestál za ní pantáta za šenkýřským pultem a byla taková, jako je milování, když sou lidi sami dva a nic juž vokolo. Vošklivej sjet s pracej, hlomouzema i tolarama se někam propad a vostalo z něj to, co si ten sklář sám z něj do svý panny vybral, aby byla polle jeho voka pěkná. Nemoh se s ní rozloučit. Ale skleněnej mužiček ho šikoval nahoru. Pospěš, prej, dokud je cesta pecej zpátky! No šel, perstýnky v kapce, ale serce mu vostalo dole začarovaný. Ani neujed'al, jak Machčeti ty perstýnky podal. Tullečky prej máš, co ste po mně chtěli, a ani mu nepřišlo, že by měl dát svý neujestě hubičku. Zato Machče mu samo pallo vokolo kerku a draplo ho za ruku a uší mocej ho táhlo k pantatínkoj. Koukněte, prej, pantáto, perstýnky sme dostali vod skleněnýho mužička, ty budou dvakrát šťastný! Hospoda vostala nad tím celá němá, ale pak se ušecho rozhučalo – kdepak oul při rojení, to je nie! Jenni vobdivovali, jak perstýnky svítěj, a druhý dunýrovali do starýho. To byste nim měl povolit', šenkýři, když nim sám skleněnej mužiček přeje. S takovým ženichem vám přide štěstí pod třechu, peníze se do perkenice za nim jen poženou!

No tak byla svarba, čtyrycet párů bylo, koláče z pytle mouky, dje muziky a nejřečnější družba. Neujesta zářila nad perstýnky, ale ženich vypadal jako po bále, jen ho složit do kanafasu. V ksiftě bílej, jako by ho mlejnem honili, voči lesklý jako po kořauce a jazyk při-

mraženej, nechtěl se mu v hubě votáčet. Tetky usoudily, že ho tak nenadálý štěstí praštilo po palici, dyť mu kdekdo záviděl. Ale vono se v takovým zpěvu a vejskotu ztratí, jaký sou ženich s neujestou. Když se pak při čepení ušcko postavilo vokolo neujesty do kroužku a tetky si utíraly voči při písničce „Vy mý zlatý vlasy, škoda vaší krásy, že vás musím zavinouti na ty věčný časy“, vytáh se milej ženich ze sjetnice a aloumašir k hutí. Broulel tam dírama dounitř, esli nezhlínne skleněnou pannu. Mužiček se pak za chvíli vyhrabal nahoru i s pannou, prohlížel tavbu, šmelcování, a panna se votáčela po Metelkoj. Enu, von byl mladej Metelka, ženichousky vystrojenej, pohlennější než fousatej mužiček.

A tak to šlo tejdě den co den. Metelka diu si nedal na hutě štrůzok, aby se votamtad nemusel hnout' na krok. Neujesta chodila s vočma ve studýnkách na radu vod báby k bábě a Metelku to táhlo k hutím čím dál víc. Panna se taky po něm votáčela víc a víc, a mužiček byl čím dál merzutější. Nic mu skláři neud'áli akorát, maj to samou bublinu a vypersklata, buňkovatý, neštrejchovaný, daremně broušený, inu je to kriplotina. Tak bručal a verčal, až se jenou postavil před Metelku a spustil: „Něco si na tý panně neud'ál recht! Eště sám nevím, co by to bylo, ale ať zkoušíme to milování, jak zkoušíme, neslaný, nemastný, nejni to vono. Tak ji dodělej, aby přeci byla jaksepatří, nebo já nevím, co na tom lidi maj!“

Metelka si vejsknul, – i puč prej mi ji, já juž chybu najdu! Sotva mužiček zalez do pece, Metelka rozpráh náruč a začal se skleněnou pannou tam, kam se s Machčetem nedostali. Popad pannu do náruče a palikoval s ní, jako by se za nima rozlila huť. Až na pasece ji složil, kde dřiu porážel stromy. Vostaň, prej, se mnou, prosil. Vemú zas sekyru a pilu jako dřiu a do lesa za námi skleněnej mužiček nemůže, aby mi tě uzal. Kdybych měl na kohátech nechať mladost, budu je dobejvať v potu tváře, abys měla, nač zpomeneš, herbáuný šátky a lakový třevíce, nebo na co ti přide chuť! Tak žili. Vona se procházela po paloukách a von dřevařil. Trampot s ní nepoměl, dyť živiť ji nemusel, ani šatit', porád na ní bylo stejně pěkný pod'vání. Na slunci se třpytila a za noci svítila a usmívala se porád stejně, jak ji

uďál Metelka usměvavou. Ale toho Metelku jako by něco žralo. Esli to, že se mu za ní dřevaři votáčeli – a japak taky ne, dyť mít ženskou pohlennou jen pro potěšení, kerou nemusíš živiť a kerá nehudruje, každej muskej Metelkoj štěstí záviděl. Strejci si ho dobírali, že má tejdě ženský dje, jennu lepčí než druhou, tetky vokolo toho krákaly, jo, vona je z každý jedubába, jak vidí nablízku pěknější stvoření, než je sama. A panna se pořád jen všemu usmívala, ať ten její přišel domů s herbáuným šátkem pro ni, anebo s vopicej. Machčeť to ale mohlo serce uterhnout, když von přišel do šenku, aby mu nalila kořauky, nešť v ní utopí na chvíli rozum.

A tak se Machče vypravila taky do hutě za skleněným mužíčkem. „Skleněnej mužíčku, kerej vopatruješ pod hutěj sklářský štěstí, propusť juž mýho Metelku ze svejch mámení! Dyť poďvej, jaká sem to neujesta, rozlituj se nade mnou a nad nim taky! Serce má vedví a rozum utápí v truňku!“ Selzy jí krápaly do hutě tak dlouho, až se mužíček vobjevil, co mu to tam kdo leje nepotřemnýho. Nad smutnou neujestou vostal stáť, co jí to jen krápe z vočí, von selzy nikdá neviděl. Paničko, prej, milá, já za to taky nemůžu, že se ten fanfár zakoukal do mý panny! Ale šťastnej s ní bejt nemůže, dyť sem mu poudal, že je to vadný zboží! Selzy jí nekrápou a nic ní v persou neklepe. Něco jí chybí a von nemá, z čeho by to uďál. Skleněný serce selzy ve vočích neudělá. A kervavý šmelcování na sercata eště nemáme. To by se tam muselo přimíchat něco, co dělá lidi šťastnejma nebo nešťastnejma. Z křemennýho písku, sódy a jinejch cerepatin nebude echtouní serce.

Tak seďali tu noc, Machče se skleněným mužíčkem, na verštatě, voba smutný, a když kohout zakokerhal, Machče se zvello, že bude čas podojit krávy a hodiť zerno slepicům. „Tak já zas puđu, skleněnej mužíčku, když pro mě nevíš rady. Ale ten perstýnek zlatej, v kerým je mý štěstí i neštěstí, ten juž nechci a pouštím Metelku ze slova.“ Perstýnek slíkla a hodila do pece. V tom okamihu jako by se celý to šmelcování zabarvilo kervěj, ušecho dole červený. Mužíček celej voživ. „No tejdě přeci máme, co mý panně scházelo! Doskoč pro Metelku, nešť de foukat serce!“

Machče šlo, co mu zbejvalo. Nemůže mít Metelku vona, ať je teda šťastnej s druhou. Metelka se přihnál s pannou v náručí jako víter, popad píšťalu a juž foukal a kroutil. Pak serce panně zasadili. Panna zamerkala, rozhlílla se po ušem, a juž se jí sypaly z vočí selzy. Milej můj Metelko, když já tě mám tak tuze ráda a nemůžu ti bejt' nic platná! Dyť já skleněnejma rukama ani kozu nepodojím, a z čehopak bysme spolu byli živi? Jakej bych já ti přinesla osud, hochu rozmilej?

Mužiček jennu skleněnou selzu zved a prej, když si s tou selzou poradíš, hochu, tak ti pannu dám. Zkus tu selzu sprovodit ze sjeta! Metelka vytáh šnuptychel, ale jen to do něj rachotilo a utřít' se to nedalo. Metelka selzu mačkal v dlani, dup po ní, kladiukem, štrajaj-znou do ní praštil, ale selza nic, držala. Zato mužiček selzu uzal, ulomil jí konec a vona se mu rozprejskla v ruce na tisíc tisíců třípků. „Cák bys si počal v tom vašem kulatým sjetě s pannou, kerá pláče krampaličky?“ poudal mužiček, uzal pannu do náruče a skočil do hutě i s ní. Metelka chtěl za nima, ale ouvej, pálilo to a cesta dolů žánná. Machče ho uzalo za ruku: „Pojď, prej, domů, hochu rozmilej! Uvařím ti peluň a puškvorec, aby se ti spravil žaludek, aby ti zas bralo. Dyť seš za těch pár dní daremnýho toužení celej nanicovatej, kampak by to s tebou dopalło?“ Perstýnek mu stáhla a hodila za mužičkem a pannou, aby měli ty dva dole stejný k sobě. „Dyť my si pomůžem ke štěstí rukama, když budeme mít k sobě voba dobrou vůli!“

Metelka z toho byl eště celej vertohlavej a vostal nad hutěj, až ho ráno našel mister. I prej, pod'vejme se na koumáka, jaký von vynašel krásný červený sklo! Já věďal, že von tu nevysedává pro nic za nic! Totě budou paránní vázy a skleničky!

A vod tý doby se u nás dělá rubínový sklo. Metelka doma d'ál dobrotu, ale nad hutěj s píšťalou v ruce se dal do zpominání na to krásný, co je z jinýho sjeta a co mu nikdá nemůže náležet'. Voni sou juž kumštýři takový, když dělaj něco náramnýho, že maj brouky v palici. Eště, že to z nich, když dílo dodělaj, zase spanne, jináč by s nima nebylo k vyderžení.

A ten Metelka d'ál vopraudu z rubínu kumštouní vázy, ale doma byl jináč dobrák, a peníze vydělal, Machče si s ním nemuselo stej-skať.

A tak de vobyčejnej život. Pán Bůh buď pochválen za každej jeho den.

Proč se na horách vybere tolik kamení z pole

Byl jennou jeden a ten měl ženu velikou metelici. Každěj krok měla spočítanej, kerej von udál křivej, a za ušECKO musel dělať pokání jako v očiStci. Esli pobyl na pivě, juž mu vrazila bille do ruky a marš pucovat chlÍu! Tak si stejskal a našel druhýho, kerej si stejskal taky. Byl to nákej rohatej, kerýho z pekla vyhodili, a pil u Jarmary na zlost. Nedál prej tam dole svou věc spravelliuje, pěknejm Mařím Majdalenám ulevoval a na starý baby byl pes, tak mu hrozil laufpas do vyhnanství v selzavým oudolí. Ten čloujek byl takovej koumák. „Ty, prohodme si to,“ poudá tomu čertoj. „Já pudu topiť dolů za tebe a ty to sprubni s tou mou Jezabel!“ Tak si plácli a zrouna spolu eště zapili lenkauf. Čert se udál pěknej, mladší, vocas nacpal do kalhout a vyparádil se. Černý kalhouty – dřiu šla taková móda, – přes kopyta bílý fusekle a třevíce na to, čistou nápersenku, límec vy-piglovaney a kabát frak. To je takovej šosák v půlách rozloženej, dva šosy jako vocasy zrouna až na paty, vysokej tverďák naraženej přes rohy, brejle, rákosovou hůl do ruky, a de dělať na tetku voči. Že je nákej z Ameriky, zvyklej na lepčí živobyťi, že si tam nahospodařil a že by se s nim vona neměla zle.

Bejvá to tak, že se ženckejm zmate rozum, a kolikrát i těm pilnejm a shánčlivejm. Vidála chlapáka při plný síle, ten von uveze kor-toučů hnoje za dva její strejce! Esli muskýho, toť radš mladšího, aby na kopec lip vyšláp a nedejchal při tom jak mēch. Měla kopec za domem, že by se perkno z něj skulilo. A tejdě na jaře je potřá muskýho u chalpy, a když starej vostal někde ve sjetě, nešť pobude ten mladší, pro daremníka žánný lamento. Bude potřá uhrabať louky a připravit k seti kus za domem pro dumlík, burák a hlavátku³¹. Čert se k seti takovejch košťálů ale moc neměl. Prej, zasejem si radš tola-

³¹ Tuřín, řepa, hlávkové zelí. *Pozn. red.*

rový semínko, a až budeme sklízet, nakoupíme masa a uzenic! Hráb pazourou sem a tam a již sypal do brázdy zlato z rukávu, tetka nestačila koukať. Pak čkali, berzo-li setba vzejde. Ale nelezlo ze země nic. Zalejvali, hnojili, darmo. Dyť voni tam měli v každým rohu pole napíchnutý sjecený kočičky, a v takový požehnaný zemi japak by mohlo vzejít čertouský semeno! Když nic nevzcházelo, tetka rozhrábla zem a kámen povybrali a znovu vláčeli a seli! Ale poctivou setbu! Vysvlec frak a pudeš vybírať, cos zasel, daremníku! Juž měl čert v ruce motyku a košek. Přezuj prej si holštýblata po strejcoj a budeš dělať kalou práci! Hybaj na pole! Vypadalo to, že to čert tejdě dostane nazpátek za ušecky choudy trápený baby. Vzneš se, jen se šosy mihly, vodrážel se vod skal a vod komínů a čerstva plaval poujetřím k pekelný díře. To si radš pokání vodbydu mezi svejma!

„Ty, pojd’me si to zas vyměnit nazpátek,“ přilít za strejcem jako divej. „Jí se po tobě stejská, až je celá zuřivá!“ A to byla. Dyť von ten čert, jak leťal, sypal z rukávů tolarový semínko a to se vobracelo v kámen. A eště jak se v letu vo kdeco kopytama vodrážel, rozkulil kolik skal a ušECKO to napadalo lidem do polí. Shora kámen a kámen zezdola. Množilo se to pod zeměj z tolarovýho semínka jak bandory. Strejc dostal košek, tetka uzala druhej a vod tý doby mají lidi porád z polí co vybírať. Enu, aspoň se maj čím vykoupit z tý pozemský pouti.

Jak přišla basa do nebe

Jo, vono se říká, že má řemeslo zlatý dno. Ale vo muzikantským řemesle to prauda nejni. Muzikantský řemeslo jakživo nic neneslo, jakpak taky! Co jeden vyhraje, zasej to vypije. No, na suchu se foukat nevyderží, to je kerk jako struhallo. A tak ty krejcary jen tancují v muzikantský kapce jako kroupa v poliuce porád dokola. Co z muziky dovopraudy máme, to je jen ta radost a drobek potěšení, a za tím se čloujek eště špelhá ternitou cestou manželského ráje a přes kolikery vercha ušelijakou neklečej – dejte pokoj!

Copak takovej píšťalák, ten sterčí inšterment pod kabát a nese jen svý kosti. Horší je to s basou. Vynýst' svý tělo i káču do verchu a zase to voboje donýst' z hospody domu ve zdraví a často i s vopicej, to je vopraudu merzutý bennožení. Někdy juž nohy nesloužej, a někdy zas Krakonoš netrefí s poujetřim zrouna do noty, a tak se ani tomu basistoj – vo tom vám tejdě povim – tak se mu nikdo nemůže divit', že zdychal ke ušem svatejm, než dolez do bratrouchowský hospody. A co tepruá nazpátek – v hospodě teplo a venku čina jak vo poslennim soudě, jeden aby se bál voči vodeuřit', aby mu nepřimerzly nahoře klapky. Hrabal se, hrabal, ňák prej se musim dostať domu, dyť musim ráno s liftrunkem na Verchláb. Juž aby radš ta zubatá přišla, než se takle šterclovať pro pár grošů!

Jen to dořek, proti němu vosoba, dlouhá jako hrázka, přes hlavu bílej komertuch a v ruce kůsu. „Cák prej si vode mě chtěl?“ No, takle kór to zas milej basista nemyslel, von je nakonec každej v tom selzavym oudolí rád. „I prej, tullečky mi s basou pomoz k chalupě,“ poudal jí a myslel si, vono se pak něco vyšpekuluje. Aspoň mi schová káču pod plachtu, aby ji sníh tak nevoflákal. Tak dou, vona s basou pod komertuchem, von za ní a u chalupy vona poudá: „Já šla s tebou, tejdě pudeš ty se mnou!“ Jo, s takovejma nejni legrace! Popalla milýho basistu do lochtuše a nezastavili se až tam.

Jako v ňákým sále to bylo, sennice velká a tma jak vo bouřce v Černým Dole. Ale sjetýlek tam jak na kerchouje na uše svatý, samá

svíčka. Jenna větší, druhá menčí, někde jen knůtek a ušecky hořej a svítěj. „Vidíš, jak si mě vomeškal,“ poudala ta zubatá kmotra. „Tullečky je juž jen knot a támle taky, falář s hromníkem čekaj na vejdělek a já nosim po sjetě basu! Tady počkáš, až se urátím, eště si stejně nebyl na radě.“ Vyklepala ho z lochtuše i s basou a byla pryč. Muzikant prohlíd nejdřiu basu, esli neuterpěla cestou, a pak se začal rozkukovať vokolo sebe. Voni sou muzikanti všude berzo doma. A tak si tam z dlouhý chvíle čet ceduličky, co tam byly u těch svíček, až tam viďal taky známý mena. „Antošová Anna – i Bóže milej, takový d’úče čemesný, vonen tejden sme jí hráli na veselce, a takovou má daremnou svíčku? I toť by ženich přišel zkrátka!“ A milej muzikant eště se vohlíd, esli nikdo nekouká, a pak tam nalíp z haldy novejch svíčku jako jelle. „Tejdě užijete eště vñoučata,“ medil si a šel vopravovať dál. „Tullečky Frantina, koukejme. No, bába, jazyk jak žihallo, ale na funus, tervám, taky eště nemá našetřino. Co měla, dala vñučce na vejbavu, a tak by tejdě jen mladejm d’ála vynálohy, kdyby něco.“ Tak jí taky popřál jennu svíčku, prej ajce eště poměje na tom důchodě. A tak vopravoval furtem pryč. Voni maj muzikanti dobrý serce a radš hrajou vo svarbách než vo funuse. Ale tamtý zubatý se to nelíbilo. „I prej, já porád, cák se to děje, přídu pro bábu a vona terluje u muziky jako mladice, du pro dědka a von, že prej si eště podváhne chalpu. Mordyjónskej prej člouječe troufalá – tolleto se vopovážiť na uječnosti ve forhause?! A to prej z toho pro tebe nebe nekouká!“ Rána jako fortissimo na buben a juž byl milej basista i s basou v pekle!

Tam řada železnáků, jeden větší, druhej menčí – no polle míry říchů, pro faktory vyblejskaný se zlatejma poklicema a ty vomouněný pro kalce, a ušeko jenna švarmlinyje a pode ušema voheň. Takový potvory chlupatý tam skákaly s billema vokolo, černý jako viks³² a chlupatý jak sánská koza. A ten jeden, asi šarže nad nima, poudá: „Kdepak máš kartu?“ No muzikant žánný visum neměl, pro basu lístek na zavazallo taky ne, cák prej s nim? „To je prej pořádek

³² Černé leštadlo na boty. Pozn. red.

tam nahoře," poudali mezi sebou ty chlupáči, „zas jeden nezapsanej! No tak zatím mezi čekatele na ortel," řek jeden s epauletama a zauřeli basistu do kotle, pod kterým se netopilo. Basu mu dali někam velle. Vony to byly kotle tak na jennu dáuku. Tak tam seďal, horko jako vo půlnoci na hasičském bále, pití žánný a basa pryč – tervám, že si tam ty menčí říchy juž vodtrpěl. Cák je to malý uterpení, neujeděť, co je s inštermentem? Von dycky s basou jako s drahou mastěj – abych neverlouhal, lip jak s drahou polovicej – a tejdě mu na ni takový – nechci říct co – dernkaj kopytama!

Jak dlouho tam terpěl, to vám nepovim, voni maj zas v pekle jinej kalendář než ten křesťanskej, ale bylo to až do jenný revize. No já nevim, jak často choděj v pekle na inšpekci. Ale milej basista poznal, že to bude asi něco takovýho. Najennou takový ramplování a derbání a uklízení vokolo, slyšal to až ve svym ajnclíku. „Eště přej támle tu pabučinu zameť vocasem a tulletu seškrábni drápem dolu a támleten papír naber na rohy," slyšal porád vokolo, a pak to zas škrábalo jakoby gláspapírem po stoletý špíně. „A tulleten krám dej na podpalku." Zaduňalo to a muzikant vylít, až mu poklice vostala na kerku jako kráhel. „Hrom do vás, esli ste jí, nemráti, porachnili flizuru!" A juž sbíral se země vodhozenou basu. Ta pekelná šarže na něj namířila cviger: „Á, to je přej ten nezaregistrovanej, cák s nim? Radš ho pro jistotu někam vodšafovat, když na něj nejsou papíry." Tak mu napsali na kerk ceduli, že došlo bez řánnyho vypraveni, a poslali ho jako vzorek bez ceny dál. „Tullečky nahoru porád pryč, ať tam s tebou něco udělaj," poudal mu jeden rohatej a ukázal mu takovym komínem porád nahoru.

No tak milej basista lez a bylo mu dobře. S basou na zádech a porád do verchu, i totě skorem jako doma do bratrouchouský hospody k muzice! A juž taky začalo svítat' a sjetlo porád větší a větší, až se vobjevila zlatá brána s cedulej NEBE. Tam bylo juž drobek lepčí zacházení. Dva andělé ho vopláchli májovým deštěm – von byl celej vod mouru – a pak ho posadili na voblak. „Cák prej tu budu dělat?" ptal se. „Seděť na voblaku a radovat' se," vodpoujed'ali mu. „I to prej si dám líbit'," von na to. A tak tam seďal – já nevim mocli

mám říct, abych neprohádal – voni tam měřej zas ňák na sjetelný roky – ale milej muzikant se tam začal berzo vertěť. Konec masopustu tady a komupak budu asi letos vyhrávat? A basa jen tak sama, to taky nejde. No, prej zkusit se to může, poudal, aspoň tady těm služemnejm andělům pude lepčí práce vod ruky. Ejnu jo, von má manšaft i v nebi co dělať. Jenni ty andělé voplachovali poutníky ze sjeta vod sjetskýho prachu, druhý rosjeceli hjezdy a jiný točili klikou, aby se vobloha votáčela nad zeměj, aby se třídala ta sjetlá a tmavá půlka, někerej sortýroval dešťový kapky na malý a velký, pár jich zapisovalo, vo co se lidi mollej, a sjetský anděle strážný, co hlídaj kluky, aby vostali naživu při ušelijaký lotrovině, ty se uraceli z práce tepruá celý učuchtaný!

„No, zahraju nim,“ poudal si ten basista, a bere šmytec do ruky. Ale vona se vám ta káča sama postavila a šmytec začal po ní jezdit sám vod sebe. „Cák prej by ses namáhal?“ poudá mu ňákej strejc na druhým voblaku. „Tady stačí pomyslet a juž to jede!“

„No tak prej, kerou?“ Ale ani nemusel vzpomínat, juž tu svatá Cecilie a deujet kůrů andělskejch spustili jako v Poniklým vo muzice:

*„Velle lesíka roste vosíka,
kdo ji nesázel, ajť ji neseká!“*

Ani se spekulací si nemusel dáť práci, vono to hrálo ušecho eště dřiu, než vzpomněl. „Ejnu jo –“ poudá ten strejc na voblaku velle. „Taky mě nejdřiu merzelo, že sem si neuzal inšterment s sebou, ale vono je to tady jenno. Ale až si tady vodsedim pár tisíc let v blaženosti na voblaku a povýším mezi služemný anděly, tak si vemu maršrútu do Poniklýho, aspoň pod’vat se, esli mi s bombardonem ty daremníci neprovelli něco nekalýho. Visí na vejminku klapkama do sjetnice.“ „I panenka svatá, a kerej vy ste? Ať mě hrom, esli ne strejc z Krabštejna!“ „I prej, toť, a kerej pak tejdě fouká po mně bombardon?“ No přišoupli voblaky blíž, a to bylo ňáký shledání! Dyť hrávali voba pod jennim kapelmajstrem; ten zas má voblak u Velký-

ho vozu a Tuláčkové, Holejskej, Nácek Doláků a beneckej Škoda... A tak se sešla celá kapela jako na průbu, svatá Cecilie nestačila vyhrávat, na kerej kousek si vzpomněli. Andělé začali poskakovat a ten jeden, co sloužil v Bratrouchouje za strážnýho, túze si pochvaloval: „Túze pěkný to je, lepčí než v Bratrouchouje vo pouti. Tam tejdě nemaj basistu, a tak ta muzika nemá břink.“

Milýho basistu jako když píchne. Cák v Bratrouchouje nesehnali basistu? Muzika bez basy tahá nás za vlasy! Jako by na něj chmúru hodil, nic ho juž na tý blaženosti netěšilo. Ani deujet kůrů andělskejch mu juž nezahrало akorát. Prej perní housle drobek utikaj a takt nederžej, a to my v Bratrouchouje dokážem taky! A juž jen koukal, kudy ven. Tou dírou, co se posílaj na sjet blesky, tou to nešlo, to by basa uterpěla ouhonu. S dešťovým mrakem taky ne, to zas basa nesmí vomoknout. A tu de jeden anděl s šikounou rolej májovýho mraku, že by ho rozvinul nad Kokerháčem. Takovej v sobě moc vody nemá, zaperší a zasej svítí sluníčko, prej jen vejletnikum pro potěšení. No tak se do takovýho milej basista zakulil i s káčou a dal se pustit na sjet. Drobek to žuchlo, zlámал si šmytec, base vostaly jen dje struny, ale bratrouchouskejm to kór nic nevadilo. Terlovali mladý jako starý – dyť jim všem ten milej muzikant proloužil život – nejpru s těma svíčkama a podruhý muzikou. Dyť jakápak by to byla muzika bez basy, dejte pokoj!

Marie Kubátová
Krakonošův hermec

Edice E-knihovna
Redakce Jaroslava Bednářová

Vydala **Městská knihovna v Praze**
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. vydání
Verze 1.0 z 18. 8. 2017

ISBN 978-80-7587-201-2 (pdf)